

BEGROTING 2019

EINDHOVEN

Inhoudsopgave

Leeswijzer	5
Samenstelling bestuur	6
1. Algemeen	8
1.1. Bestuurlijke hoofdlijn	8
1.2. Financiële hoofdlijn	11
2. Programma's	17
1. Veiligheid	19
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	23
3. Economie	29
4. Onderwijs	35
5. Sport, cultuur en recreatie	41
6. Sociaal domein	52
7. Volksgezondheid en milieu	65
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	73
0. Bestuur en ondersteuning	77
3. Paragrafen	85
3a. Lokale heffingen	85
3b. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	89
3c. Onderhoud kapitaalgoederen	91
3d. Financiering	95
3e. Bedrijfsvoering	97
3f. Verbonden partijen	99
3g. Grondbeleid	108
3h. Gebiedsgericht werken	111
3i. Duurzaamheid	112
3j. Vastgoed	113
BIJLAGEN	114
1. Kerngegevens	115
2. Financieel overzicht taakvelden	118
3. Incidentele posten en structurele mutaties reserves	122
4. Geldleningen	126
5. Meerjarenraming 2019-2022	128
6. Risico's	130
7. Investeringen	136
8. Reserves en voorzieningen	138
9. Vaste activa	140
10. Subsidies	142
11. EMU-saldo 2019-2022	144
12. Afkortingenlijst	145

TOTAALBEGROTING LASTEN

bedragen x € 1.000

TOTAALBEGROTING BATEN

bedragen x € 1.000

Leeswijzer

Dit is de Begroting 2019 van de gemeente Eindhoven. De Gemeentewet schrijft voor dat iedere gemeente jaarlijks begrotings- en verantwoordingsstukken moet opstellen. De regelgeving is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Algemeen

De begroting begint met een hoofdstuk Algemeen. Hierin wordt de bestuurlijke en financiële hoofdlijn beschreven. We actualiseren de prognose ten aanzien van het financieel meerjarenbeeld en schetsen op hoofdlijnen hoe we - in meerjarig perspectief - onze financiële huishouding op orde brengen.

Programma's

Het tweede gedeelte van de begroting bestaat uit een nadere toelichting op de programma's en taakvelden die zijn voorgeschreven in het BBV. Bij elk programma is de volgende informatie opgenomen:

- Doelenboom waarin de samenhang tussen onze doelen, effectindicatoren, prestaties en prestatie-indicatoren is gevisualiseerd.
- Uitleg welke taakvelden er onder dit programma vallen en een inhoudelijke toelichting.
- BBV-indicatoren: de wettelijke verplichte set van indicatoren die geldt voor alle gemeenten. Via de website www.waarstaatjegemeente.nl kunnen vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten.

Vervolgens lichten we de volgende onderwerpen per taakveld toe:

- Wat willen we bereiken? De belangrijkste doelen en maatschappelijke effect(en) met bijbehorende effectindicatoren.
- Wat gaan we daarvoor doen? Toelichting van onze activiteiten, prestaties en speerpunten.
- Wat mag het kosten? We presenteren voor de exploitatie de meerjarige lasten, baten en het saldo.

Paragrafen

Het derde gedeelte van deze begroting bevat de paragrafen. Hier worden de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen. Het BBV schrijft de volgende paragrafen voor: (a) lokale heffingen, (b) weerstandsvermogen en risicobeheersing, (c) onderhoud kapitaalgoederen, (d) financiering, (e) bedrijfsvoering, (f) verbonden partijen en (g) grondbeleid. Aanvullend zijn er paragrafen voor (h) gebiedsgericht werken, (i) duurzaamheid en (j) vastgoed.

Bijlagen

In het laatste deel van de begroting staat informatie over onder andere financiële specificaties, risico's, reserves en voorzieningen, subsidies en EMU-saldo. We sluiten af met een toelichting op de gebruikte afkortingen.

Samenstelling bestuur

John Jorritsma

Burgemeester

- Openbare orde en veiligheid
- Representatie
- Internationale betrekkingen en acquisitie
- Externe betrekkingen
- Bestuursondersteuning
- Internationale zaken en acquisitie

Marcel Oosterveer

Wethouder van financiën en bedrijfsvoering

- Financiën
- P&O (inclusief bedrijfsvoering)
- Dienstverlening
- Cultureel Vastgoed
- Arhi-procedure Nuenen
- Toezicht
- Bezwaar en beroep
- Omgevingswet

Monique List-de Roos

Wethouder van mobiliteit, cultuur en design, binnenstad en citymarketing

- Binnenstadseconomie en coördinatie Binnenstad
- Citymarketing
- Bereikbaarheid en mobiliteit
- Cultuur en design
- Vergunningen
- Coördinatie regionale samenwerking

Renate Richters

Wethouder van jeugd, zorg en welzijn, armoede en inburgering

- Maatschappelijke zorg en ondersteuning
- Jeugdhulp
- Welzijn en gezondheid
- Armoede en schulden
- Inburgering

Jan van der Meer

Wethouder van duurzaamheid en openbare ruimte

- Klimaat
- Coördinatie duurzaamheid
- Energie
- Groen
- Water
- Openbare ruimte
- Aardgasloze wijken
- Circulaire economie (afval, Cure)
- Dierenwelzijn
- Cultuurhistorie

Yasin Torunoglu

Wethouder van wonen, wijken, werk en ruimtelijke ontwikkeling

- Ruimtelijke ontwikkeling
- Wonen en wijken
- Burgerparticipatie
- Grond & vastgoed
- Werk en inkomen (Participatiewet)
- Diversiteit

Stijn Steenbakkers

Wethouder van economie, Brainport, innovatie, onderwijs en sport

- Economie en vestigingsklimaat
- Brainport (coördinatie Brainport Nationale Actieagenda en Regio Envelop)
- Arbeidsmarkt (talent, techniek en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt)
- Onderwijs (VVE, PO-VO, MBO/HBO, WO, inclusief IHP)
- Innovatie en digitalisering
- Sport
- Deelnemingen

Aline Zwierstra

Waarnemend gemeentesecretaris

1. Algemeen

1.1. Bestuurlijke hoofdlijn

Op 24 mei 2018 hebben wij ons coalitieakkoord 'Evenwicht en Energie' gepresenteerd. Dit markeerde de start van een nieuwe Eindhovense bestuursperiode. Een periode met de grote uitdaging om onze begroting op te schonen en onze financiën in evenwicht te brengen. Maar ook een periode waarin veel seinen op groen staan voor publieke en private investeringen in de stad en haar inwoners. Economisch hebben we het tij mee. Met de Brainport Nationale Actieagenda en de Regiodeal zijn flinke stappen gezet om het Rijk en provincie bondgenoot te maken van onze succesvolle triple-helix samenwerking. De opgave is daarmee fors. Het vinden van het evenwicht tussen 'snoeien' en 'groeien' is voor de komende periode onze belangrijkste opgave.

In het coalitieakkoord hebben wij aangegeven wat we willen bereiken. Voor een belangrijk deel hebben we concreet gemaakt wat we gaan doen. Op andere onderdelen hebben we ambities en richtinggevende uitspraken geformuleerd. De raad heeft ons opgedragen om een collegeprogramma te maken waarin we beschrijven hoe we deze ambities - de energie - gaan realiseren en wat daarvoor nodig is. We zitten volop in het proces van het uitwerken van dit collegeprogramma. We maken helder wat we gaan doen, wat het op gaat leveren en ook waar we (om inhoudelijke of financiële redenen) mee gaan stoppen. We maken inzichtelijk hoe de dingen die we doen bijdragen aan wat we willen bereiken. Focus en scherpheid is nodig om het noodzakelijk evenwicht te vinden tussen soberheid en financiële zorgvuldigheid, goed inspelen op de dynamiek in de stad en daarmee het verleiden van andere (publieke en private) partijen om mee te investeren. Wij zullen dit collegeprogramma eind 2018 presenteren en zien dit als opmaat naar de Kadernota 2020.

Aan de slag met maatregelen

Parallel aan het werken aan het collegeprogramma zitten we natuurlijk niet stil. Sinds het verschijnen van het coalitieakkoord blijkt onze financiële uitgangspositie voor 2019 ongunstiger. Daarom verlagen we in 2019 de voorgenomen storting in het weerstandsvermogen. We vinden dit acceptabel omdat we in de jaren hierna aanvullen.

Voor de zomer 2018 heeft de raad ingestemd met het raadsvoorstel 'Beheersing 2e lijn'. Daarmee hebben we een stevige basis gelegd onder onze strategie om de kosten in het sociaal domein te beheersen, met name als het gaat om de dure specialistische zorg in de 2e lijn. Met de invoering van budget- en volumeplafonds, een aangescherpte inkoopstrategie in combinatie met een verstevigd contractmanagement heeft de raad ons instrumenten gegeven om te sturen op het terugdringen van (bovengemiddelde) kosten in het sociaal domein. Daarnaast kunnen we hiermee invulling geven aan de doelstelling om de kosten voor de 2e-lijnszorg in lijn te brengen met het gemiddelde van de G40-gemeenten. Zoals in het coalitieakkoord reeds aangegeven, is 2019 een ingroei-jaar omdat maatregelen soms pas na enige tijd financieel effect hebben. We hebben alle maatregelen goed doorgerekend en verwachten, mede op basis van een realistische risico-inschatting, een extra, eenmalige overbrugging nodig te hebben in 2019 in de budgetten van het sociaal domein. We houden hier in deze begroting nu al rekening mee. Zoals ook aangegeven in het coalitieakkoord zijn stevige, noodzakelijke ingrepen nodig om snel terug in control te komen. Tegelijkertijd blijven we werken aan de transformatieagenda: vernieuwende voorzieningen die op de behoeften van mensen zijn gericht. Met als doel betere zorg te verlenen tegen lagere kosten. Deze transformatieagenda laten wij niet los. We koppelen het wel aan realisme om daarmee balans aan te brengen in wat we willen en wat er kan. Vanaf 2019 ligt de focus primair op een goede invulling van onze zorgtaken in combinatie met het creëren van financiële stabiliteit in de begroting en realisatie.

Realistische begroting

Met deze begroting implementeren we een aantal maatregelen die in het coalitieakkoord zijn aangegeven om het evenwicht terug te brengen. Met het saneren van (vaak historische) taakstellingen in de begroting in combinatie met het herijken van werkelijke kosten in relatie tot begrote bedragen, brengen we de financiële basis op orde en schonen we de begroting op. Omdat een flink deel van onze overschrijdingen in het sociaal domein zich laat verklaren door te lage budgetten in de begroting, hebben we de begroting van het sociaal domein opgehoogd naar het niveau van de G40. Om onze ambities te financieren, ten behoeve van het realistische begroten van de zorgkosten en de basis op orde te brengen, in combinatie met het belang om het weerstandsvermogen naar een hoger niveau te brengen, moeten we – naast snijden in onze kosten – ook onze inkomsten verhogen. Mede vanuit het feit dat de lokale lasten in Eindhoven ten opzichte van veel andere gemeenten in Nederland relatief laag liggen, hebben we er in ons coalitieakkoord voor gekozen om deze ook op te hogen tot het gemiddelde niveau van de G40. Daarmee is dat een logische, maar ook een noodzakelijke keuze. In de begroting hebben we deze maatregelen uit ons akkoord verwerkt.

In deze tijden van economische voorspoed en groei van de stad vinden wij het belangrijk om alles op alles te zetten om mensen aan het werk te kunnen helpen. De regio kent veel vacatures op alle niveaus en dat biedt kansen. We ondernemen daarvoor komend jaar gericht actie. We zien onder andere mogelijkheden om de uitvoering te vereenvoudigen en een beter beeld te krijgen van de competenties van werkzoekenden om sneller een match te maken tussen de werkzoekende en een baan. We gaan als college gezamenlijk meteen hiermee aan de slag, enerzijds omdat de vraag naar mensen groot is en anderzijds omdat werk de belangrijkste basis is voor inwoners om op eigen benen te kunnen staan. Financieel vertalen we deze opgave in een meerjarig oplopende taakstelling op BUIG, die we vanaf 2020 in laten gaan.

In de balans tussen 'zuur' (grip krijgen op de begroting) en 'zoet' (extra investeren in stad en inwoners) moeten we constateren dat er in de begroting van 2019 meer 'zuur' zit. Het lukt ons om de begroting – conform onze financiële spelregels - sluitend te krijgen, maar daar hangt een fors prijskaartje aan. Naast de hierboven genoemde lastenverhoging hebben we aanvullende maatregelen moeten treffen om enerzijds de basis op orde te brengen en om anderzijds onvermijdelijke ontwikkelingen op te kunnen vangen. We schonen restanten op van al lang lopende en met de kennis van nu onrealistisch gebleken taakstellingen op het gebied van bijvoorbeeld ambtelijke huisvesting, samenwerkingsverbanden en sport. Daarnaast houden we in onze raming rekening met de wettelijke verplichtingen rond het IHP.

Naast het verhogen van de lokale lasten vinden we financiële ruimte door het toepassen van een generieke indexering van 1% op subsidies en goederen en diensten. Dat zorgt ook voor een bezuinigingsopgave in de beschikbare budgetten. Ook in de gemeentelijke organisatie gaan we verder met versoberen, temporiseren van uitgaven en extra bijsturen. Denk hierbij aan onderuitputting en vermindering van budgetten voor flexibel belonen en informele gezamenlijke activiteiten, uitstellen van (vervangings-)investeringen en verminderen van inhuur. We schrappen financiële ruimte die nog niet ingevuld is met concrete activiteiten zoals het geval is bij het innovatiebudget, het incidenteel opvangen van de budgetten voor de invoering van de Omgevingswet binnen bestaande middelen en we versoberen voor 2 jaar de budgetten voor wensen van bewoners die betrekking hebben op de openbare ruimte, groenrenovaties en speelvoorzieningen.

Bij elkaar opgeteld gaat het om een taakstelling voor interne en organisatorische maatregelen van meer dan € 5 miljoen in 2019 en tegen de € 4 miljoen vanaf 2020. Gegeven het feit dat er in afgelopen jaren reeds op veel gebieden fors bezuinigd is, is dit geen gemakkelijke opgave voor de organisatie. We doen dit toch vanuit de gedachte dat je alleen pijn 'buiten' kan neerleggen als je ook pijn 'binnen' neemt. Het extra accres zetten we in voor de wettelijke loon/cao-stijgingen in de gemeentelijke organisatie. We willen hiermee voorkomen dat we bovenop de

genoemde interne taakstellingen nog een extra generieke taakstelling neerleggen door een te lage indexering te hanteren. Richting de kadernota gaan we met een gerichte takendiscussie –wat doen we niet meer– in beeld brengen wat er nog meer mogelijk is, inclusief eventuele personele consequenties daarvan. Deze concrete voorstellen nemen we mee in het collegeprogramma en de Kadernota 2020. Daarbij hebben we oog voor het feit dat de organisatie al geruime tijd gekenmerkt wordt door onrust door de reorganisaties in de afgelopen jaren en dat dit vraagt om stabiliteit.

Wat betekent dit?

Het resultaat van bovenstaande financiële maatregelen is naar onze verwachting dat we een realistische begroting hebben waarvan de basis op orde is, die vanaf 2020 duurzaam in evenwicht is, en die niet meer de uitschieters in de jaarrekening laat zien zoals in de afgelopen jaren. Wel moeten we definitief constateren dat door de hardnekkige financiële problematiek we geen ruimte hebben om de in het coalitieakkoord aangegeven gewenste intensiveringen in 2019 te effectueren. De voor onze stad en regio noodzakelijke ambities en investeringen op het gebied klimaat en energie, ruimte en mobiliteit, leefbare stad en wijken en op het gebied van bedrijfsvoering blijven overeind, maar zullen helaas in 2019 niet de gewenste intensivering kunnen krijgen. In de voorbereiding van de Kadernota 2020 maken we daarover opnieuw een afweging.

Een aantal thema's hebben we nu al in het vizier die de komende maanden nadere analyse en uitwerking vragen. Zo blijven we natuurlijk de ontwikkelingen en het effect van de maatregelen in het sociaal domein goed monitoren en bijsturen als dat nodig blijkt. Voor 2019 hebben we een betrouwbaar beeld van het effect van de maatregelen. Daarom nemen we nu ook vanuit een risico-inschatting een extra eenmalige overbrugging van € 5 miljoen mee voor komend jaar. En we gaan er op dit moment vanuit dat vanaf 2020 de begroting realistisch en evenwichtig is. Dit vraagt de komende periode stevig vinger aan de pols, zodat we tijdig kunnen anticiperen op dit meerjarenbeeld. Ook blijven we kritisch kijken naar de optimale verdeling van taken tussen WIJJeindhoven, de gemeente en andere partijen in de keten, inclusief bijbehorende verschuivingen van middelen. Ook zullen we in de opmaat naar de Kadernota 2020 scherp maken wat de opgave is voor IHP 2020 e.v. Het nog niet kunnen inzetten van de intensiveringen brengt ook met zich mee dat we op een aantal gebieden creatief moeten omgaan met bestaande budgetten, slim werk met werk moeten maken en andere partners (publiek en privaat) moeten verleiden om met ons mee te investeren. Dan gaat het onder andere over de klimaatopgave. We doen een beroep op bedrijven en collectieven om zelf aan de slag te gaan met bijvoorbeeld zonnepanelen en het aardgasloos worden. Waar mogelijk brengen we partijen bij elkaar en zorgen we voor gepaste ondersteuning. Voor veiligheid gaan we (eventueel met verschuiving binnen bestaande middelen) invulling geven aan het verder gebiedsgericht en informatiegestuurd werken. Ook kijken we ook naar het verdienvermogen van de gemeente. Het gaat goed met de stad en er wordt weer volop gebouwd. Waar mogelijk versnellen we de bouwopgave (met onder andere het Bouwoffensief voor woningbouw) en verwachten dat terug te zien in onze grondexploitaties. Uiteraard houden we in elke portefeuille continu scherp tegen het licht waar we met minder kunnen en waar we mee kunnen stoppen. Een voorbeeld is het doorlichten van subsidieregelingen: waar kan het minder en waar zit overlap. Dit kan, net als kritisch kijken welke indexaties waar nodig zijn, helpen om geld vrij te spelen voor onze voorgenomen intensiveringen in het coalitieakkoord. Dit beeld maken we scherper in de Kadernota 2020. Uiteraard gaan bovenstaande vraagstukken inhoudelijk ook landen in het collegeprogramma.

Het sluitend krijgen van de begroting was een flinke puzzel. Ondanks dat we pas op de plaats moeten maken met het extra investeren in onze ambities en er voor 2019 nog een stevige opgave ligt, zijn we ervan overtuigd dat we met deze begroting zorgvuldige keuzes maken die leiden tot een financieel *evenwicht*. Hiermee hebben we een solide fundament waarop we de komende jaren kunnen bouwen. Zodat we weer vol *energie* kunnen investeren in de stad en onze inwoners, om te werken aan de vooruitgang en vergroening, om zo onze kop positie te behouden en uit te bouwen.

1.2. Financiële hoofdlijn

De financiële opgave vraagt om een strakke begrotingsdiscipline. Om terug te keren naar een solide basis zijn stevige ingrepen nodig. In het coalitieakkoord 'Evenwicht & Energie' hebben we hiervoor op hoofdlijnen keuzes gemaakt. In deze begroting maken we die keuzes op basis van actuele inzichten definitief. Essentie van deze begroting is er op gericht dat de begroting realistisch is en er – behoudens onverwachte ontwikkelingen – geen sprake meer is van de grote tekorten die in de afgelopen jaren zijn opgetreden. De begroting voldoet, naast de wettelijke eisen, aan de financiële spelregels die we onszelf hebben gesteld in het coalitieakkoord.

Sociaal domein

De zorgkosten zijn de afgelopen jaren fors gestegen. Met name op de onderdelen Jeugdwet en WMO zien we overschrijdingen. De zorgkosten moeten sterk worden teruggebracht. Maar wel tot een reëel niveau. We nemen daarbij de gemiddelde uitgaven van de G40 op de 3d's inclusief BUIG als uitgangspunt. Dat betekent dat we het budget voor deze onderdelen richting 2022 met € 15,3 miljoen verhogen. De uitgaven dringen we terug tot deze realistische begrotingsbedragen. In het kader van realistisch ramen houden we rekening met het feit dat de maatregelen ondanks stevige sturing niet helemaal haalbaar blijken. Voor 2019 betekent dit dat we hiervoor een extra eenmalige overbrugging meenemen van €5 miljoen. In de jaren daarna zit dit in het volume van de maatregelen zelf. In het sociaal domein zien we ook dat een bedrag van € 4 miljoen structureel niet wordt besteed in de sociale basis en valt hierdoor vrij. Om de extra kosten te dekken voor cao Hulp bij het Huishouden en abonnementstarief eigen bijdrage is een bedrag van € 4 miljoen benodigd.

<i>(x € 1 miljoen)</i>	2019	2020	2021	2022
3d/BUIG naar G40-niveau	-9,9	-14,8	-15,3	-15,3
Eenmalige overbrugging maatregelenpakket	-5,0			
Onderbesteding	4,0	4,0	4,0	4,0
HbH/abonnementstarief	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Verhogen budget sociaal domein	-14,9	-14,8	-15,3	-15,3

Woonlasten

Door een hoge reservepositie (uit o.a. verkoop nutsbedrijf) is het lang mogelijk geweest om de woonlasten in Eindhoven laag te houden. De middelen zijn onder meer ingezet op het onderhoud van de openbare ruimte en onderwijshuisvesting. Nu deze middelen besteed zijn, moeten we terugvallen op een andere, meer duurzame wijze van financiering van onze voorzieningen. Voor de woonlasten hanteren we - net als bij de zorgkosten - het gemiddelde van de G40 als uitgangspunt. Hiermee nemen onze inkomsten structureel toe met € 14 miljoen.

<i>(x € 1 miljoen)</i>	2019	2020	2021	2022
Woonlasten	14,0	14,0	14,0	14,0

Uitstroom naar werk

Werk is de beste manier om mee te doen in de samenleving. Om uitstroom uit de Participatiewet te bevorderen is het noodzakelijk dat er sprake is van goede begeleiding van mensen met een bijstandsuitkering. We zien wel dat het aantal vacatures stijgt in de regio en daarmee de vraag naar personeel op alle niveaus. Daar liggen dan ook kansen maar dat vraagt goed zicht op zowel de vraag als de mogelijkheden/competenties van mensen om te kijken waar matches te maken zijn. We kiezen daarom voor een portefeuille-overstijgende aanpak om de aansluiting tussen vraag en aanbod te optimaliseren en zo uitstroom van inwoners uit de bijstand te realiseren. Voor 2019 vertalen we dit nog niet financieel in de begroting, maar vanaf 2020 zal deze integrale aanpak ook tot financiële voordelen leiden.

<i>(x € 1 miljoen)</i>	2019	2020	2021	2022
Uitstroom naar werk		0,5	1,0	1,4

Basis op orde

We schonen de begroting op. Dat betekent dat we op verschillende onderdelen van de begroting de (historisch gegroeide) baten en lasten afstemmen op de actuele situatie in de markt en/of de ontwikkelingen die we op ons af zien komen. Hieronder vallen bijvoorbeeld restanten van oude taakstellingen, de invoering van de Omgevingswet, de verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten en de structurele bijdrage aan de Veiligheidsregio Brabant Zuidoost, die voorheen uit een daarvoor bestemde reserve werd betaald. Het restant van deze reserve valt hierdoor in 2019 vrij.

(x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Basis op orde	-0,8	-3,8	-3,6	-3,9

Gemeentefonds

In de - éénmalige - maartcirculaire 2018 zijn de financiële gevolgen van het Regeerakkoord, de Startnota en de Programmastart van het interbestuurlijk programma (IBP) verwerkt. Door de verbreding van de normeringssystematiek, oplopende ramingen voor loon-, prijs- en volumeontwikkelingen en door de intensiveringen van het Rijk die doorwerken komt extra accres voor gemeenten beschikbaar. In de meicirculaire 2018 is dit beeld geactualiseerd. We stellen de financiële ruimte voor 2019 vast op € 16,9 miljoen. Dit biedt ruimte om de personeelslasten, inkoop van goederen en diensten, subsidies en de drie decentralisaties in het sociaal domein (3d's) te compenseren voor loon-, prijs- en volumeontwikkelingen.

(x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Gemeentefonds	16,9	16,3	16,3	14,7

Loon-, prijs- en volume index

Indexatie is nodig om budgetten qua koopkracht op peil te houden. Bij de 3d's hanteren we - gezien het maatregelenpakket - een regulier indexpercentage van 2% voor loon- en prijsontwikkeling. Voor WMO en jeugd komt daar 1% volumegroei bij. Ten aanzien van de personeelskosten volgen we de meest actuele cao-en premieontwikkelingen. Voor specifieke posten zoals IHP en Slim Verduurzamen Gemeentelijke Gebouwen passen we de percentages uit de raadsbesluiten toe. Voor inkoop goederen en diensten en voor subsidies passen we een index van 1% toe, wat leidt tot een efficiencytaakstelling. In totaal kennen we € 12,5 miljoen aan loon-, prijs- en volume index toe. Ten opzichte van het beschikbaar accres leidt dat –conform coalitieakkoord- tot een voordeel van € 4,3 miljoen ten opzichte van het accres gemeentefonds. In het coalitieakkoord lopen de voordelen uit indexering in de jaren 2020-2022 verder op. Onze meerjarenbegroting geeft echter het financieel beeld in constante prijzen weer (prijsspeil 2019). Het voordeel dat in de begroting 2020 gaat ontstaan als gevolg van lagere indexering bestemmen we alsdan voor de voorgenomen nieuwe intensiveringen op het gebied van klimaat en energie, ruimte en mobiliteit, leefbare stad en wijken en financiën en bedrijfsvoering. Gezien de financiële positie is hiervoor in 2019 nog geen ruimte.

(x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Loon-, prijs- en volume index	-12,5	-12,5	-12,5	-12,5

Technische actualisatie

Onder de noemer 'ongewijzigd beleid' voeren we jaarlijks een aantal technische actualisering uit ten aanzien van onder meer prijzen (p) en hoeveelheden (q) voor riolen, afval, leges, begraafplaatsrechten en grondbedrijf. Door het actualiseren (en uitschuiven) van investeringen is er een incidenteel voordeel op kapitaallasten. Daarnaast houden we in de ramingen rekening met de wettelijke taken op het gebied van het IHP. Voor 2019 is het saldo van alle mutaties praktisch nihil. In latere jaren ontstaat een nadeel vanwege o.a. doorwerking MPG 2018 (a.g.v. tussentijdse winstnemingen), reeds ingeboekt accres OZB (overlap met coalitieakkoord) en afloop van de taakstelling verkoop panden.

(x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Technische actualisatie	0,1	-2,8	-5,2	-5,4

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de buffer voor tegenvallers waarvoor geen voorziening is getroffen en die niet binnen de reguliere begroting kunnen worden opgevangen. Vanwege de onverwacht hoge overschrijdingen in 2016, die na-ijlen in de jaren daarna, is een stevig beroep gedaan op het weerstandsvermogen. In de begroting 2018 is aanvulling van het weerstandsvermogen reeds meegenomen. Na actualisering van de meerjarenbegroting is gebleken dat er in 2019 maar beperkt financiële ruimte is om het weerstandsvermogen versneld aan te vullen. De beoogde extra stortingen moeten we vanaf 2020 neerwaarts bijstellen. Op basis van de huidige inzichten bereiken we de norm van 10% van het begrotingstotaal omstreeks 2028. In het najaar van 2018 volgt een discussie met de raad over de hoogte van de norm in relatie tot de risico's.

Met het oog op het verwacht negatief rekeningresultaat over 2018 is het mogelijk dat het weerstandsvermogen in 2019 (verwacht €38 miljoen) onvoldoende is voor het geval dat alle risico's zich tegelijk over de volle breedte voordoen (€41 tot 45 miljoen). Dat zal niet het geval zijn, maar laat wel de noodzaak zien om vast te houden aan het weer op peil brengen van het weerstandsvermogen in de komende jaren. In het verlengde van het advies van de rekenkamer is het van belang om ook stil te staan bij risico's in de exploitatie: kwetsbaarheid van de begroting. De opstelling van de begroting dient zo veel mogelijk op basis van realistische aannames plaats te vinden. Daar wordt nu voor 2019 ook sterk op ingezet, door nog scherper te ramen op het sociaal domein inclusief maatregelen en door 'de basis op orde brengen', waardoor een aantal langjarige knelpunten in de begroting worden opgelost ('schoon schip'). Er zullen altijd ontwikkelingen blijven die om bijsturing vragen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan prijsstijgingen in de markt, verdeelmodellen Rijk en aangepaste wetgeving. Daarom is er ook een P&C-cyclus zodat er op basis van realisatie bijgestuurd kan worden, maar bijsturing vraagt soms ook tijd. Daar is de functie van weerstandsvermogen ook relevant: tussentijdse tegenvallers kunnen opgevangen worden waardoor er tijd is om bij te sturen waar nodig. Een robuust weerstandsvermogen in combinatie met een realistische begroting is de basis voor een gezond financieel beleid.

(x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Verhogen storting weerstandsvermogen	-2,8			
Verlagen storting weerstandsvermogen		3,1	5,3	7,0

Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot het volgende financieel meerjarenbeeld:

x € 1 miljoen	2019	2020	2021	2022
Saldo begroting 2018	0,0	0,0	0,0	0,0
Verhogen budget sociaal domein 3d/BUIG	-14,9	-14,8	-15,3	-15,3
Verhoging woonlasten	14,0	14,0	14,0	14,0
Uitstroom naar werk		0,5	1,0	1,4
Basis op orde	-0,8	-3,8	-3,6	-3,9
Gemeentefonds	16,9	16,3	16,3	14,7
Loon-en prijsindex	-12,5	-12,5	-12,5	-12,5
Technische actualisatie	0,1	-2,8	-5,2	-5,4
Verhogen storting weerstandsvermogen	-2,8			
Verlagen storting weerstandsvermogen		3,1	5,3	7,0
Saldo begroting 2019	0,0	0,0	0,0	0,0

Structureel saldo

Uitgangspunt voor provinciaal toezicht is een reëel sluitende begroting. Dit houdt in dat de begroting in evenwicht is, waarbij de jaarlijks terugkerende lasten zijn gedekt door jaarlijks terugkerende baten. Voor 2019 en verder is dit conform het overzicht van incidentele baten en lasten het geval.

(x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Eindstand begroting 2019	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo incidentele baten en lasten (zie bijlage 3)	6,0	2,2	1,9	0,2
Structureel saldo	6,0	2,2	1,9	0,2

Sturen met normen

In 2019 voldoen we niet aan onze eigen norm voor het weerstandsvermogen. Voor de aanvulling van het weerstandsvermogen is een groeipad ontwikkeld. Dit lichten we nader toe in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Hierin vind u ook de wettelijk voorgeschreven kengetallen. Voor een toelichting op de kasgeldlimiet en de renterisiconorm verwijzen we naar de paragraaf Financiering.

Begrotingsbeeld 2019

De baten en lasten verdeeld naar programma's

De gemeente Eindhoven zet alle inkomsten (€ 887 miljoen) in voor de stad, burgers, instellingen en bedrijven. Een bedrag van € 414 miljoen gaat naar onder meer hulp bij het huishouden, mensen aan het werk helpen en het verstrekken van uitkeringen. Voor het ontwikkelen van de openbare ruimte is € 142 miljoen beschikbaar. Aan sport, cultuur en recreatie besteden we € 77 miljoen. De rest van de middelen is voor volksgezondheid en milieu (€ 58 miljoen), onderwijs (€ 33 miljoen), veiligheid (€ 28 miljoen) en economie (€ 15 miljoen).

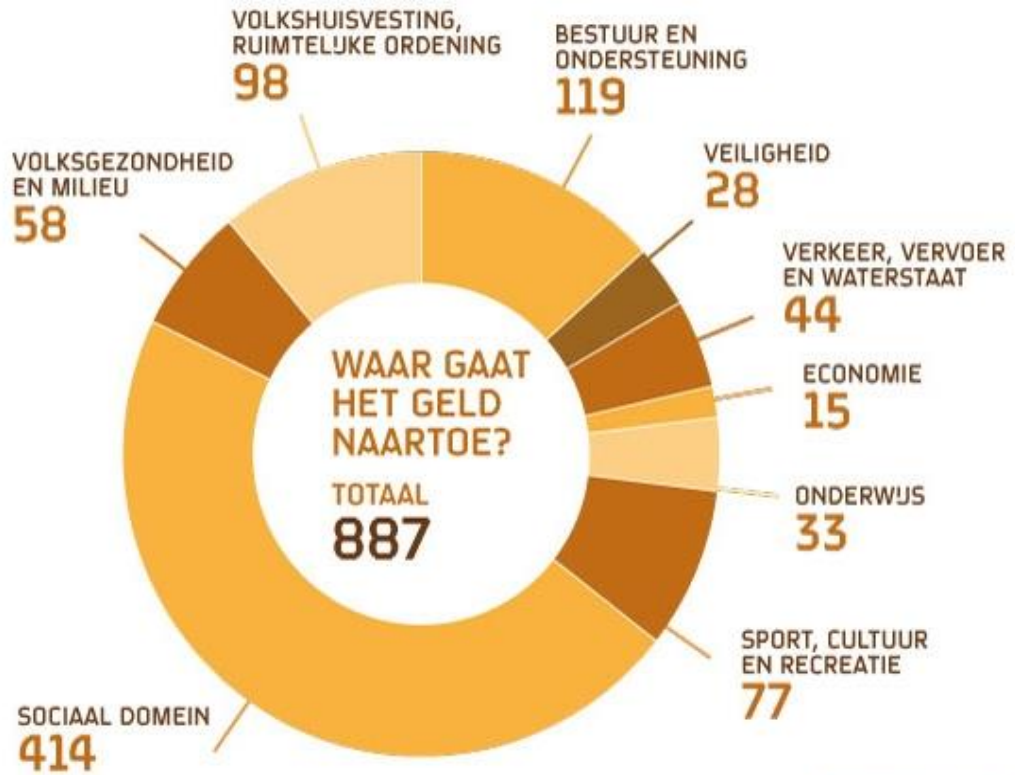
(- = voordeel)		Lasten		Baten		Saldo	
	Programma (x € 1.000)	2018	2019	2018	2019	2018	2019
0	Bestuur en ondersteuning	138.816	119.479	554.432	585.245	-415.616	-465.766
1	Veiligheid	28.253	28.391	1.929	1.711	26.324	26.680
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	48.059	43.781	42.360	6.084	5.699	37.697
3	Economie	14.442	14.935	10.977	13.023	3.465	1.912
4	Onderwijs	29.321	32.866	5.919	7.021	23.402	25.845
5	Sport, cultuur en recreatie	77.193	77.316	16.700	15.857	60.493	61.459
6	Sociaal domein	402.796	414.259	131.681	122.096	271.115	292.163
7	Volksgezondheid en milieu	55.319	57.552	45.236	47.250	10.083	10.302
8	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening	99.795	98.389	84.760	88.681	15.035	9.708
	Totaal	893.994	886.968	893.994	886.968	0	0

De baten en lasten verdeeld naar categorieën

Ruim de helft van de baten ontvangt de gemeente van het Rijk. Voor een deel zijn de middelen van het Rijk vrij besteedbaar. Dit is het gemeentefonds en bedraagt in 2019 €468 miljoen. Hierin zit ook de integratie-uitkering sociaal domein voor de decentralisaties. Daarnaast ontvangt de gemeente Eindhoven €121 miljoen van het Rijk voor specifieke doeleinden, zoals de bijstand. Van burgers en bedrijven ontvangt de gemeente €143 miljoen in de vorm van o.a. Onroerende Zaak Belasting, afvalstoffenheffing, rioolrechten en leges bouwvergunningen. We onttrekken €23 miljoen aan onze reserves voor eerder vastgestelde projecten en storten ook weer €18 miljoen. De personeelslasten lijken fors te stijgen. Oorzaken liggen echter in autonome cao-ontwikkelingen en de reële raming voor inhuur, zoals aangekondigd in de raadsinformatiebrief 'Opbouw Begroting 2019'. Na doorbelasting richting projecten bedragen de netto personeelslasten €143,7 miljoen (2017: €140,8 miljoen). Deze raming blijft onder de bovengrens zoals vastgesteld bij de jaarrekening 2017. Een toelichting hierop treft u aan in bijlage 1.

Lasten (x €1.000)	2018	2019	Baten (x €1.000)	2018	2019
Personeelslasten *	155.193	165.924	Uitkeringen gemeentefonds	437.142	462.799
Kapitaallasten	44.087	42.796	Overige rijksbijdragen	150.391	121.108
Goederen en diensten	196.092	196.693	Belastingen en heffingen	127.173	142.321
Subsidies en overdrachten	416.046	426.954	Goederen en diensten	109.053	103.914
Overig	19.998	23.272	Overige overdrachten	10.305	7.542
Storting in voorzieningen	14.646	13.358	Overig	26.993	26.046
Storting in reserves	47.932	17.971	Onttrekkingen aan reserves	32.937	23.238
Totaal	893.994	886.968	Totaal	893.994	886.968

* Realisatie 2017 165.649

bedragen x 1 miljoen

bedragen x 1 miljoen

2. Programma's

Dit hoofdstuk bestaat uit de volgende programma's:

0. Bestuur en ondersteuning *
1. Veiligheid
2. Verkeer, vervoer en waterstaat
3. Economie
4. Onderwijs
5. Sport, cultuur en recreatie
6. Sociaal domein
7. Volksgezondheid en milieu
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

* we presenteren dit programma als laatste omdat dit programma uit veel uiteenlopende taakvelden bestaat

In dit hoofdstuk staan:

Per programma:

Bij elk programma is de volgende informatie opgenomen:

- Doelenboom waarin de samenhang tussen onze doelen, effectindicatoren, prestaties en prestatie-indicatoren is gevisualiseerd.
- Uitleg welke taakvelden er onder dit programma vallen en een inhoudelijke toelichting.
- BBV-indicatoren: de wettelijke verplichte set van indicatoren die geldt voor alle gemeenten. Voor de BBV-indicatoren maken we de vergelijking met gemeenten in Nederland en met gemeenten van 100.000 tot 300.000 inwoners. Op www.waarstaatjegemeente.nl kunnen ook andere vergelijkingen worden gemaakt.

Per taakveld:

Vervolgens lichten we de volgende onderwerpen per taakveld toe:

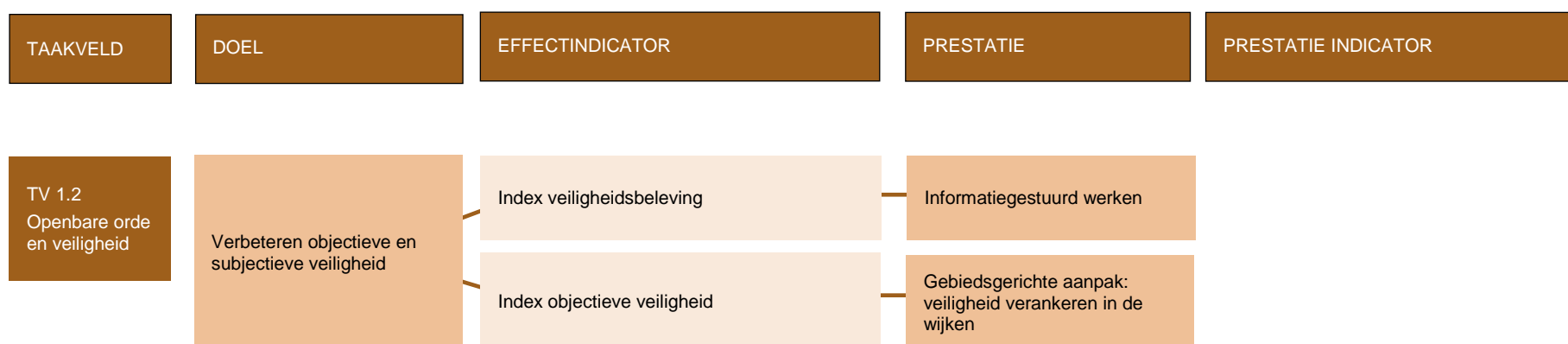
- Wat willen we bereiken? De belangrijkste doelen en maatschappelijke effect(en) met bijbehorende effectindicatoren. Ook is een uitleg gegeven van de verbonden partijen die een bijdrage leveren aan ons taakveld (specifieke informatie staat in de paragraaf verbonden partijen).
- Wat gaan we daarvoor doen? Toelichting van onze activiteiten, prestaties en speerpunten.
- Wat mag het kosten? We presenteren voor de exploitatie de meerjarige lasten, baten en het saldo (+ = meer lasten dan baten). De belangrijkste financiële ontwikkelingen zijn nader toegelicht, met name de vergelijking tussen 2019 en (primaire) begroting 2018. Ook presenteren we de bruto investeringsopgaven, deze zijn toegelicht in het Meerjarenplan Stedelijk. Voor investeringen in maatschappelijk nut werden in 2018 de lasten en baten in één keer genomen. Vanaf 2019 worden deze geactiveerd. Dit leidt tot jaarlijkse kapitaallasten (rente en afschrijvingen) die zijn gespreid over de levensduur van de investering (bijv. 40 jaar).

Voor onze eigen indicatoren is een separate informatieset met [achtergrondinformatie](#) beschikbaar. Dit betreft informatie met een nadere inhoudelijke toelichting, de motivatie van de keuze voor deze indicator, bron, toelichting begrote waarde en stakeholders.

Herijking indicatoren

In deze begroting zijn verbeteringen aangebracht in de indicatoren. Om de kwaliteit en samenhang verder te verbeteren wordt in het najaar 2018, mede naar aanleiding van de bevindingen van de Raadswerkgroep Analyse Begroting en Verantwoording, een gemeentebrede herijking afgerond.

Doelenboom Programma 1. Veiligheid

1. Veiligheid

Dit programma omvat de taakvelden 1.1 Crisisbeheersing en brandweer en 1.2 Openbare orde en veiligheid.

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een aantrekkelijke stad en voor economische en sociale ontwikkeling. Een stad moet niet alleen veilig zijn, de inwoners moeten zich ook veilig voelen. Een veilige stad is de basis om in vrijheid te kunnen wonen, werken en leven. De zorg voor veiligheid is een kerntaak van de gemeente. Die verantwoordelijkheid dragen we samen met vele partners. Het vastgestelde vierjarig Beleidskader Veiligheid bevat de visie, strategische doelen, uitgangspunten en prioriteiten op het gebied van veiligheid. De uitvoering wordt jaarlijks vastgelegd in uitvoeringsplannen.

Voor Eindhoven zijn de navolgende veiligheidsprioriteiten vastgesteld: High Impact Crimes, Zorg en Veiligheid, Radicalisering en Polarisatie, Jeugdoverlast en Jeugdcriminaliteit, Woonoverlast en Ondernijning. Voor de overige niet geprioriteerde onderwerpen wordt deze periode het bestaande basisniveau gehandhaafd.

Geconstateerd is dat meer nodig is dan alleen op inhoud herzien van de veiligheidsprioriteiten. Eindhoven kampt immers met een hardnekkig veiligheidsprobleem. We hebben in toenemende mate te maken met grootstedelijke problematiek op het gebied van veiligheid. In de AD-misdaadmonitor staat Eindhoven op plaats 3, als een van de meest onveilige gemeenten van Nederland. Ook het aantal misdrijven per 1000 inwoners is, in vergelijking tot overige G10 gemeenten, in Eindhoven hoog. Om dit het hoofd te kunnen bieden, voorziet het beleidskader ook in een herijking van onze aanpak, passend bij de hedendaagse veiligheidsproblematiek. De sleutel van deze andere aanpak ligt in wijkgericht werken (veiligheid verankeren in de wijken door veiligheid wijkgericht te organiseren) en informatie gestuurd werken (een systematische analyse van de problematiek die de basis vormt voor de inzet van maatregelen en formatie). De transitie is ingezet door de basis op orde te brengen en een omslag te maken naar deze andere aanpak, hiervoor is in 2018 eenmalig transitiebudget ter beschikking gesteld. Door uitvoering van een drietal pilots wordt de nieuwe aanpak vorm geven. De ervaringen, leerpunten en resultaten daarvan vormen de basis voor de verdere uitrol van de aanpak over de gehele stad. Voor de fysieke veiligheid handhaven we de komende jaren het bestaande aandachtsniveau.

BBV-indicatoren

Indicator	Jaar	Eindhoven	Nederland	Gemeenten 100-300.000
<i>(wettelijk voorgeschreven en verzameld door VNG)</i>				
Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)	2017	142	131	150
Harde kern jongeren (aantal per 1.000 inwoners)	2014	1,6	1,3	1,3
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2017	4,5	2,2	3,3
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	2017	8,5	5,0	6,0
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	2017	4,0	2,9	3,2
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte, aantal per 1.000 inwoners)	2017	6,2	4,8	5,6

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?

In samenwerking met de Veiligheidsregio Brabant Zuidoost zetten we in op het voorkomen, beperken en bestrijden van incidenten en rampen.

Voor dit taakveld zijn op gemeentelijk niveau geen effect- en prestatie indicatoren opgenomen. Resultaten worden op regionaal of landelijk niveau bereikt en/of gemonitord.

Verbonden partijen

GR Veiligheidsregio Zuidoost Brabant (VRBZO)

VRBZO is een organisatie waarin de brandweer, de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de regionale ambulancevoorziening (RAV) samenwerken om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden.

Wat gaan we daarvoor doen?

De resultaten en effecten van de implementatie van de Toekomstvisie Brandweezorg worden geëvalueerd. Deze kunnen van invloed zijn op de activiteiten en producten van de Veiligheidsregio in 2019 en verder. Tevens is gestart met de ontwikkeling van een visie op de veiligheidszorg in 2025 voor onze regio.

Voor een effectieve samenwerking is de afgelopen jaren geïnvesteerd in een sterke en duidelijke opdrachtgevers- en opdrachtnemersrelatie. Deze zetten we in 2019 voort.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	14.429	12.982	14.566	14.560	14.560	14.559
Baten	1.748	527	534	534	534	534
Saldo	12.681	12.455	14.032	14.026	14.026	14.025

De stijging van de lasten vanaf 2019 komt door structurele verhoging van de bijdrage aan VRBZO (+ €1,7 miljoen).

Investeringsopgave	97	330	218	38	0	0
--------------------	----	-----	-----	----	---	---

1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Verbeteren objectieve en subjectieve veiligheid

We willen een stad met minder overlast en criminaliteit waar de Eindhovenaren en bezoekers zich veilig voelen. We ontwikkelen een gedegen monitoringsystematiek met indicatoren voor de meerjarenuitvoeringsprogramma's van de zes prioriteiten van het beleidskader.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Index veiligheidsbeleving	102,1	≥ 101	>102	>102	>102	>102
Index objectieve veiligheid	102,4	≥101,5	>102	>102	>102	>102

Wat gaan we daarvoor doen?

Informatiegestuurd werken

We brengen gebeurtenissen, signalen en trends op wijk-, buurt- en straatniveau in beeld en analyseren deze op risico's en ondermijnend en crimineel gedrag. Dit vormt de basis voor de te nemen veiligheidsmaatregelen. Rekening houdende met de privacy (conform wettelijke voorschriften).

Gebiedsgerichte aanpak: veiligheid verankeren in de wijken

Opzetten van een wijkgerichte aanpak van de afdeling veiligheid, o.a. door actieve samenwerking met de wijkteams. Per wijk de veiligheidsprioriteiten bekijken en per wijk gericht uitdiepen in een integraal uitvoeringsplan. Afhankelijk van de resultaten van de 3 pilotgebieden uit het transitiejaar voorbereiden van de uitrol in 2019 over de gehele stad.

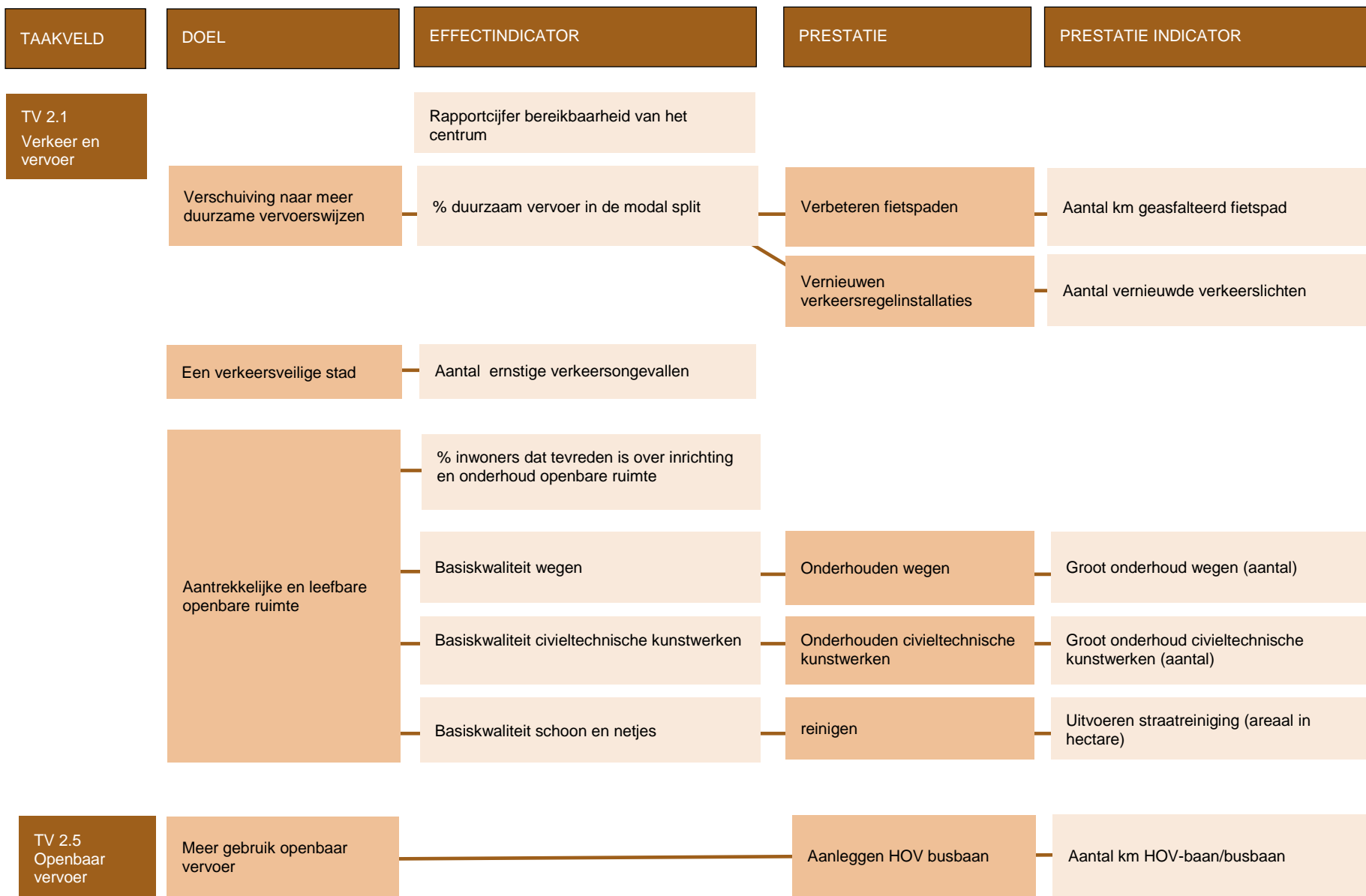
In 2019 richten we ons vooral op:

- High Impact Crimes (woninginbraken, overvallen en straatroven): we continueren de persoonsgerichte aanpak (PGA). We stimuleren actief nieuwe initiatieven met buurtpreventie en faciliteren buurtpreventieteams zoveel mogelijk. Ook gaan we de wijze van facilitering van buurtpreventieteams tegen het licht houden.
- Jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit: we vergroten systeemgericht werken en continueren de samenwerking met de scholen. We continueren de persoonsgerichte aanpak van daders en zetten de aanpak Jeugd in Beeld (JIB) voort. Ook verstevigen we de samenwerking rondom nazorg voor ex-gedetineerden.
- Zorg en Veiligheid: we zetten hierbij in op een sluitende keten met een sterke regierol vanuit de gemeente. We oriënteren ons daarbij op outreachende inzet en verbeteren de aanpak van ex-gedetineerden. Bij complexe casuïstiek hanteren we casusregie.
- Ondernijning/georganiseerde criminaliteit: de aanpak richt zich op cruciale ondersteunende activiteiten van de 'bovenwereld' aan de onderwereld. We versterken de bestuurlijke aanpak, maken optimaal gebruik van de Wet Bibob en ontwikkelen/implementeren een programma bestuurlijke weerbaarheid.
- Radicalisering en polarisatie: we continueren de persoonsgerichte aanpak. We versterken onze positie als het gaat om het voorkomen (preventie en netwerkvorming), op het alert zijn op signalen (detectie) en op interventie.
- Woonoverlast: we zorgen voor adequate opvolging van signalen bij overlast, kanaliseren aanvragen voor vergunningverlening voor kamerverhuur en ontwikkelen beleid over aanpak woonoverlast. We promoten het Meldpunt Woonoverlast en de Woonoverlast-App

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	12.110	15.271	13.825	13.897	13.786	13.744
Baten	<u>1.280</u>	<u>1.402</u>	<u>1.177</u>	<u>1.172</u>	<u>1.070</u>	<u>1.070</u>
Saldo	10.830	13.869	12.648	12.725	12.716	12.674
Investeringsopgave	41	422	350	60	60	150

Doelenboom Programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Dit programma omvat de taakvelden 2.1 Verkeer en vervoer, 2.2 Parkeren, 2.3 Recreatieve havens, 2.4 Economische havens en waterwegen en 2.5 Openbaar vervoer.

Het programma draagt bij aan de ruimtelijke maatschappelijke en economische ambities van de stad: de leefbaarheid wordt vergroot en de economische kracht versterkt. Dit doen we door de openbare ruimte in de stad op een duurzame en innovatieve manier in stand te houden en te ontwikkelen. We streven naar een basiskwaliteit van de openbare ruimte door onderhoud en gerichte investeringen. Hierbij zetten we in op een bereikbare stad. We streven daarbij naar een stad waar het doorgaand autoverkeer wordt verplaatst naar de Ring en de randen van de stad, waar inwoners en bezoekers worden gestimuleerd om zich te voet, met de fiets of het openbaar vervoer te verplaatsen en waar het centrum autoluw is.

BBV-indicatoren

Indicator <i>(wettelijk voorgeschreven en verzameld door VNG)</i>	Jaar	Eindhoven	Nederland	Gemeenten 100-300.000
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig (%)	2015	11	8	8
Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met fietser (%)	2015	9	9	10

2.1 Verkeer en vervoer

Wat willen we bereiken?

Verschuiving naar meer duurzame vervoerswijzen

Door te investeren in openbaar vervoer en fiets- en voetgangersmaatregelen, zetten we in op een verschuiving van auto naar duurzame(re) vervoersvormen.

Een verkeersveilige stad

Met de aanpak van black spots en door de aanleg van schoolzones werken we aan een verkeersveilige stad.

Aantrekkelijke en leefbare openbare ruimte

Dit doen we door het (her)inrichten en beheren van de openbare ruimte. De kwaliteit van leven staat hierbij voorop. We zetten in op klimaatbuuste maatregelen en het verhogen van de verblijfskwaliteit.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% duurzaam vervoer in de modal split	60%	≥61%	≥61%	≥61%	≥61%	≥61%
Rapportcijfer bereikbaarheid van het centrum	6,9	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
Aantal ernstige verkeersongevallen	131	73	118	106	95	86
% inwoners dat tevreden is over inrichting en onderhoud openbare ruimte	77%	>75%	>75%	>75%	>75%	>75%
Basiskwaliteit schoon en netjes	96,9%	90%	90%	90%	90%	90%
Basiskwaliteit wegen	86,4%	88%	89%	90%	90%	90%
Basiskwaliteit civieltechnische kunstwerken	94%	90%	90%	90%	90%	90%

Wat gaan we daarvoor doen?

Verbeteren fietspaden

We voeren de Bereikbaarheidsagenda en 'Eindhoven op Weg' uit. Door de aanleg van nieuwe hoogwaardige snelfietsroutes en de Slowlane én door het asfalteren van bestaande tegelfietspaden wordt het aantrekkelijker om te fietsen.

Vernieuwen verkeersregelinstallaties

We voeren de Bereikbaarheidsagenda en 'Eindhoven op Weg' uit. Door het vervangen van verouderde verkeerslichten ontstaat een betere verkeersveiligheid, een betere verkeersdoorstroming en faciliteren we innovatieve smart mobility projecten.

Onderhoud en civieltechnische kunstwerken

We voeren het uitvoeringsprogramma kunstwerken (bruggen, viaducten en dergelijke) uit. Dit draagt bij aan een veilige en bereikbare openbare ruimte.

Onderhouden wegen

We geven uitvoering aan het onderhoudsprogramma wegen. Door dit op een duurzame en klimaatrobuuste manier te doen, leveren we een bijdrage aan een aantrekkelijke en leefbare stad.

Reinigen

We zorgen voor een efficiënte en effectieve uitvoering van het dagelijks onderhoud om de stad schoon, netjes en veilig te houden, conform de vastgestelde basiskwaliteit, met ruimte voor maatwerk en experimenten.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal km geasfalteerd fietspad	250,4	255	254	256	258	260
Aantal vernieuwde verkeerslichten	137	150	157	167	177	187
Uitvoeren straatreiniging (areaal in hectare)	1.358	1.482	1362	1367	1372	1375
Groot onderhoud wegen (aantal)	8	5	5	ntb	ntb	ntb
Groot onderhoud civieltechnische kunstwerken (aantal)	10	8	10	ntb	ntb	ntb

In 2019 richten we ons vooral op:

- Een toekomstbestendige openbare ruimte: deze wordt klimaatrobuust en toegankelijk ingericht. Groen en water worden zichtbaar versterkt door te ontharden (vergroenen). Dit draagt bij aan een prettige beleving.
- Een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten: dit doen we door te vergroenen en het realiseren en onderhouden van goede loop- en fietsverbindingen.
- Een openbare ruimte die aansluit bij de menselijke maat onder andere door de Roadmap Licht. Hierin betrekken we bewoners bij de ontwikkeling van diensten in hun wijk. De verlichting in deze wijken is energiezuinig vervangen.
- Het actualiseren van de visie 'Eindhoven op Weg' waarbij de inzet gericht is op het verplaatsen van doorgaand autoverkeer naar de Ring en de randen van de stad, waarbij het centrum autoluw is en waarbij inwoners en bezoekers gestimuleerd worden om zich te voet, met de fiets of het openbaar vervoer te verplaatsen.
- Het uitvoeren van maatregelen uit SmartwayZ.NL, de Bereikbaarheidsagenda Zuidoost Brabant en de visie 'Eindhoven op Weg'. Voorbeelden zijn het realiseren van snelfietspaden, fietsenstallingen, HOV banen, doorstromingsmaatregelen op de snelwegen, P+R's en innovatieve (smart mobility) maatregelen, o.a. uit de Brainport Smart Mobility en de testomgeving MobilityMovez.nl.
- Maatregelen die bijdragen aan het bereiken van emissievrije mobiliteit: voorbeelden zijn de Green Deal Zero Emissie Stadsdistributie, het stimuleren en faciliteren van elektrisch rijden en de nadere uitwerking van een nieuwe milieuzone.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	38.557	43.450	37.086	35.694	35.906	36.205
Baten	11.590	40.819	4.288	3.941	3.867	3.867
Saldo	26.967	2.631	32.798	31.753	32.039	32.338

Vanaf 2019 staan de structurele lasten voor groot onderhoud in de openbare ruimte dit taakveld (+ € 7,9 miljoen, dit verliep eerder via een reserve); daarnaast verschuiving lasten van taakveld 2.5 voor gemeentelijk openbaar vervoer (+ € 0,6 miljoen). Daling lasten met name door actualisering van de projecten (o.a. Luchtkwaliteit en verkeer Vestdijk). Voor HOV 2 en 3 waren in 2018 eenmalige baten van € 36 miljoen begroot.

Investeringsopgave	13.461	24.934	14.974	4.397	869	200
--------------------	--------	--------	--------	-------	-----	-----

2.2 Parkeren

Wat willen we bereiken?

Het parkeerbeleid wordt conform 'Eindhoven op weg' ingezet als sturend instrument om de duurzame mobiliteit te stimuleren.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zetten de mobiliteitscorrectie (correctie op de parkeernorm bij een specifieke ontwikkeling) in om het aantal nieuwe parkeerplaatsen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen te beperken.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Parkeernorm centrum: nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het centrumgebied leiden met de huidige parkeernorm tot een onbereikbare stad. Een nieuwe nota parkeernormen is onderdeel van een tactisch plan voor het gebied binnen de Ring dat ontwikkeld wordt.
- Uitbreiding betaald parkeren: conform de huidige enquête systematiek wordt het gebied betaald parkeren uitgebreid, alleen als er draagvlak voor is in de buurt.
- Gedifferentieerde parkeertarieven: we gaan onderzoeken of we hiermee kunnen experimenteren om de drukte in de binnenstad te spreiden en mensen uit te nodigen om op de fiets of met het openbaar vervoer te komen.
- Goedkoper parkeren voor elektrische auto's: we gaan onderzoeken of het mogelijk is of we elektrische auto's goedkoper kunnen laten parkeren.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	3.300	3.961	3.892	3.859	3.871	3.881
Baten	1.772	1.364	1.646	1.644	1.376	1.376
Saldo	1.528	2.597	2.246	2.215	2.495	2.505

Investeringsopgave	407	1.123	325	300	300	300
--------------------	-----	-------	-----	-----	-----	-----

2.3 Recreatieve havens

In Eindhoven is er de EJV Beatrix (jachten) aan het Beatrixkanaal, Welschapsedijk, met circa 80 ligplaatsen in het water en 350 plaatsen op het droge voor winteropslag. De gehele locatie met opstallen is in beheer en onderhoud bij de vereniging. Hiervoor is een pachtovereenkomst afgesloten die loopt van 1992 tot 2022.

Daarnaast is er EKV Beatrix (kano) aan het Beatrixkanaal, nabij haven De Hurk. Deze vereniging heeft het terrein en de opstallen in eigen beheer en betaalt erfpacht.

2.4 Economische havens en waterwegen

In Eindhoven kennen we een economische haven op de Hurk. Momenteel is er sprake van vier havengebonden bedrijven, gericht op overslag van onder andere cement, zand, grind en diervoeder. Het beheer en onderhoud van het Beatrixkanaal en de kade is de verantwoordelijkheid van de gemeente. De schepen betalen daarbij kanaalrechten van 26 cent per ton. Voor de aanvraag voor het gebruik van het kanaal en de betaling is een app ontwikkeld.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	259	303	291	289	288	287
Baten	118	165	138	138	138	138
Saldo	141	138	153	151	150	149
Investeringsopgave	157	141	0	0	0	0

2.5 Openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?

Meer gebruik openbaar vervoer

We stimuleren dit door de aanleg van vrijliggende HOV-banen, OV-marketingacties en het leveren van maatwerk voor bepaalde doelgroepen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanleggen HOV-busbaan

Door de aanleg van vrijliggende HOV-busbanen wordt het aantrekkelijker om op belangrijke routes van de bus gebruik te maken.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal kilometer HOV-baan/busbaan	23	25	25	27	29	30

In 2019 richten we ons vooral op:

- Ontwerp van het tracé HOV3, tussen de Huizingalaan en Airport.
- Onderzoek naar mogelijkheid om nachtbussen in te zetten.
- Start met de realisatie van een P+R in de Gennepers Parken en bij grote evenementen/werkzaamheden zetten we in op pop-up P+R's.
- Internationale treinverbinding: een schaa sprong in het spoornetwerk is nodig om snel en direct Schiphol, Düsseldorf en Brussel te bereiken. Topprioriteit is een snelle directe verbinding Zuidelijke Randstad – Brainport – Düsseldorf.

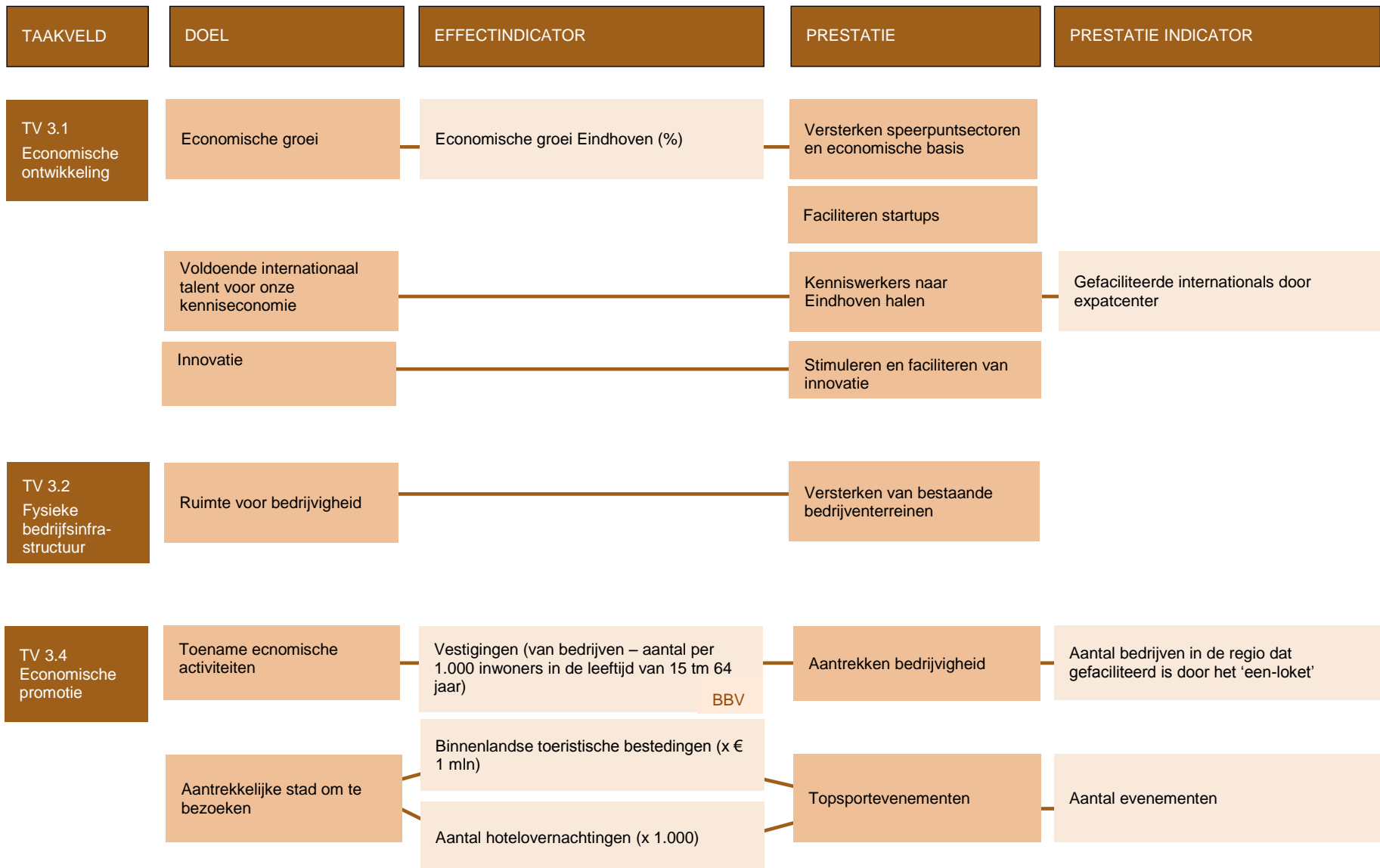
Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	0	345	2.512	976	976	976
Baten	13	12	12	12	12	12
Saldo	-13	333	2.500	964	964	964

Betreft met name investeringen (+ € 1,6 miljoen) en verschuiving lasten naar taakveld 2.1 voor gemeentelijk openbaar vervoer (- € 0,6 miljoen).

Investeringsopgave	0	484	0	0	0	0
--------------------	---	-----	---	---	---	---

Doelenboom Programma 3. Economie

3. Economie

Dit programma omvat de taakvelden 3.1 Economische ontwikkeling, 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur, 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen en 3.4 Economische promotie.

Brainport Eindhoven is één van de drie economische motoren (mainports) van Nederland. Op het gebied van hightech en design zijn we een wereldspeler. Daarmee zijn Brainport en economische groei geen doel op zich, maar staan zij ten dienste van het welzijn en de welvaart van onze samenleving. In dit unieke ecosysteem ontwikkelen we oplossingen voor de grote maatschappelijke uitdagingen zoals gezondheid, mobiliteit en energie. Het succes van Brainport zorgt voor veel werkgelegenheid op alle niveaus, niet alleen in de hightech maakindustrie, maar ook bij toeleveranciers, dienstverlening, horeca, de culturele sector en de detailhandel. Met het coalitieakkoord gaan we aan de slag om het welzijn en de welvaart in onze samenleving te versterken. Al onze inwoners - zowel hoog als laag opgeleid - moeten het succes van Brainport Eindhoven kunnen voelen. We gaan hiervoor nauw samenwerken met de ons omliggende gemeenten binnen de Metropoolregio en gaan bekijken hoe we onze familiebedrijven en het midden- en kleinbedrijf (MKB) nóg beter kunnen aansluiten op ons beleid. Verder gaan we zorgen dat werkzoekenden en startende bedrijven (starters en start-ups) optimaal profiteren van het huidige economische succes. We werken de komende jaren met het Rijk en de Provincie de mainport-status van de regio Eindhoven uit. Dat doen we eenmalig met de Regio Deal, waarin het Kabinet €130 mln investeert en structureel samen met het Rijk en de Regio in de Brainport Nationale Actieagenda. De Actieagenda richt zich daarmee op de realisatie van een aantal ambities op het gebied van (1) talent, (2) kennis, innovatie en ondernemen, (3) vestigingsklimaat (voorzieningen en bereikbaarheid), (4) digitalisering en (5) de kansen die er liggen om vanuit deze regio bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, met name op het gebied van gezondheid en vitaliteit, energie(transitie) en slimme en duurzame mobiliteit. In het algemeen blijven we werken aan een minder conjunctuurgevoelige economische groei via crossovers en acquisitie van nieuwe bedrijvigheid en een flexibele -en veerkrachtige arbeidsmarkt waaraan tegelijkertijd een zo groot mogelijk deel van de Eindhovense beroepsbevolking kan deelnemen (inclusieve maatschappij). Bij de dienstverlening om mensen aan werk te helpen staat de vraag van de ondernemer centraal. Gezien de competenties van onze werkzoekenden wordt o.a. door jobcarving en (om)scholing ook gekeken hoe de vraag van werkgevers beter aan te sluiten is op de beschikbaarheid van mensen. De vraag van de ondernemer staat centraal zonder daarbij het belang van de werkzoekende uit het oog te verliezen. In het Regionaal Werkbedrijf/04Werkt werken partijen samen aan een betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, matching van vraag en aanbod en de landelijke afspraken tussen de sociale partners over Baanafspraken (mensen met een arbeidsbeperking). Het onderdeel arbeidsparticipatie lichten we toe bij taakveld 6: sociaal domein. We promoten de stad en trekken nieuwe bedrijven aan. Daarvoor hebben we goede, bijdetijdse bedrijventerreinen en werklocaties nodig. We maken de (binnen)stad aantrekkelijker met een nog beter horeca- en winkelaanbod. We helpen bedrijven bij het invullen van hun vacatures en maken het internationale (kennis)werkers gemakkelijk om snel aan de slag te kunnen. Omdat we zien dat internationale (kennis)werkers en hun gezinnen steeds vaker in Eindhoven blijven wonen, zorgen we dat zij zich zoveel mogelijk thuis voelen en mee gaan doen in onze samenleving. De verbinding met onze cultuur- en sportvoorzieningen, met het onderwijs en met allerlei dagelijkse zaken is van belang. Ons Expat Center neemt hierin een centrale rol via ons Living In-programma. We zetten in op het internationaliseren van het onderwijs: zowel de Internationale School als de reguliere scholen spelen daarin een cruciale rol. Zo realiseren we twee zaken tegelijk: we faciliteren de toenemende stroom internationale gezinnen met specifieke wensen voor internationaal onderwijs, en versterken we de competenties waarmee onze kinderen goede beslagen in de 21e eeuw leven en werken: de zogenaamde '21st century skills' als wereldburgerschap, meertaligheid, internationaal communiceren. Kunst, cultuur en erfgoed, evenementen, sport, recreatie en design dragen in belangrijke mate bij aan de aantrekkingskracht van Eindhoven voor inwoners, bezoekers, bedrijven en (internationaal) talent. Om hier te wonen, te leven, te verblijven of te vestigen. Daarnaast leveren ze in samenhang met andere domeinen een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van de stad. Ze dragen ook bij aan de eigen kracht van de inwoners, verbinding en ontmoeting, het imago en vestigingsklimaat van de stad. De inzet op zowel de 'harde' economische factoren als op de 'zachtere' factoren die het vestigingsklimaat bevorderen, zorgen voor een impuls voor de stad. De trots op onze stad laten we op vele plekken, zowel lokaal als nationaal en internationaal zien en horen. De 'zachtere' factoren lichten we toe bij programma 5: Sport, cultuur en recreatie.

BBV-indicatoren

Indicator <i>(wettelijk voorgeschreven en verzameld door VNG)</i>	Jaar	Eindhoven	Nederland	Gemeenten 100-300.000
Funciemenging (%)	2017	60,0	52,4	55,4
Vestigingen (van bedrijven - aantal per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	2017	137,3	139,7	127,3

3.1 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Economische groei

Het aanjagen van de economie in Brainport, de bedrijven en de banenmotor van onze regio blijven speerpunten in ons beleid. In deze economie willen we iedereen mee laten doen. Zie ook 6.5 Arbeidsparticipatie.

Voldoende internationaal talent voor onze kenniseconomie

Het Expat Center faciliteert internationale (kennis)werkers en werkgevers bij formele procedures. Het Living In programma helpt hen zich snel thuis te voelen. Met een bijdrage uit de Regio Deal versterken we het programma en de bekendheid bij MKB.

Innovatie

Inwoners moeten het succes van Brainport voelen. We zetten technologie in waar het voor onze inwoners tastbaar wordt en waar bedrijven in de praktijk kunnen toetsen of innovaties succesvol zijn; dit met aandacht voor privacy en digitale spelregels.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Economische groei Eindhoven (%)	4,6%	3,5%	4,0%	3,3%	3,3%	3,3%

Verbonden partijen

Brainport Development N.V.

Brainport Development draagt bij aan de economische structuurversterking van Brainport Eindhoven, waaronder diversificatie van de regionale economie, versterking van het vestigingsklimaat en een toename van werkgelegenheid. De onderneming stimuleert en realiseert projecten en programma's, promoot Brainport Eindhoven in binnen- en buitenland, en ontwikkelt, lobbyt en monitort van de regionaal-economische strategie van de triple helix (Stichting Brainport), Brainport Next Generation.

Breedband Regio Eindhoven B.V.

Breedband draagt bij aan het vestigingsklimaat voor bedrijven door het in eigendom verwerven, exploiteren en doen beheren, dan wel het op andere wijze realiseren van glasvezelinfrastructuur in de regio Eindhoven ten behoeve van bedrijven, organisatie en instellingen.

Twice Eindhoven B.V.

Twice stimuleert de totstandkoming en ontwikkeling van jonge, innovatieve technologie-ondernemingen door het bieden van hoogwaardige technologische voorzieningen in vier thematische bedrijventra. Twice is van groot belang voor het Brainport-vestigingsklimaat door startende bedrijven te laten instromen uitbreiden en uitstromen naar het hightech ecosysteem van Brainport.

Wat gaan we daarvoor doen?

Versterken speerpuntsectoren en economische basis

De kern van ons economisch beleid is het versterken van de basis en focus op enkele koplopers in speerpuntsectoren. Bedrijven in speerpuntsectoren (High Tech Systemen & Materialen, Food & technology, Automotive, Lifetec & Health en Design) kunnen groeien, omdat onze basis zo sterk is. Speciale focus zal hierbij de

komende periode komen te liggen op het MKB, onze familiebedrijven en steeds groter wordende groep aan start ups.

Faciliteren startups

Startende ondernemers helpen we met onze partners in de stad aan werkruimte, kennis en financiering voor hun bedrijf. Als onderdeel van ons eigen acquisitieprogramma hebben we een 'startup-officer' aangesteld die het ecosysteem voor startup- en scale-up-bedrijven verder verbetert, onder andere door kansrijke startups met elkaar te verbinden.

Kenniswerkers naar Eindhoven halen

Het Expat Center faciliteert internationale (kennis)werkers en werkgevers bij formele procedures. Het Living In programma helpt hen (en gezin) zich snel thuis te voelen. Met geld uit de Regio Deal versterken we het programma en de bekendheid bij het MKB.

Stimuleren en faciliteren van innovatie

We zetten in op slimme oplossingen voor maatschappelijke opgaven. We creëren randvoorwaarden voor innovatie en zorgen dat ondernemers de beschikking hebben over breedband, waarmee we het ondernemersklimaat voor onze bestaande én nieuwe bedrijven versterken. We zetten in op excellente digitale infrastructuur en het doorontwikkelen/uitdragen van onze digitale spelregels, in het belang van inwoners. Focus in 2019 ligt op onze trekkersrol rondom digitale spelregels en een lokale uitwerking van het nationaal digitaliseringsplan voor het MKB.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gefaciliteerde internationals door het Expatcenter	2.591	2.900	3.300	3.500	3.500	3500

In 2019 richten we ons vooral op:

- Brainport Nationale Actieagenda en de Regio Deal: uitvoering geven aan de op economische ontwikkeling gerichte acties in de Brainport Eindhoven regio.
- Inzet op randvoorwaarden om de verdere digitalisering van de economie en samenleving te faciliteren: excellente digitale infrastructuur, lokaal digitaliseringsplan voor het MKB waarin we samenhang aanbrengen tussen de verschillende initiatieven en digitale spelregels om het belang van onze inwoners te borgen. Daarnaast bundelen en versterken van de data-gerelateerde activiteiten binnen de gemeente Eindhoven en haar partners via het Eindhovens Data Center.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	4.276	2.796	2.126	1.840	2.621	2.622
Baten	7.049	0	345	0	0	0
Saldo	-2.773	2.796	1.781	1.840	2.621	2.622
Investeringsopgave	121	304	0	0	0	0

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?

Ruimte voor bedrijvigheid

Onze werklocaties en bedrijventerreinen moeten tegemoet komen aan de flexibele behoefte aan ontwikkelruimte van onze (grotendeels) MKB-bedrijvigheid. Hierin werken we samen met het stedelijk gebied (SGE) als één gemeente.

Verbonden partijen

Flight Forum C.V. en Flight Forum Beheer B.V.

Dit betreft een samenwerkingsverband met Schiphol Real Estate voor de ontwikkeling van een innovatief en kwalitatief hoogstaand businesspark nabij Eindhoven Airport. De ontwikkeling van dit terrein versterkt de economie van Eindhoven. Het versterkt het vestigingsklimaat, het zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en uitbreiding van bestaande bedrijvigheid en dit bevordert weer een toename van werkgelegenheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Versterken van bestaande bedrijventerreinen middels het ROW

In 2019 komt € 4 miljoen beschikbaar voor leningen of garanties voor (her)ontwikkelingsprojecten die leiden tot werkgelegenheid, innovatie en versterking van regionale ketens van toeleveranciers en bestaande/nieuwe regionale clusters en campussen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	3.591	6.497	6.035	9.480	8.734	9.017
Baten	3.294	5.835	6.681	8.805	8.060	8.343
Saldo	297	662	-646	675	674	674

Betreft met name herijking van het MPG, gericht op bedrijventerreinen.

Investeringsopgave	0	15	162	0	0	0
--------------------	---	----	-----	---	---	---

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?

Onze focus is erop gericht om toegankelijk te zijn voor de gevestigde ondernemers in de stad, om nieuwe bedrijven aan te trekken en om een goed vestigingsklimaat te bieden voor startende ondernemers.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken in de belangrijkste bedrijfssectoren (horeca, retail, kantoren en overige bedrijven) met accountmanagers die als eerste aanspreekpunt fungeren voor het zittende bedrijfsleven.

Binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven hebben we het samenwerkingsverband 'één-loket' ingericht om als negen aangesloten gemeenten de handen ineen te slaan bij de afhandeling van huisvestingsvragen van ondernemers.

Middels ons eigen acquisitieprogramma trekken we nieuwe horeca- en retailbedrijven naar onze binnenstad, tezamen met andere vernieuwende concepten.

Samen met Brainport Development en BOM acquireren we daarnaast high tech- en andere (maak)bedrijven. Met behulp van ons nieuwe dienstverleningsconcept (rode loper-aanpak, een onderdeel van het acquisitieprogramma) loodsen we bedrijven door vergunningprocedures.

Ondersteuning van bedrijven is tevens omschreven bij taakveld 3.4 Economische promotie.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	1.498	2.212	2.040	2.021	2.019	2.019
Baten	1.859	2.195	2.170	2.170	2.170	2.170
Saldo	-361	17	-130	-149	-151	-151

Investeringsopgave	18	13	240	0	0	0
--------------------	----	----	-----	---	---	---

3.4 Economische promotie

Wat willen we bereiken?

Toename economische activiteiten

We willen meer economische activiteiten in de stad door nieuwe bedrijvigheid te stimuleren en aan te trekken en door meer economische dynamiek in de stad te krijgen.

Aantrekkelijke stad om te bezoeken

In 2017 is de Binnenstadvisie vastgesteld waarin de lijnen zijn uitgezet om te komen tot een aantrekkelijker binnenstad. De uitvoering van dit beleid pakken we onder andere met ons acquisitieprogramma op.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vestigingen (van bedrijven - aantal per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	137	130	140	140	140	140
Binnenlandse toeristische bestedingen (x € 1 mln)	371	150	150	150	150	150
Aantal hotelovernachtingen (x 1.000)	917	905	945	973	1.002	1032

Wat gaan we daarvoor doen?

Aantrekken bedrijvigheid

Om onze economie te versterken zoeken we nieuwe bedrijven die investeren in onze regio en onze stad. Samen met omliggende gemeenten gaan we die bedrijven zo goed mogelijk faciliteren met het 'één-loket'.

Topsportevenementen

Topsport heeft een grote publiekswaarde voor de hele regio en met topsportevenementen, zoals de jaarlijkse marathon, zetten we Eindhoven (inter)nationaal steviger op de kaart. We werken daarin samen met partners en stakeholders en maken een koppeling met ons economisch programma.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal bedrijven in de regio dat gefaciliteerd is door het 'één-loket'	79	100	100	100	100	100
Aantal evenementen	280	200	200	200	200	200

In 2019 richten we ons vooral op:

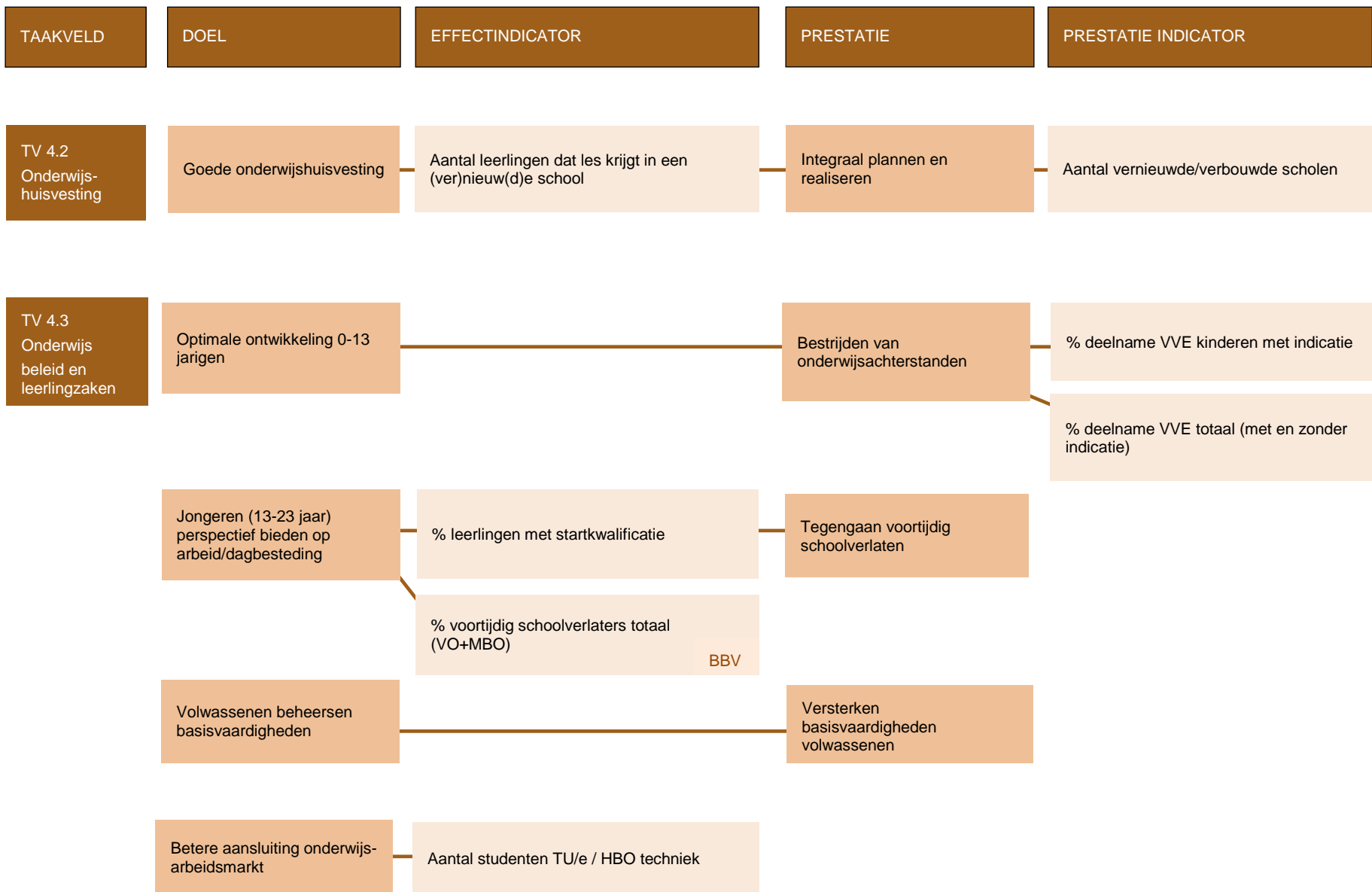
- Een levendig nachtleven vol eigenheid: we onderzoeken of het nachtleven buiten de grenzen van de binnenstad kan en kijken per project naar de mogelijkheden. We hanteren normen voor geluid en veiligheid en kijken samen met bewoners en culturele ondernemers naar overlast voor omwonenden.
- Citymarketingstrategie bestendigen en doorontwikkelen: het 'uitventen' van de kracht en levendigheid van Eindhoven draagt wezenlijk bij aan onze stad als aantrekkelijke bestemming en woon- en vestigingsplaats en daarmee aan onze economie.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	3.698	2.937	4.734	4.064	4.064	4.064
Baten	3.641	2.947	3.827	2.872	2.872	2.872
Saldo	57	-10	907	1.192	1.192	1.192

Betreft verschuiving vanuit taakveld 5.3 van het budget voor 'niet-branding' activiteiten (€ 0,4 miljoen) en incidentele middelen voor programma Acquisitie Bedrijven (lasten en baten + € 0,6 miljoen).

Doelenboom Programma 4. Onderwijs

4. Onderwijs

Dit programma omvat de taakvelden 4.2 Onderwijshuisvesting en 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken. Voor 4.1 Openbaar basisonderwijs wordt verwezen naar 4.2 en 4.3.

We vinden het belangrijk dat alle kinderen en jongeren, juist ook wanneer dat niet vanzelfsprekend is, in de gelegenheid worden gesteld om zich blijvend te ontwikkelen. Voor de bestrijding van laaggeletterdheid, één van de speerpunten in het coalitieakkoord, willen wij binnen de huidige capaciteit en met de huidige middelen zo veel mogelijk resultaten bereiken. We versterken de sociale basis daar waar mogelijk en bestrijden tweedeling door in te zetten op voorzieningen met ontwikkelingskansen voor iedereen.

Gemeenten hebben een aantal basistaken en wettelijke verplichtingen op het terrein van onderwijs om jongeren van 0-23 jaar te begeleiden naar zelfredzaamheid, te weten:

- bestrijden van onderwijsachterstanden
- toezicht en handhaving kinderopvang
- toezicht openbaar onderwijs
- handhaven leerplichtwet
- uitvoeren van regionale meld- en coördinatiefunctie (RMC)
- tegengaan van voortijdig schoolverlaten (VSV)
- uitvoeren van Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB)
- leerlingenvervoer mogelijk maken
- zorg dragen voor adequate huisvesting voor het primair en voortgezet onderwijs

De Rijksmiddelen voor het onderwijsachterstandenbeleid worden vanaf 2019 op basis van een andere bekostigingssystematiek verdeeld. Eindhoven gaat met een driejarige overgangsregeling geleidelijk van de huidige € 7,8 miljoen (2018) rijksmiddelen terug in 2022 naar ca. € 7,3 miljoen. Daarbij komt vanaf 2020 een taakverzwaring in het opheffen van het aantal verplichte uren voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Eindhoven zet daarnaast ook gemeentelijke middelen in voor het VVE-Spil beleid.

Naast het uitvoeren van deze wettelijke taken richten we ons op een goede aansluiting onderwijs - jeugdhulp, zodat zorgsignalen vroegtijdig opgepakt worden en ondersteuning tijdig en nabij vormgegeven wordt. Alle kinderen verdienen immers passend onderwijs. Binnen de LEA werken we samen met onderwijspartners om de sociale basis te versterken en gelijke kansen te bevorderen. De gemeente Eindhoven is vanuit wettelijke plicht verantwoordelijk voor adequate onderwijshuisvesting voor het primair, speciaal en voortgezet onderwijs.

Doelstelling is om bij te dragen aan relevante en moderne onderwijsvoorzieningen. Daarvoor hebben wij in een integraal huisvestingsplan afspraken gemaakt met schoolbesturen. Het investeringsprogramma dat daarin is opgenomen wordt planmatig uitgevoerd. De voorzieningen, waarvan wij eigenaar zijn, worden beheerd (conform de Verordening Huisvesting Onderwijs 2016).

Samen met de schoolbesturen gaan we in 2019 door met de realisatie van het vigerende huisvestingsplan (IHP). Daarbij worden wij geconfronteerd met een significante stijging van de bouwkosten. In voorkomende gevallen zal dat leiden tot aanpassingen in de programma's en in de afspraken. Gezien de financiële uitdagingen van de gemeente is het zaak om samen met schoolbesturen creatief te zoeken naar passende oplossingen. Waar dit aan de orde is zullen we beschikkingen aanpassen met de intentie om de uiteindelijke voorzieningen relevanter te maken door een nog betere aansluiting op bijvoorbeeld duurzaamheidseisen, maatschappelijke ontwikkelingen en op de vragen van leerlingen. Dit zal ook tot uitdrukking komen in een gemoderniseerd IHP voor de periode na 2019. Daarin zal met name het primair onderwijs en daaraan gerelateerde SPIL-voorzieningen aandacht krijgen.

BBV-indicatoren

Indicator	Jaar	Eindhoven	Nederland	Gemeenten 100-300.000
<i>(wettelijk voorgeschreven en verzameld door VNG)</i>				
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2017	1,27	1,82	2,51
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2017	11,87	26,58	25,65
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2016	2,3	1,7	2,0

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

Goede onderwijshuisvesting

De gemeente heeft de wettelijke plicht om te zorgen voor adequate huisvesting voor onderwijs. Daarover maken schoolbesturen en gemeente met elkaar afspraken in integrale huisvestingsplannen en, waar aan de orde is, over (nieuw-) bouwplannen.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal leerlingen dat les krijgt in een (ver)nieuw(d)e school	4000	8.400	3.500	1.500	nmb	nmb

Wat gaan we daarvoor doen?

Integraal plannen en realiseren

Samen met onderwijspartners en andere maatschappelijke partijen vult de gemeente haar verplichting voor goede huisvesting in. Dit gebeurt via het integrale huisvestingsplan en de daarin opgenomen bouwprojecten.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal vernieuwde/verbouwde scholen	4	6	6	1	nmb	nmb

In 2019 richten we ons vooral op:

- Afronden IHP 2016-2019: afspraak in het IHP was om de laatste projecten van het vigerende plan in samenwerking met de schoolbesturen in 2019 in de finale bouwfase te brengen. Daarmee zou het IHP kunnen worden afgerond. Vanwege de bouwkostenstijging en de beperkte financiële ruimte wordt met schoolbesturen een aanpassing van de afspraken nagestreefd. Daarbij kan in sommige gevallen een vertraging van de bouwopgave en een aanpassing van de plannen noodzakelijk zijn. In IHP-verband, dus samen met de schoolbesturen en SPIL-partners, moeten daarover afspraken worden gemaakt.
- Modernisering Integraal Huisvestingsplan: in 2019 zal een nieuw IHP over huisvesting van onderwijs voor de periode na 2019 ter besluitvorming voorgelegd worden. Daarbij komen ook voorstellen voor de bekostiging daarvan aan de orde. Deze nieuwe afspraken houden in ieder geval verband met nieuwe afspraken voor de afronding van het vigerende huisvestingsplan. Met schoolbesturen worden uitvoeringsafspraken gemaakt. De focus ligt hierbij op primair onderwijs en SPIL. In algemene zin gaan we de bekostigingsvraag met betrekking tot huisvesting opnieuw bekijken.
- Onderwijs verandert snel en ook andere maatschappelijk relevante ontwikkelingen, zoals duurzaamheid hebben invloed. De intentie is om samen met schoolbesturen deze te incorporeren in bouwplannen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	24.636	16.952	19.185	18.883	19.412	20.073
Baten	5.802	2.840	3.158	2.919	2.919	2.919
Saldo	18.834	14.112	16.027	15.964	16.493	17.154

Betreft herijking van het IHP.

Investeringsopgave	12.561	14.503	68.809	3.696	0	0
--------------------	--------	--------	--------	-------	---	---

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen we bereiken?

Optimale ontwikkeling 0-13 jarigen

Kinderen krijgen de mogelijkheden om zich optimaal te ontwikkelen. De sociale basis is versterkt en kansengelijkheid is bevorderd. Onderwijsachterstanden zijn voorkomen en bestreden.

Jongeren (13-23 jaar) perspectief bieden op arbeid/dagbesteding

Kwetsbare jongeren in de leeftijd van 13 tot 23 jaar hebben perspectief op een diploma, dagbesteding en/of arbeid.

Volwassenen beheersen basisvaardigheden

De basisvaardigheden van inwoners zijn versterkt om de zelfredzaamheid, de maatschappelijke participatie en de doorstroom naar werk of de kans op het behoud van werk te vergroten.

Betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

We vergroten de kansen op werk voor de beroepsbevolking door een betere aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt, voorzieningen voor leven lang leren en aansluiten aan de Brainport ontwikkeling.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% leerlingen met startkwalificatie	88%	88%	88%	88%	88%	88%
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2,45		2,45	2,45	2,45	2,45
Aantal studenten TU/e / HBO techniek	15.152	>14.000	>14.000	>14.000	>14.000	>14.000

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestrijden van onderwijsachterstanden

Met Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en het Eindhovense concept Spelen, Integreren en Leren (SPIL) voorkomen we onderwijsachterstanden en zorgen we ervoor dat Eindhovense kinderen in de leeftijd 0-13 jaar zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Tegengaan voortijdig schoolverlaten

Met de ontwikkeling van het regionale programma VSV bieden we alle vsv-ers (ook kwetsbare jongeren uit VSO en Pro) perspectief op een diploma, dagbesteding en/of arbeid met een passend traject.

Versterken basisvaardigheden volwassenen

In samenwerking met werkgevers, scholen en bibliotheek werken we aan het bevorderen van taalvaardigheid van volwassenen. Dit is een speerpunt van het college.

Leerlingenvervoer mogelijk maken

We voeren de wettelijke regeling leerlingenvervoer uit voor leerlingen die niet zelfstandig aan het verkeer kunnen deelnemen.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% deelname VVE kinderen met indicatie	92%	95%	93%	93%	93%	93%
% deelname VVE totaal (met en zonder indicatie)	73%	78%	74%	74%	74%	74%

In 2019 richten we ons vooral op:

- Uitvoeren wettelijke taken: bestrijding onderwijsachterstanden, toezicht/handhaving kinderopvang en leerplichtwet, toezicht openbaar onderwijs, uitvoeren RMC, tegengaan van voortijdig schoolverlaten, uitvoeren Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) en leerlingenvervoer.
- We richten ons op goede aansluiting onderwijs-jeugdhulp, zodat zorgsignalen tijdig worden opgepakt en ondersteuning tijdig en nabij wordt vormgegeven.
- Versterken basisvaardigheden volwassenen: het bevorderen van taalvaardigheid van volwassenen en het tegengaan van laaggeletterdheid.
- We werken samen met onderwijspartners om de sociale basis te versterken en gelijke kansen te bevorderen.
- Bestrijding onderwijsachterstanden: wij dragen blijvend zorg voor VVE voor alle kinderen, en werken samen met de SPIL partners om de korting op de rijksmiddelen zo goed mogelijk op te vangen. In 2019 bouwen we een reserve op om ook de uitbreiding van uren vanaf 2020 op te kunnen vangen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	17.439	12.369	13.681	13.483	12.647	12.647
Baten	<u>11.195</u>	<u>3.079</u>	<u>3.863</u>	<u>3.870</u>	<u>3.043</u>	<u>3.043</u>
Saldo	6.244	9.290	9.818	9.613	9.604	9.604

Betreft (extra) taakmutaties zoals VSV regionaal programma (lasten en baten + € 0,7 miljoen), voorschoolse voorziening (lasten + € 0,1 miljoen) en Stichting Leergeld (lasten + € 0,4 miljoen).

Doelenboom Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

TAAKVELD	DOEL	EFFECTINDICATOR	PRESTATIE	PRESTATIE INDICATOR
TV 5.1 Sportbeleid en activering	Zoveel mogelijk Eindhovenaren in beweging	% dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (4-84 jr) Aandeel Eindhovenaren dat maandelijks sport (4-84 jr)		
	Vitale en maatschappelijk betrokken sportverenigingen	% verenigingen met betalingsachterstand bij de gemeente % verenigingen dat een bredere maatschappelijke rol vervult	Verlenen van groeibijdrage voor vervullen bredere maatschappelijke rol	Aantal verenigingen dat de groeibijdrage heeft aangevraagd
TV5.2 Sportaccommodaties	Sport- en beweegvoorzieningen die aansluiten bij de behoefte in de stad	% tevreden over diversiteit sport- en beweegaanbod in Eindhoven		
		% tevreden over voldoende sport- en beweegaccommodaties in Eindhoven	Faciliteren van voldoende sport- en beweegaccommodaties	Score dichtheid publieke sportaccommodaties (vijfpuntsschaal)
		% tevreden over voldoende sport- en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte in Eindhoven	Faciliteren van voldoende sport- en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte	Aantal gemeentelijke projecten waar sporten en bewegen in het ontwerp van de openbare ruimte is ingebed
TV 5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	Bijdragen aan design imago van Eindhoven	Aantal bezoekers DDW	Businessstours verzorgen voorbedrijfsleven en overheid Inzetten op dat wat Eindhoven onderscheidt (Techniek, Design en Kennis) en op de hele keten	DDW: aantal businessstours
	Het culturele aanbod in de stad is van hoog artistiek niveau, divers en er is 'voor elk wat wils'.	Aantal bezoeken aan gesubsidieerde culturele instellingen Tevredenheid over Kunst en Cultuur infrastructuur	Stimuleren van cultureel aanbod	Aantal culturele activiteiten
	Kunstbeoefening op amateur niveau en cultuureducatie	% Eindhovenaren dat zelf cultureel actief is	Kinderen en jongeren in contact brengen met kunst en cultuur	Aantal bereikte leerlingen primair en voortgezet onderwijs
TV 5.4 Musea	Constructieve en inspirerende plek voor kunst in het leven	Aantal bezoeken in het Van Abbemuseum	Organiseren tentoonstellingen, presentaties eigen collectie, alternatieve presentaties en educatieve activiteiten	Aantal tentoonstellingen etc. binnen de muren van het museum
		Aantal bezoeken in Eindhoven / in het buitenland	Het organiseren van tentoonstellingen, etc buiten de muren van het museum lokaal, nationaal en internationaal	Aantal tentoonstellingen etc. in Eindhoven / buitenland
		Aantal bezoeken online website / social media	Onderhouden, verrijken en uitbreiden van de website, actieve inzet van diverse social media kanalen	Aantal online campagnes
TV 5.5 Cultureel erfgoed	Waardering van het cultureel erfgoed	Rapportcijfer Eindhoven m.b.t. cultureel erfgoed	Het openstellen van de erfgoedwerkplaats (Erfgoedhuis)	Aantal deelnemers aan activiteiten van het Erfgoedhuis
TV 5.7 Openbaar groen en recreatie	Op peil houden van biodiversiteit	Biodiversiteit soortgroepen		
	Een kwalitatief hoogwaardige groenstructuur met de daarin passende gebruiks- en natuurfuncties	% inwoners tevreden over inrichting en onderhoud van het groen in de woonomgeving	Aanpakken van zwerfvuil in groen Bestrijden onkruid in groen/boomspegels	Zwerfvuil in het groen Onkruid in groen en op boomspegels
	Eindhovenaren maken gebruik van groenvoorzieningen	% inwoners dat jaarlijks een van de grote stadsparken bezoekt	Aanpakken beplanting	Technische staat beplanting

5. Sport, cultuur en recreatie

Dit programma omvat de taakvelden 5.1 Sportbeleid en activering, 5.2 Sportaccommodaties, 5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie, 5.4 Musea, 5.5 Cultureel erfgoed, 5.6 Media en 5.7 Openbaar groen en recreatie.

Dit programma levert in samenhang met andere programma's een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van de stad. Wij blijven ook binnen dit programma aan de hand van sport-, cultuur-, groen- en recreatieve deelprogramma's werken aan een vitale stad en aan het realiseren van doelstellingen op terreinen van onder andere gezondheid, participatie, openbare ruimte en economie. Het draagt verder bij aan de eigen kracht van de inwoners, verbinding en ontmoeting en aan het imago en het vestigingsklimaat van de stad.

Het taakveld sport richt zich op het in beweging brengen van alle Eindhovenaren. Speerpunt hierbij is het mogelijk maken van beweging op een passende locatie en het stimuleren van een gezonde en vitale leefstijl. We kiezen ervoor de openbare ruimte nog beter voor sport en bewegen in te gaan zetten. We creëren plekken die uitnodigen tot bewegen en sporten. Daarbij zetten we in op het leggen van verbindingen in de wijken om zo het bestaande sport en voorzieningenaanbod beter te ontsluiten en de verenigingen zo te versterken. Sport, kunst en cultuur en erfgoed, recreatie, design en evenementen dragen in belangrijke mate bij aan de aantrekkingskracht van Eindhoven voor inwoners, bezoekers, bedrijven en (internationaal) talent om hier te wonen, te leven, te verblijven of te vestigen.

De stichting Cultuur Eindhoven geeft met haar regelingen en Cultuurraad invulling aan de Cultuurbrief 2017-2020 en daarmee aan het taakveld Kunst en Cultuur. Het Van Abbemuseum intensiveert zijn lokale, regionale, nationale en internationale samenwerkingsverbanden met culturele organisaties, onderwijs, bedrijfsleven, Brainport en diverse burgerinitiatieven. Dit sluit aan met de doelstelling van het museum om zo inclusief mogelijk te werken met en voor deze partijen. De ontwikkelingen met Dutch Design Week (DDW) en GLOW krijgen hierin extra aandacht. Cultureel erfgoed willen we behouden en daar waar nodig transformeren voor nieuwe gebruikers. Via het Erfgoedhuis laten we bewoners kennismaken met ons erfgoed.

Het taakveld Openbaar Groen en Recreatie richt zich op het vergroenen van de stad, het beheer van het groene deel van de openbare ruimte en de speelvoorzieningen. Openbaar groen maakt de stad aantrekkelijk, is belangrijk voor de natuurwaarde en waarborgt een gezonde leefomgeving waarin bewoners kunnen recreëren. Investerings in groen worden samen met andere taakvelden en in samenwerking met bewoners, omliggende gemeenten en belangengroepen gedaan. Groen versterkt de ruimtelijke structuur, de leefbaarheid en klimaatbestendigheid van de stad met behulp van onder meer parken, plantsoenen, wegbermen, straatbomen en gevelgroen. Met groen dragen we bij aan sociale doelstellingen en doelstellingen op het gebied van sport en gezondheid, bewegen, biodiversiteit, luchtkwaliteit en reductie van hittestress en waterdoelstellingen zoals het lokaal langer vasthouden van water.

BBV-indicatoren

Indicator	Jaar	Eindhoven	Nederland	Gemeenten 100-300.000
<i>(wettelijk voorgeschreven en verzameld door VNG)</i>				
Niet-sporters (%)	2016	44,0	48,7	46,6

5.1 Sportbeleid en activering

Wat willen we bereiken?

Zoveel mogelijk Eindhovenaren in beweging

Onze ambitie is om Eindhovenaren een leven lang te laten bewegen en uit te groeien tot een actieve en aantrekkelijke stad met vitale burgers. Sport is hierbij een belangrijk middel.

Vitale en maatschappelijk betrokken sportverenigingen

In de sportvisie en uitvoeringsprogramma is de ambitie vastgelegd om te komen tot vitale en maatschappelijk betrokken sportorganisaties. Deze vitaliteit wordt elke twee jaar gemeten (laatste in 2016), de volgende meting in het 4e kwartaal 2018.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (4-84jr)	73%	74%	74%	74%	74%	74%
Aandeel Eindhovenaren dat maandelijks sport (4-84jr)	67	68	68	68	68	68
% verenigingen met betalingsachterstand bij de gemeente	5	5	5	5	5	5
% verenigingen dat een bredere maatschappelijke rol vervult	39	43	43	43	43	43

Wat gaan we daarvoor doen?

Verlenen van groeibijdrage voor vervullen bredere maatschappelijke rol

De groeibijdrage wordt sinds 2018 verleend. Verenigingen kunnen dit in 2019 gebruiken voor een nieuw project of programma dat bijdraagt aan sport als middel tot verbinding en ontmoeting.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal verenigingen dat de groeibijdrage heeft aangevraagd	-	10	10	10	10	10

In 2019 richten we ons vooral op:

- Uitvoeringsprogramma 'Bewegen door Verbinden': bewegen in de openbare ruimte stimuleren, verbeterde vitaliteit van sportverenigingen, beweegstimulering in wijken en buurten door inzet van sportregisseurs, verdere verduurzaming van sportverenigingen en -accommodaties, sportevenementen met maatschappelijke impact realiseren, aandacht voor de combinatie sport en technologie (TDK).
- We blijven de werkzaamheden van het Jeugdsportfonds ondersteunen, evenals het regionale samenwerkingsverband voor bevordering van de aangepaste sport

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	1.249	1.462	2.443	2.526	2.216	2.216
Baten	425	484	274	294	94	94
Saldo	824	978	2.169	2.232	2.122	2.122

Betreft met name de afboeking van de oude taakstelling (€ 0,5 miljoen).

5.2 Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?

Sport- en beweegvoorzieningen die aansluiten bij de behoefte in de stad

Sport en bewegen voor alle Eindhovenaren mogelijk maken. Door het realiseren en in stand houden van sport- en beweegvoorzieningen levert de gemeente haar grootste bijdrage aan de sport. Sportvoorzieningen en inrichting van de openbare ruimte vormen namelijk een belangrijke voorwaarde om te kunnen sporten.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% tevreden over diversiteit sport- en beweegaanbod in Eindhoven	-	65	65	65	65	65
% tevreden over voldoende sport- en beweegaccommodaties in Eindhoven	86	87	87	87	87	87
% tevreden over voldoende sport- en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte in Eindhoven	72	73	73	73	73	73

Wat gaan we daarvoor doen?

Faciliteren van voldoende sport- en beweegaccommodaties

Dit doen we door te zorgen voor kwalitatief goede en betaalbare voorzieningen, verspreid over de hele stad.

Faciliteren van voldoende sport- en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte

De openbare ruimte nodigt meer uit tot sport en bewegen door middel van beweeginclusief ontwerpen en de inzet van innovaties.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Score dichtheid publieke sportaccommodaties (vijfpuntsschaal)	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Aantal gemeentelijke projecten waar sporten en bewegen in het ontwerp van de openbare ruimte is ingebed	-	-	10	10	10	10

In 2019 richten we ons vooral op:

- Betaalbaarheid gemeentelijke sportvoorzieningen en multifunctioneel gebruik van sportvoorzieningen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	25.262	22.369	22.271	23.090	23.308	23.505
Baten	10.708	9.469	9.577	10.015	10.215	10.215
Saldo	14.554	12.900	12.694	13.075	13.093	13.290
Investeringsopgave	3.121	7.829	19.501	9.641	6.813	3.155

5.3 Cultuurpresentatie,-productie en -participatie

Wat willen we bereiken?

Bijdragen aan design imago van Eindhoven

Eindhoven kiest in de promotie voor Techniek-Design-Kennis (TDK). Het design-onderdeel ligt voornamelijk bij de Dutch Design Foundation (DDF). We geven hen de opdracht om een succesvolle Dutch Design Week neer te zetten, ons belangrijke designicoon.

Het culturele aanbod in de stad is van hoog artistiek niveau, divers en heeft 'voor elk wat wils'

We streven ernaar dat zoveel mogelijk mensen culturele activiteiten bezoeken en waarderen. De Stichting Cultuur Eindhoven is daarbij essentieel. Zij geeft uitvoering aan Cultuurbrief 2017-2020 die de raad heeft vastgesteld.

Kunstbeoefening op amateurniveau en cultuureducatie

Eindhoven is een creatieve stad, waar naast culturele professionals inwoners zelf aan kunstbeoefening kunnen doen. We faciliteren het beoefenen van amateurkunst en brengen kinderen en jongeren in contact met kunst en cultuur.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal bezoekers DDW	335.000	≥250.000	≥300.000	≥300.000	≥300.000	≥300.000
Aantal bezoeken aan gesubsidieerde culturele instellingen	nmb	≥ 750.000	≥ 750.000	≥ 750.000	≥ 750.000	≥ 750.000
Tevredenheid over Kunst en Cultuur infrastructuur	7,6	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
% Eindhovenaren dat zelf cultureel actief is	52%	≥55%	≥55%	≥55%	≥55%	≥55%

Verbonden partijen

Muziekgebouw N.V.

De exploitatie, zowel artistiek als commercieel, van het Muziekgebouw en het verzorgen van een pluriform muziekaanbod voor alle geledingen van de bevolking en met een hoge mate van toegankelijkheid voor alle geledingen van de bevolking.

Parktheater Eindhoven N.V.

De exploitatie, zowel artistiek als commercieel, van het Parktheater te Eindhoven. Het verzorgen van een pluriform theateraanbod voor alle geledingen van de bevolking en met een hoge mate van toegankelijkheid voor alle geledingen van de bevolking.

Wat gaan we daarvoor doen?

Businessstours verzorgen voor bedrijfsleven en overheid

Tijdens de Dutch Design Week (DDW) organiseert de DDF businessstours. Businessstours laten deelnemers kennismaken met het design imago van Eindhoven, brengen design onder de aandacht bij het bedrijfsleven en stimuleren crossovers.

Inzetten op dat wat Eindhoven onderscheidt (Techniek, Design en Kennis) en op de hele keten

Met de Design Academy, het SintLucas en de opleiding Industrial Design (TU/e) hebben we veel ontwerpers die hier beginnen, zich verbinden aan maatschappelijke vraagstukken en een breed podium zoeken van ateliers en broedplaatsen tot topvoorzieningen.

Stimuleren van cultureel aanbod

Culturele activiteiten van gesubsidieerde instellingen bestaan uit producties, tentoonstellingen en voorstellingen. We vragen SCE om met culturele ondernemers nieuwe financieringsbronnen aan te boren t.b.v. vernieuwing (Plus-regeling/Snelgeldfonds).

Kinderen en jongeren in contact brengen met kunst en cultuur

We stimuleren het bezoek aan de activiteiten van de culturele instellingen in Eindhoven door zoveel mogelijk inwoners. Voor jongeren en kinderen laten we dat onder andere door het onderwijs organiseren, waar nodig via het jeugdcultuurfonds.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DDW: aantal businesstours	43	40	40	40	40	40
Aantal culturele activiteiten	nnb	≥ 7.000	≥ 7.000	≥ 7.000	≥ 7.000	≥ 7.000
Aantal bereikte leerlingen primair en voortgezet onderwijs	nnb	≥ 65.000	≥ 65.000	≥ 65.000	≥ 65.000	≥ 65.000

In 2019 richten we ons vooral op:

- Inzet van designthinking om complexe maatschappelijke vraagstukken met veel stakeholders verder te brengen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	32.311	31.824	30.604	30.909	31.034	31.101
Baten	4.718	4.158	3.709	3.709	3.709	3.709
Saldo	27.593	27.666	26.895	27.200	27.325	27.392

Betreft verschuiving naar taakveld 3.4 van het budget voor 'niet-branding' activiteiten (- € 0,4 miljoen).

Investeringsopgave	813	3.488	1.852	3.316	1.473	1.436
--------------------	-----	-------	-------	-------	-------	-------

5.4 Musea

Wat willen we bereiken?

Constructieve en inspirerende plek voor kunst in het leven

Het Van Abbemuseum wil haar bezoekers/gebruikers de mogelijkheid bieden om vanuit verschillende perspectieven via kunst (tentoonstellingen en collectie) naar de wereld en de stad te kijken.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal bezoeken in het Van Abbemuseum	104.809	100.000	105.000	105.000	105.000	105.000
Aantal bezoeken in Eindhoven / in het buitenland	7.400 / 163.400	7.500 / -	7.500 / -	7.500 / -	7.500 / -	7.500 / -
Aantal bezoeken online website / social media	436.273 / 64.446	400.000 / 100.000	450.000 / 100.000	450.000 / 100.000	500.000 / 100.000	500.000 / 100.000

Wat gaan we daarvoor doen?

Organiseren tentoonstellingen, presentaties eigen collectie, alternatieve presentaties en educatieve activiteiten

Het jaar 2019 staat in het teken van intensieve samenwerking met diverse partners in de stad met de collectie, wisselende tentoonstellingen en kennisdeling met alle niveaus van onderwijs. Participatie en inclusie staan hierbij centraal.

Het organiseren van tentoonstellingen, etc. buiten de muren van het museum lokaal, nationaal en internationaal
Lokale samenwerking met PH Eek, Van der Valk, GLOW, DDF, DDW, DAE, Onomatopée en diverse promotors van het museum. Nationaal met Stedelijk Museum. Internationaal met SALT. Buitenlandse touring met Otolith, Lissitzky en LS-collectie.

Onderhouden, verrijken en uitbreiden van de website, actieve inzet van diverse social media kanalen
Conform het beleidsplan zal ook 2019 gericht zijn op steeds verdergaande digitale ontsluiting van de collectie en van alle activiteiten in het museum, waardoor er een steeds bredere verspreiding en gebruik komt los van het fysieke bezoek.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal tentoonstellingen etc. binnen de muren van het museum	15	30	30	30	30	30
Aantal tentoonstellingen etc. in Eindhoven / in het buitenland	3 / 7	3 / 4	3 / 4	3 / 4	3 / 4	3 / 4
Aantal online campagnes	3	3	3	3	3	3

In 2019 richten we ons vooral op:

- Tentoonstellingen: Otolith, reizende tentoonstelling Lissitzky collectie, nieuwe editie Positions, samenwerking DAE, nieuwe tentoonstelling topstukken en 10 jaar Radically Mine.
- Doorontwikkeling diversiteits- en inclusiviteitsbeleid: tweede jaar Werksalon, tweede jaar van Studio i, opening multizintuiglijke tentoonstellingsruimte.
- Educatie en kennisdeling: het museum deelt haar kennis en participeert in onderzoek met allerlei kennis- en onderwijsinstellingen. Uitbreiding van impact van dit speerpunt is gewenst, hiertoe lopen er twee aanvragen bij fondsen (op het moment van schrijven van de begroting).
- Het cultureel ondernemerschap is vast verankerd in ons huidige beleidsplan 2018-2021 Van Abbe, Juist Nu! middels collectiemobiliteit, co-producties, touring tentoonstellingen, fondsenwerving, sponsoring, verhuur locatie en kennis, museum(web)winkel.
- Afhankelijk van toekenning van de nieuwe EU-aanvraag zal eind 2018 het samenwerkingsverband L'Internationale worden voortgezet.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	8.175	6.355	6.206	6.231	6.247	6.297
Baten	<u>2.981</u>	<u>1.264</u>	<u>1.202</u>	<u>1.202</u>	<u>1.202</u>	<u>1.202</u>
Saldo	5.194	5.091	5.004	5.029	5.045	5.095

Behalve de reguliere exploitatie voor het Van Abbemuseum zitten in dit taakveld ook middelen voor digitaal archief (lasten € 0,5 miljoen), overig maatschappelijk vastgoed en monumentenzorg (lasten € 0,2 miljoen en baten € 0,1 miljoen).

Investeringsopgave	214	431	397	588	306	388
--------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

5.5 Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?

Waardering van het cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed geeft de stad identiteit en herkenbaarheid voor haar inwoners.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rapportcijfer Eindhoven met betrekking tot cultureel erfgoed	6,6	7.1	7.1	7.2	7.2	7.2

Wat gaan we daarvoor doen?

Openstellen van de erfgoedwerkplaats (Erfgoedhuis)

Het Erfgoedhuis vertelt de verhalen van de stad met duizenden archeologische en historische voorwerpen en foto's. Het is een ontmoetingsplek voor inwoners, vrijwilligers en professionals met regelmatig interessante lezingen, exposities, etc.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal deelnemers aan activiteiten van het Erfgoedhuis	8.000	7.300	8.000	8.800	9.680	10.000

In 2019 richten we ons vooral op:

- Behoud erfgoed door transformatie en hergebruik: we streven naar behoud van cultureel erfgoed door in te zetten op transformatie en hergebruik boven sloop zoals bij Campina, Mariënhage en VdMA.
- Erfgoedhuis: wij organiseren activiteiten in het Erfgoedhuis om de kennis en betrokkenheid van bewoners bij erfgoed te vergroten.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	532	1.143	1.383	1.385	1.383	1.357
Baten	177	417	421	421	421	421
Saldo	355	726	962	964	962	936
Investeringsopgave	300	0	0	0	0	0

5.6 Media

Dit taakveld omvat de activiteiten van onze lokale omroep Studio040. Voor het verzorgen van haar activiteiten ontvangt Studio040 een jaarlijkse subsidie.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	1.028	405	409	404	404	404
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	1.028	405	409	404	404	404

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?

Op peil houden van biodiversiteit

We versterken met gericht beheer en investeringen de groene ruimte als leefomgeving voor planten/dieren en verbinden het nationaal/Brabants natuurnetwerk verder met de stad, waarmee we ook het verblijfs- en vestigingsklimaat voor de mens verbeteren.

Een kwalitatief hoogwaardige groenstructuur met de daarin passende gebruiks- en natuurfuncties

Een robuuste stedelijke groenstructuur vanuit het buitengebied fijnmazig vertakt tot diep in de wijken, draagt bij aan gezondheid, klimaatrobustheid van de stad en vermindert hittestress. De parken, bomen en plantsoenen worden duurzaam onderhouden.

Eindhovenaren maken gebruik van groenvoorzieningen

We willen aantrekkelijke stads-, wijk- en buurtparken die uitnodigen tot bewegen, ontspannen, verblijven en ontmoeten en bijdragen aan sociale- en gezondheidsdoelstellingen. We streven naar regionale recreatieve wandel- en fietsroutenetwerken.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Biodiversiteit soortgroepen	kl.: +/-	kl.: +/-	kl.: +/-	kl.: +/-	kl.: +/-	kl.: +/-
% inwoners tevreden over inrichting en onderhoud van het groen in de woonomgeving	86%	≥ 90%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 80%
% inwoners dat jaarlijks een van de grote stadsparken bezoekt	92%	≥ 90%	≥ 90%	≥ 90%	≥ 90%	≥ 90%

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanpakken van zwerfvuil in groen

We houden de stad schoon, heel en netjes. Het zwerfvuil in beplanting wordt periodiek (op beeldnorm) verwijderd. Veelal gebeurt dit met social-return en tegelijk met het verwijderen van zwerfvuil op verharding en het verwijderen van onkruid.

Bestrijden onkruid in groen/boomspiegels

Beplanting wordt onkruidvrij gemaakt (voornamelijk streefbeeld basiskwaliteit), veelal in één werkgang met zwerfvuilverwijdering. Bloemrijk gras breiden we uit voor onder meer biodiversiteitsdoelen (o.a. bijen), beleving en klimaatadaptatie.

Aanpakken beplanting

Uitvoeren van doelgericht- en cyclisch beheer, opnieuw inplanten, investeringen in het groen en periodieke renovaties in afstemming met bewoners. Ook breiden we groen uit door ontharding en het stimuleren van private (bijdrage aan) groenontwikkeling.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zwerfvuil in het groen	99%	>90%	>90%	>90%	>90%	>90%
Onkruiden in groen en op boomspiegels	91%	>90%	>90%	>90%	>90%	>90%
Technische staat beplanting	94%	>90%	>90%	>90%	>90%	>90%

In 2019 richten we ons vooral op:

- Inzetten op meer groen in de binnenstad. We ronden naar verwachting onder meer de vergroening van het Clausplein af (in combinatie met waterberging) en we gaan door met de vergroening van het kernwinkelgebied.
- Inzetten op het realiseren van het Natuur Netwerk Brabant (NNB)/ ecologisch netwerk in Eindhoven n.a.v. het meerjarig bod dat samen met de andere B5-gemeenten aan de provincie is gedaan.
- Boomvervangingen: vervangen van eerste tranche bomen in de naoorlogse uitbreidingswijken door de juiste boom op de juiste plaats én een deel van de populieren in heel Eindhoven.
- Onderhoudsprogramma Groen. Uitvoeren van plaatselijke renovaties in de gehele stad: groen (o.a. Roodkapjeplantsoen), bomen (o.a. Airbornelaan) en speelvoorzieningen (o.a. Di Cambioweg), op basis van de technische staat en buurtwensen.
- Afronden renovatie van het Philips van Lennepark fase 3, mede naar aanleiding van het verbreden van de rondweg en het verplaatsen van de kinderboerderij.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	13.721	13.635	14.000	13.843	13.868	13.935
Baten	1.452	908	674	674	674	674
Saldo	12.269	12.727	13.326	13.169	13.194	13.261
Investeringsopgave	4.690	7.398	3.456	1.106	2.795	278

Doelenboom Programma 6. Sociaal Domein

TAAKVELD	DOEL	EFFECTINDICATOR	PRESTATIE	PRESTATIE INDICATOR
TV 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Een krachtige sociale basis.	<ul style="list-style-type: none"> % Inwoners met een beperkte eigen kracht % Inwoners dat niet meedoet % Inwoners dat behoort tot de categorie meest geïsoleerd 	<ul style="list-style-type: none"> Versterken en benutten sociale basis Stimuleren van inwonersbetrokkenheid 	<ul style="list-style-type: none"> % nieuwe meldingen dat door de 1^e lijn (Stichting WIJeindhoven) direct wordt afgehandeld door verwijzing naar desociale basis door Stichting WIJeindhoven % inwoners doorverwezen naar sociale basis door Stichting WIJeindhoven (afschaling) Oordeel cliëntenraad SD (i.o.) over betrokkenheid inwoners bij beleidsvorming
TV 6.2 Wijkteams	<ul style="list-style-type: none"> Tevredenheid over WIJeindhoven Kwalitatieve en productieve 1^e lijnsondersteuning Meer sturing en grip op 1^e en 2^e lijn, meer uitstroom 	Inwonerstevredenheid eerste lijn	Inzetten 1 ^e lijn (Stichting WIJeindhoven) en versterken sociale basis	<ul style="list-style-type: none"> % van de doorgeleidingen van Stichting WIJeindhoven naar het Servicebureau dat leidt tot een indicatie tweede lijn % van de situaties waarin wordt afgeschaald van 2^e naar 1^e lijn, dat binnen twee weken na melding wordt opgepakt door Stichting WIJeindhoven Totaal dossiers
TV 6.3 Inkomensregelingen	Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk.	<ul style="list-style-type: none"> Percentage inwoners dat moeilijk rond kan komen Aantal verstrekte uitkeringen Uitstroom naar werk Aantal mensen met deeltijdwerk in een uitkering Aantal maatregelen Aantal huishoudens in bewindvoering 	<ul style="list-style-type: none"> Bestrijden armoede Betaalbaar stellen van de inkomensvoorziening aan bijstandsgerechtigden Verminderen van instroom in de bijstand en bevorderen van uitstroom Beperken van misbruik Aanpakken schuldenproblematiek 	Aantal personen aan het werk met een loonkostensubsidie (excl beschut werken)
TV 6.4 Begeleide participatie	Bevorderen maatschappelijke participatie (niet gericht op doorstromen naar reguliere arbeid)	<ul style="list-style-type: none"> Aantal personen beschut werken Aantal personen WSW 	Uitvoeren beschut werken en WSW	
TV 6.5 Arbeidsparticipatie	Bestrijden werkloosheid	<ul style="list-style-type: none"> Netto participatiegraad (% mensen tussen 15 en 75 jaar dat een baan heeft) Banen/1.000 inwoners (15-64 jaar) 	Inzetten werkgeversteam	
TV 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk.		Leveren vervoersvoorzieningen, rolstoelvoorzieningen en woonvoorzieningen	
TV 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk.	% tevreden gebruikers maatwerkvoorzieningen WMO	<ul style="list-style-type: none"> mogelijk maken Hulp bij huishouden Ondersteunen zelfstandig wonen Inzetten 1^e en 2^e lijnsondersteuning waar nodig 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal huishoudens met HbH Ratio instroom/uitstroom ondersteuning zelfstandig leven 18+ Volwassenen met maatwerkvoorziening ondersteuning zelfstandig leven

TAAKVELD	DOEL	EFFECTINDICATOR	PRESTATIE	PRESTATIE INDICATOR
TV 6.72 Maatwerk- dienstverlening 18-	Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk.	% jongeren tot 18 jr met jeugdhulp	Bevorderen uitstroom en beperken instroom ambulante jeugdhulp	Jeugdigen met een vorm van jeugdhulp ambulant
				Ratio instroom/uitstroom jeugdhulp ambulant
			Bevorderen uitstroom en beperken instroom jeugd verblijf, meer opvang in gezinssetting	Stand jeugdhulp met verblijf
				Ratio instroom/uitstroom jeugdhulp met verblijf
TV 6.81 Geëscaleerde zorg 18+	Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk.		Verminderen instroom en bevorderen uitstroom maatschappelijke opvang of beschermd wonen	Stand beschermd wonen
				Ratio instroom/ uitstroom beschermd wonen
				Ratio instroom/succesvolle uitstroom
TV 6.82 Geëscaleerde zorg 18-	Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk.	Jongeren met jeugdbescherming (%jeugdigen) BBV	Beperken instroom en recidive crisis jeugd, jeugdbescherming en jeugdreclassering	
		Jongeren met jeugdreclassering (% jeugdigen) BBV		

6. Sociaal domein

Dit programma omvat de taakvelden 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie, 6.2 Wijkteams, 6.3 Inkomensregelingen, 6.4 Begeleide participatie, 6.5 Arbeidsparticipatie, 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO), Maatwerk-dienstverlening (6.71 en 6.72) en Geëscaleerde zorg (6.81 en 6.82).

Eindhoven wil een zorgzame stad zijn, wij willen dat niemand door de bodem zakt, of mensen nu aangewezen zijn op jeugdzorg, een uitkering of op maatschappelijke ondersteuning. Het gevoerde beleid in de afgelopen jaren en autonome ontwikkelingen hebben er echter toe geleid dat we nu staan voor een grote financiële opgave. Verandering van koers en ingrijpen is noodzakelijk om als gemeente financieel gezond te blijven én op langere termijn de zorg voor inwoners te kunnen blijven verlenen.

Zoals aangekondigd in het coalitieakkoord Evenwicht & Energie zijn in deze begroting de begrote lasten én baten voor de drie decentralisaties aangepast. Naast het ophogen van de lasten voor jeugdzorg en WMO gaan we in de komende jaren de uitgaven beheersen en brengen deze terug naar het begrote niveau. 2019 is een ingroeijaar omdat maatregelen pas na een jaar financieel effect hebben.

De visie WIJ Eindhoven staat nog onverkort centraal in onze werkwijze. We gaan uit van eigen kracht van mensen en de samenkracht van de maatschappij. We zetten dus in op afschalen van zorg daar waar mogelijk en onderzoeken vooral wat mensen zelf kunnen, ook financieel. We stellen niet de afzonderlijke regelingen centraal, maar de mens en zijn huishouden. We sluiten daarmee aan bij de leefwereld van mensen en sluiten beter aan op de echte vraag, waarbij we problemen in samenhang aanpakken. Lukt het niet om zelfstandig of met hulp van anderen een oplossing te bieden, dan vindt er toegang plaats naar professionele voorzieningen.

In de uitvoering van deze visie organiseren we meer grip om de financiën beheersbaar te krijgen en te houden. De focus ligt daarbij in 2019 op het beheersen van de kosten in de tweedelijns en aanpalende maatregelen in de sociale basis en eerste lijn. We stimuleren algemene voorzieningen in de wijk en met Stichting WIJ Eindhoven maken we afspraken zodat zij veel meer de taak van begeleiding van inwoners oppakken en minder zullen doorverwijzen. De indicatiestelling voor tweedelijns voorzieningen zal vanaf 1 januari 2019 onder regie van de gemeente komen door de oprichting van het servicebureau.

We gaan ook onze inkoopstrategie scherp aanpassen. We voeren budget- en volumeplafonds in per productcategorie én bij de grote aanbieders. We reduceren het aantal aanbieders door de criteria voor levering aan te scherpen en de open toetreding dicht te zetten. We scherpen de producten diensten catalogus (PDC), tarieven en contracten verder aan en verstevigen het contractmanagement.

Onze focus ligt in 2019 op beheersing van de kosten en het op orde brengen van de organisatie sociaal domein. Daarnaast richten wij ons op het uitvoeren van de wettelijke taken én een aantal speerpunten uit het coalitieakkoord: het op orde brengen van de participatieketen, laaggeletterdheid, handhaving en experimenten om te transformeren.

BBV-indicatoren

Indicator	Jaar	Eindhoven	Nederland	Gemeenten 100-300.000
<i>(wettelijk voorgeschreven en verzameld door VNG)</i>				
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar)	2017	1.036,9	758,2	837,7
Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	2015	1,70	1,45	1,56
Kinderen in armoede (% kinderen tot 18 jaar)	2015	8,62	6,58	7,85
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	2017	66,6	66,7	66,7
Jeugdwerkloosheid (%)	2015	2,15	1,52	1,73
Re-integratievoorzieningen (aantal per 1.000 inwoners van 15 – 65 jaar)	2017	9,2	29,0	22,7
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2017	9,7	9,7	9,9
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2017	1,0	1,0	1,1
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	2017	0,4	0,4	0,4

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?

Een krachtige sociale basis

Het versterken van de sociale basis is essentieel vanuit het idee dat een krachtige sociale basis met sterke algemene voorzieningen een alternatief kan zijn voor ondersteuning door de eerste en/of tweede lijn.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% inwoners met beperkte eigen kracht	8%	≤ 7%	≤ 7%	≤ 7%	≤ 7%	≤ 7%
% inwoners dat niet meedoet	5%	≤ 4%	≤ 4%	≤ 4%	≤ 4%	≤ 4%
% inwoners dat behoort tot de categorie meest geïsoleerd	6%	≤ 5%	≤ 5%	≤ 5%	≤ 5%	≤ 5%

Wat gaan we daarvoor doen?

Versterken sociale basis

We zetten in op preventie (versterken van eigen kracht en informele ondersteuning) en substitutie (alternatieven voor 2e lijn). Dit doen we via inzet van verschillende subsidieregelingen en versterkt accounthouderschap gericht op resultaatsturing.

Benutten kracht sociale basis

Om het aantal verwijzingen naar (en het gebruik van) de sociale basis te stimuleren, werken we aan de zichtbaarheid en vindbaarheid van activiteiten in de sociale basis bij verwijzers in de 1e lijn en partners in de 2e lijn.

Stimuleren van inwonersbetrokkenheid

Samen met de cliëntenraad Sociaal domein (CRSD) geven we vorm aan cliëntenparticipatie in nieuw perspectief. Uitgangspunt hierbij is meer directe betrokkenheid van inwoners bij beleidskeuzes.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% nieuwe meldingen dat door 1e lijn (Stichting WIJeindhoven) direct wordt afgehandeld door verwijzing naar de sociale basis	21%	32%	33%	34%	35%	36%
Oordeel cliëntenraad SD (i.o.) over betrokkenheid inwoners bij beleidsvorming	nvt	6,5	6,5	7	7	7
% inwoners doorverwezen naar sociale basis door Stichting WIJeindhoven (afschaling)			nbn	nbn	nbn	nbn

In 2019 richten we ons vooral op:

- Substitutie specialistische dagbesteding naar sociale basis: specifiek richten we ons op het realiseren van laagdrempelig daginvulling in de sociale basis als alternatief voor dagbesteding in de 2e lijn. Dit project vormt een integraal onderdeel van de maatregelen rondom beheersing OZL 18+.
- Hervorming van het subsidiestelsel incl. versterkt accounthouderschap: we hebben meer aandacht voor de effectiviteit van subsidies in de sociale basis. Hierbij stimuleren we samenwerking tussen partners binnen de sociale basis en tussen partners uit de 0e, 1e en 2e lijn.
- Ondersteunen en faciliteren van Stichting WIJeindhoven vanuit de sociale basis: we ondersteunen de generalisten in hun rol bij het versterken van de sociale basis via de uitrol Buurt in Bloei.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	43.869	33.948	30.460	28.921	28.848	28.785
Baten	4.158	2.445	1.596	1.595	1.595	1.595
Saldo	39.711	31.503	28.864	27.326	27.253	27.190

Betreft versoering van budgetten voor innovatie- en transformatieontwikkeling.

Investeringsopgave	168	574	669	2.562	424	764
--------------------	-----	-----	-----	-------	-----	-----

6.2 Wijkteams

Wat willen we bereiken?

Tevredenheid over WIJeindhoven

Generalisten van stichting WIJeindhoven bieden maatwerk aan de inwoners met ondersteuningsvragen in het sociaal domein. We willen dat inwoners tevreden zijn over de dienstverlening van stichting WIJeindhoven.

Kwalitatieve en productieve 1e lijnsondersteuning

Kwalitatief hoogwaardige en productieve uitvoering van 1e-lijns ondersteuning en begeleiding door generalisten van WIJeindhoven op alle leefdomeinen, waardoor minder inzet van specialistische 2e-lijns ondersteuning nodig is.

Meer sturing en grip op eerste en tweede lijn, meer uitstroom

Door de invoering van een servicebureau komt de indicatiestelling onder regie van de gemeente. Hiermee beogen we generalisten te ontlasten en meer grip te krijgen op de toegang tot de tweede lijn Jeugd en WMO en de daarmee gepaard gaande uitgaven.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Inwonerstevredenheid eerste lijn	69%	≥ 63%	≥ 64%	≥ 64%	≥ 65%	≥ 65%

Wat gaan we daarvoor doen?

Inzetten 1e lijn (Stichting WIJeindhoven) en versterken sociale basis

Sturen op Stichting WIJeindhoven door middel van subsidie en WIJeindhoven te faciliteren in de uitvoering van kwalitatieve eerstelijns ondersteuning en begeleiding op alle leefdomeinen waardoor minder inzet van specialistische ondersteuning nodig is.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal dossiers	27.627	25.000	27.500	27.500	27.500	27.500
% van de doorgeleidingen van Stichting WIJeindhoven naar het Servicebureau dat leidt tot een indicatie tweede lijn			nnb	nnb	nnb	nnb
% van de situaties waarin wordt afgeschaald van 2e naar 1e lijn, dat binnen twee weken na melding wordt opgepakt door Stichting WIJeindhoven			95%	95%	95%	95%

In 2019 richten we ons vooral op:

- Sturen op resultaatafspraken: Stichting WIJeindhoven legt ieder kwartaal verantwoording af aan de gemeente op vastgestelde resultaatafspraken. Wij sturen actief op deze resultaten.
- Door de inrichting van een servicebureau zorgen we voor een passende indicatiestelling voor de inwoner, meer tijd en ruimte voor generalisten om begeleiding te bieden, en grip op de kosten van 2e lijns ondersteuning Jeugd en WMO via stichting WIJeindhoven.
- Monitoringsbudgetten: door middel van inzicht in de totale uitgaven sociaal domein op wijkniveau kunnen wij en de stichting sturen op beheersing van het totale beschikbare budget per wijk.
- Door het optimaliseren van de werkprocessen en uitvoering vergroten we de effectiviteit en productiviteit van generalisten.
- Versterken sociale basis: wat collectieve welzijnstaken (18+) betreft, zal Stichting WIJeindhoven structureel invulling geven aan haar rol en taken. De aanpak Buurt in Bloei gericht op het verstevigen van de sociale basis wordt stadsbreed uitgevoerd.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	31.065	33.514	34.184	34.127	34.123	34.125
Baten	93	153	35	0	0	0
Saldo	30.972	33.361	34.149	34.127	34.123	34.125

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk

Het gaat goed met onze lokale economie. Er zijn veel vacatures en we willen dat alle inwoners hiervan kunnen profiteren. We willen inwoners de kans geven zich te ontwikkelen en hun talenten te benutten. Dat doen we door mensen actief te helpen bij het vinden van betaald werk zodat zij niet afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. We gaan talenten in beeld te brengen en we bieden van effectieve, beroepsgerichte interventies aan. Ook ontwikkelen we samen met ondernemers arrangementen. We treden op als mensen zich niet aan de afspraken houden om aan het werk te komen. Bijstand is er voor mensen die dat echt nodig hebben. We handhaven in geval van misbruik.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% inwoners dat moeilijk rond kan komen	7%	10%	9,5%	9%	9%	9%
Aantal huishoudens in bewindvoering	2.856	2.400	2.900	2.800	2.600	2.400
Aantal verstrekte uitkeringen	6.869	7.110	6.485	6.413	6.341	6.269
Uitstroom naar werk	670	1.200	800	800	800	800
Aantal mensen met deeltijdwerk in een uitkering	728	800	800	800	800	800
Aantal maatregelen	81	350	400	400	400	400

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestrijden armoede

We bezien of we de slag kunnen maken naar een efficiëntere uitvoering via digitale aanvraagmogelijkheden. Ook blijven we monitoren of we de juiste mensen bereiken met de juiste middelen en of dit bijdraagt aan het vergroten van hun zelfredzaamheid.

Betaalbaar stellen van de inkomensvoorziening aan bijstandsgerechtigden

We stellen een passende inkomensvoorziening betaalbaar aan mensen die daar recht op hebben en we handelen aanvragen voor levensonderhoud binnen de wettelijke termijn af.

Verminderen van instroom in de bijstand en bevorderen van de uitstroom

Onze ambitie is om de komende jaren steeds een 1% betere bestandsontwikkeling te hebben dan landelijk. Daarnaast verwachten we vanaf 2020 een additionele uitstroom te kunnen realiseren van € 0,5 miljoen (oplopend tot € 1,4 miljoen in 2022).

Beperken van misbruik

We willen de 'vrijblijvendheid' van participatie bij inwoners die een (tijdelijke) bijstandsuitkering ontvangen verminderen. Hierbij is signalering en handhaving een nadrukkelijk aandachtspunt. Oneigenlijk gebruik willen wij voorkomen en tegengaan.

Aanpakken schuldenproblematiek

Bij schulddienstverlening zetten we samen met onze partners in op preventie, vroegsignalering en financiële educatie. Ook gaan we budgetbeheer actiever inzetten als alternatief voor bewindvoering. Daarnaast bieden we schuldhulpverlening.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal personen aan het werk met loonkostensubsidie (excl. beschut werken)	237	375	440	625	750	800

In 2019 richten we ons vooral op:

- Verminderen van instroom in de bijstand en bevorderen van uitstroom: onze ambitie is om een 1%-punt betere bestandsontwikkeling te hebben dan landelijk. In deze begroting is dat vertaald in absolute aantallen en bedragen op grond van de actuele informatie van het CPB. Focus ligt op betaald werk boven uitkering. Daarnaast verwachten we vanaf 2020 een additionele uitstroom te kunnen realiseren van € 0,5 miljoen (oplopend tot € 1,4 miljoen in 2022).
- Beperken vrijblijvendheid en misbruik: we willen de vrijblijvendheid en het niet meewerken bij participatie aanpakken door goede handhaving en er dicht op te zitten. Verder willen we misbruik en oneigenlijk gebruik voorkomen en tegengaan door signalering, fraudeonderzoeken en handhaving.
- Inkomensvoorzieningen aan bijstandsgerechtigden: we stellen inkomensvoorzieningen betaalbaar aan onze inwoners die daar recht op hebben en we handelen aanvragen voor levensonderhoud binnen de wettelijke termijn af.
- De aanpak van armoede en schulden moet gericht zijn op het stimuleren om duurzaam aan het werk te komen. We gaan onderzoek doen naar effectiviteit en efficiency van ons huidige armoedebelid.
- Voorkomen en bestrijden van schulden: we willen schulden zo vroeg mogelijk signaleren door samenwerking met woningbouwcorporaties en zorgverzekeraars en inzet van de Werkplaatsen Financiën XL. Daarnaast gaan we onderzoek doen naar bewindvoering in eigen beheer.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	126.510	134.759	127.474	132.613	135.570	135.231
Baten	<u>111.583</u>	<u>120.297</u>	<u>114.647</u>	<u>120.016</u>	<u>123.362</u>	<u>123.362</u>
Saldo	14.927	14.462	12.827	12.597	12.208	11.869

Betreft met name daling van het aantal uitkeringen (- € 7 miljoen). Daarnaast toename van loonkostensubsidie (+ € 0,8 miljoen) en lagere armoedegelden door lagere meedoenbijdrage en bijzondere bijstand (- € 0,7 miljoen). De hogere baten in 2018 zijn vertekend omdat een neerwaartse bijstelling in 2018 (+ € 12 miljoen) niet kon worden verwerkt door late publicatiedatum van het rijk.

Investeringsopgave	-6	0	0	0	0	0
--------------------	----	---	---	---	---	---

6.4 Begeleide participatie

Wat willen we bereiken?

Bevorderen maatschappelijke participatie (niet gericht op doorstromen naar reguliere arbeid)

We willen hierbij een kwalitatieve uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW), loonkostensubsidie en Beschut Werken nieuw (blijven) realiseren.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal personen beschut werken		83	108	nmb	nmb	nmb
Aantal personen WSW	1.373	1.320	1.267	1.216	1.168	1.121

Verbonden partijen

GR Werkvoorziening Eindhoven (Ergon)

Het Werkvoorzieningsschap regio Eindhoven (GRWRE) behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW), loonkostensubsidie en beschut werken. Daarnaast zijn er gezamenlijk taken afgesproken om bijstandsgerechtigden aan betaald werk te helpen in het kader van het Participatiebedrijf.

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeren beschut werken en WSW

Naast de uitvoering van de WSW blijft Ergon de uitvoering van Beschut Werken en loonkostensubsidie in het kader van de Participatiewet uitvoeren.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Er vindt een afbouw plaats van de WSW met ongeveer 4% per jaar. Daarnaast bezuinigt het Rijk op de WSW-middelen. Belangrijk doel is de WSW budgettair neutraal te blijven uitvoeren (zie toelichting hieronder bij kosten).
- Beschut Werk: gemeenten hebben van het Rijk een taakstelling Beschut Werk opgelegd gekregen die wij uitvoeren. Daarnaast plaatsen we mensen met een arbeidsbeperking op de arbeidsmarkt met inzet van loonkostensubsidie in het kader van het Sociaal Akkoord.
- Samenwerking met bedrijfsleven: we organiseren dat meer mensen die het structureel niet redden om economisch zelfstandig te zijn in het reguliere bedrijfsleven, betaald werk kunnen verrichten, bijvoorbeeld via sociale ondernemingen en inzet van loonkostensubsidies.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	37.298	37.678	36.306	34.640	33.794	32.752
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	37.298	37.678	36.306	34.640	33.794	32.752

Daling lasten door afbouw van de WSW regeling (sterfhuisconstructie). De WSW wordt met ongeveer 4% per jaar afgebouwd (door natuurlijk verloop). Daarvoor in de plaats wordt beschut werk (rond jaar 2048 totaal 30.000 plekken landelijk) en loonkostensubsidie (60.000 plekken) opgebouwd. Dit loop synchroon met de afbouw WSW waardoor (ongeveer) in het jaar 2048 de WSW volledig afgebouwd is.

6.5 Arbeidsparticipatie

Wat willen we bereiken?

Bestrijden werkloosheid

We zien werk als de belangrijkste basis voor inwoners om op eigen benen te kunnen staan en trots te kunnen zijn. Het gaat goed met onze economie en er zijn veel vacatures. We willen dat iedereen de kans krijgt en zijn of haar talent kan benutten. Voor de mensen die hierbij ondersteuning nodig hebben bieden we effectieve trajecten aan. We brengen de personeelsvraag bij ondernemers goed in beeld en ontwikkelen met hen arrangementen.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Banen/1.000 inwoners (15-64 jaar)	1.037	1.073	1.127	1.183	1.243	1.270
Netto participatiegraad (% mensen tussen 15 en 75 jaar dat een baan heeft)	66,6%	66,5%	67,0%	67,5%	68,0%	68,5%

Wat gaan we daarvoor doen?

Inzetten werkgeversteam

We zetten in op een inclusieve arbeidsmarkt, waarin iedereen de kans krijgt zijn of haar talent te benutten (óók in laag en ongeschoold werk) en te participeren en we stimuleren sociaal ondernemen.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Vraag ondernemers invullen: er is sprake van veel vacatures, óók in laag/ongeschoold werk. We zorgen dat deze vraag goed in beeld is, we stimuleren de werkgelegenheid ook aan de onderkant van de arbeidsmarkt door ontwikkeling van arrangementen met ondernemers, PSO, inkoop, etc.
- Uitstroom naar werk: we zorgen dat de focus nog meer op betaald werk komt te liggen met snelle en directe arbeidsmarktgerichte interventies. We zijn streng aan de poort en handhaven op het niet accepteren van betaald werk.
- Het portfolio van het Participatiebedrijf wordt verder doorontwikkeld met een effectief en efficiënt producten- en dienstenaanbod. Ook met het Participatiebedrijf worden resultaatafspraken gemaakt.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	13.545	15.527	16.739	17.188	17.319	17.276
Baten	803	219	200	750	0	0
Saldo	12.742	15.308	16.539	16.438	17.319	17.276

Stijging lasten door integratie-uitkering participatie (loonkostensubsidie als compensatie voor de afbouw van de WSW regeling, zie toelichting bij taakveld 6.4).

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Wat willen we bereiken?

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk

Inwoners ondersteunen om zo lang en duurzaam mogelijk zelfredzaam te blijven en zelfstandig te blijven wonen, ook als hier specifieke voorzieningen voor nodig zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Leveren vervoersvoorzieningen, rolstoelvoorzieningen en woonvoorzieningen

Wij verstrekken WMO-voorzieningen zoals vervoersvoorzieningen, rolstoelvoorzieningen en woonvoorzieningen (hulpmiddelen). Op deze manier ondersteunen wij de inwoner in het oplossen van zijn of haar mobiliteitsprobleem in of rond het huis.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Indien dit noodzakelijk is leveren van vervoersvoorzieningen, rolstoelvoorzieningen en woonvoorzieningen.
- Organiseren van een nieuwe aanbesteding voor het collectief vervoer binnen de WMO. Hierbij kijken we naar de samenhang met overige vormen van vervoer die de gemeente organiseert.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	4.548	8.429	8.444	8.379	8.380	8.381
Baten	28	0	0	0	0	0
Saldo	4.520	8.429	8.444	8.379	8.380	8.381

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Wat willen we bereiken?

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk

Doel is inwoners zo snel als mogelijk weer zelfredzaam te laten zijn. Dit doen wij binnen de gegeven financiële kaders.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% tevreden gebruikers maatwerkvoorzieningen WMO	82%	76%	82%	83%	83%	80%

Wat gaan we daarvoor doen?

Mogelijk maken Hulp bij huishouden

Wij geven inwoners de noodzakelijke ondersteuning zodat zij kunnen wonen in een schoon en leefbaar huis. Hierdoor kunnen zij langer zelfstandig blijven wonen.

Ondersteunen zelfstandig wonen

Voor het oplossen van sociale problemen is soms specialistische ambulante ondersteuning in de tweede lijn nodig. Zo stimuleren wij dat inwoners langer zelfstandig kunnen blijven of sneller weer zelfstandig kunnen worden.

Inzetten 1e en 2e lijnsondersteuning waar nodig

Wij bieden volwassenen ambulante tweedelijns ondersteuning als dit nodig is. De inzet van de generalist in de eerste lijn en het doorvoeren van beheersmaatregelen, moeten bijdragen aan een afname van ondersteuning in de tweedelijns.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal huishoudens met HbH	4.806	4.961	4.780	4.750	4.750	4800
Ratio instroom/uitstroom ondersteuning zelfstandig leven 18+	1,51	0,90	0,80	0,98	0,98	0,98
Volwassenen met maatwerkvoorziening ondersteuning zelfstandig leven	2.126	1.794	1.748	1.713	1.679	1.645

In 2019 richten we ons vooral op:

- Wij voeren een stevig pakket aan beheersmaatregelen door, zoals het instellen van volume- en budgetplafonds, strakker contractmanagement, reductie van het aantal aanbieders, aanscherping van de PDC en anticiperen op een nieuwe aanbesteding in 2020.
- Afspraken met de Stichting WIJeindhoven over het bieden van begeleiding in de eerste lijn: wij maken volume afspraken over het bieden van meer begeleiding door generalisten en het beperken van de inzet tweedelijns zorg.
- Wij ontwikkelen laagdrempelige voorzieningen in de wijk voor begeleiding en dagbesteding.
- Wij richten ons beleid omtrent toezicht- en handhaving sterker en beter in, mede door een versterking van het contractmanagement.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	39.990	31.551	49.219	50.408	48.927	48.903
Baten	4.734	4.932	2.081	1.944	1.894	1.894
Saldo	35.256	26.619	47.138	48.464	47.033	47.009

Stijging lasten door met name verschuiving maatschappelijke deelname en werk (zat in taakveld 6.81, € 6,3 miljoen) en uitgaven op G40-niveau gebracht (conform coalitieakkoord, € 6,4 miljoen) . Daling baten door de lagere inkomsten eigen bijdrage WMO vanwege invoering van het abonnementstarief.

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk

Jeugdigen die tijdelijk extra ondersteuning nodig hebben ontvangen ambulante jeugdhulp of verblijfszorg. Dit doen we binnen het financieel kader van de begroting.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp	11,7%	8,3%	8,4%	8,0%	7,8%	7,6

Wat gaan we daarvoor doen?

Bevorderen uitstroom en beperken instroom ambulante jeugdhulp

Kinderen en jeugdigen die tijdelijk extra ondersteuning nodig hebben ontvangen ambulante jeugdhulp. De duur is zo kort als mogelijk met meer inzet van eerstelijns ondersteuning door de generalist in plaats van tweedelijns zorg.

Bevorderen uitstroom en beperken instroom jeugd verblijf, meer opvang in gezinssetting

Kinderen en jeugdigen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen worden zoveel mogelijk opgevangen in pleeggezinnen en gezinshuizen. Daarbij wordt de duur van verblijf zo kort mogelijk gehouden.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Jeugdigen met een vorm van jeugdhulp ambulant	3.177	2.540	3.348	3.198	3.129	3.061
Ratio instroom/uitstroom jeugdhulp ambulant	1,03	0,85	<1,0	<1,0	<1,0	<1,0
Stand jeugdhulp met verblijf	462	334	534	520	509	498
Ratio instroom/uitstroom jeugdhulp met verblijf	0,98	0,83	< 1,0	< 1,0	< 1,0	< 1,0

In 2019 richten we ons vooral op:

- Realiseren pakket aan beheersmaatregelen: volume- en budgetplafonds instellen, strakker contractmanagement uitvoeren, reductie van het aantal aanbieders, aanscherping productenboek, inrichten servicebureau en anticiperen op nieuwe aanbesteding in 2020 voor verblijf en hoogspecialistische jeugdhulp.
- Beperken van zij-instroom jeugdhulp via medisch verwijzers: afspraken maken met zorggroepen huisartsen, andere medisch verwijzers, instellingen en Stichting WIJeindhoven over de inzet van jeugdhulp na medische verwijzing.
- Afspraken met Stichting WIJeindhoven over meer begeleiding door generalisten in plaats van inzet tweedelijns hulp en voeren van casusregie in complexe gezinssituaties.
- Meer opvang jeugdigen in gezinsgericht verblijf: jeugdigen meer opvangen in pleegzorg en gezinshuizen in plaats van intramurale setting. Actieplan pleegzorg is gericht op werving pleegouders, faciliteren pleegouders en verlenging pleegzorg tot 21 jaar (wordt aangepast in Jeugdwet).
- Uitvoering geven aan pilots ondersteuning complexe huishoudens: maatwerk voor jongvolwassenen en complexe gezinssituaties die op meerdere leefgebieden zwaardere ondersteuning nodig hebben, via ondermeer de Social Impact Bond jong volwassenen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	51.218	37.322	45.170	45.515	44.270	44.240
Baten	634	474	474	474	474	474
Saldo	50.584	36.848	44.696	45.041	43.796	43.766

Lasten op niveau gebracht van G40 (conform coalitieakkoord, € 6,1 miljoen).

6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Wat willen we bereiken?

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk

Wij willen inwoners met complexe zorgvragen in de gelegenheid stellen zo snel mogelijk weer deel te nemen aan de samenleving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verminderen instroom en bevorderen uitstroom maatschappelijke opvang of beschermd wonen

We willen de instroom in beschermd wonen en de maatschappelijke opvang verminderen. Een stevig pakket aan beheersmaatregelen en ondersteunende maatregelen, zoals sturen op uitstroom, moeten bijdragen aan een afname van deze 2e lijns ondersteuning.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand beschermd wonen	1.206	1.300	996	980	980	980
Ratio instroom/ uitstroom beschermd wonen	0,99	0,95	0,94	0,9	0,9	0,9
Ratio instroom/succesvolle uitstroom	0,67	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7

In 2019 richten we ons vooral op:

- Wij voeren een stevig pakket aan beheersmaatregelen in, zoals het instellen van volume- en budgetplafonds, strakker contractmanagement, reductie van het aantal aanbieders, aanscherping van de PDC en anticiperen op nieuwe aanbesteding in 2020.
- Wij maken afspraken met woningcorporaties over beschikbaarheid van woningen om de uitstroom uit voorzieningen te stimuleren. Wij willen ook bestuurlijk met hen, én met zorgaanbieders, in gesprek over de opgave die dit met zich meebrengt.
- Wij richten ons beleid omtrent toezicht- en handhaving voor Jeugd en WMO sterker en beter in, mede door een versterking van het contractmanagement.
- Vanaf 2019 zal het stedelijk regieteam voor inwoners met complexe zorg- en ondersteuningsvragen operationeel zijn. Wij zullen de ontwikkeling en resultaten van dit team monitoren.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	68.401	62.203	57.697	57.147	56.813	56.806
Baten	2.643	2.724	2.626	2.646	2.646	2.646
Saldo	65.758	59.479	55.071	54.501	54.167	54.160

Betreft met name maatschappelijke deelname en werk (verschoven naar taakveld 6.71, € 6,3 miljoen).

Investeringsopgave	0	150	14	0	0	0
--------------------	---	-----	----	---	---	---

6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Wat willen we bereiken?

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, sociaal netwerk

Bij jeugdigen waarbij de opvoed- en opgroeisituatie wordt bedreigd, wordt tijdig en effectief ingegrepen in het gezin. In het maatregelenpakket en binnen 'spoed voor jeugd' zijn maatregelen opgenomen die moeten leiden tot minder crisisplaatsingen.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Jongeren met jeugdbescherming (% jeugdigen)	0,8%	1,3%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%
Jongeren met jeugdreclassering (% jeugdigen)	0,2%	0,4%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Wat gaan we daarvoor doen?

Beperken instroom en recidive crisis jeugd, jeugdbescherming en jeugdreclassering

Bij kinderen en jeugdigen waarbij de opvoed- en opgroeisituatie een bedreiging vormt voor de ontwikkeling wordt tijdig en effectief ingegrepen in het gezinssysteem. De duur van de interventie wordt zo kort mogelijk gehouden.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Versterken crisisaanpak: versterken samenwerking en vroegtijdige interventie bij crisismeldingen en inzet crisis hulp ter voorkoming van inzet zware zorg.
- Versterken aanpak jeugdbescherming en jeugdreclassering: beperking uitgaven door effectievere inzet van gezinsgerichte benadering en preventieve maatregelen.
- Versterken samenwerking rondom Veilig Thuis: samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, Jeugdbescherming en jeugdreclassering en Stichting WIJeindhoven aanpassen, zodat effectief en tijdig gehandeld kan worden bij meldingen/vermoedens van kindermishandeling.
- Wij voeren een stevig pakket aan beheersmaatregelen in, zoals het instellen van volume- en budgetplafonds, strakker contractmanagement, reductie aantal aanbieders, aanscherping PDC en anticiperen op nieuwe aanbesteding in 2020.
- We organiseren een effectieve vorm van toezicht en handhaving voor WMO en Jeugd.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	7.621	7.865	8.566	8.565	8.636	8.636
Baten	<u>437</u>	<u>437</u>	<u>437</u>	<u>437</u>	<u>437</u>	<u>437</u>
Saldo	7.184	7.428	8.129	8.128	8.199	8.199

Doelenboom Programma 7. Volksgezondheid en milieu

TAAKVELD	DOEL	EFFECTINDICATOR	PRESTATIE	PRESTATIE INDICATOR
TV 7.1 Volksgezondheid	Zelfredzaamheid / Maatschappelijke participatie (in bijzonder bevorderen en beschermen gezondheid van inwoners)	% Eindhovenaren dat zich gezond voelt		
		% Eindhovenaren dat zich thuis om gezondheidsredenen sterk belemmerd voelt		
		% Eindhovenaren dat zich om gezondheidsredenen sterk belemmerd voelt in de vrije tijd		
TV 7.2 Riolering	Optimale riolering	% inwoners tevreden over de afvoer van het regenwater als het flink heeft geregend	Vervangen van riool	Rioolvervanging (meters)
	geen wateroverlast en/of verstoring oppervlakte-waterkwaliteit	% inwoners tevreden over de inrichting van de openbare ruimte met water	Aanpassen waterstructuur	Waterstructuur (meters)
	Goede waterkwaliteit	% inwoners tevreden over de bewaking van de kwaliteit van het 'openbare water'	Afkoppelen verharding	Afkoppelen verharding (hectare)
TV 7.3 Afval	Afval wordt goed gescheiden	Aandeel restafval	Verzamelen afval	Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)
TV 7.4 Milieubeheer	beheerste situatie fysieke leefomgeving	% inwoners dat zich [zeer] onveilig voelt als gevolg van gevaarlijke stoffen /straling/ luchtverontreiniging	Saneren en onderzoeken locaties	Aantal gesaneerde en onderzochte locaties (bodem)
		% inwoners dat last heeft van minstens één vorm van geluidhinder	Verbeteren woonsituatie	gesaneerde woningen A-en raillijst (aantal)
	CO2 reductie	CO2-uitstoot (% t.o.v. 1990)		

7. Volksgezondheid en milieu

Dit programma omvat de taakvelden 7.1 Volksgezondheid, 7.2 Riool, 7.3 Afval, 7.4 Milieubeheer en 7.5 Begraafplaatsen en crematoria.

De opgave is Eindhoven duurzaam en gezond door te ontwikkelen, als aantrekkelijke centrumstad binnen de Brainport/Mainport ambities en -regio. Dit betekent dat we de verdichtingsopgave van de stad uitwerken, zodat de kwaliteit van leven groter wordt. Ook het op peil houden van de volksgezondheid van de stad is hiervoor essentieel. Dat vraagt van de stad om de gezondheid van de inwoners te bewaken, te beschermen en te bevorderen. Daartoe maken we de stad klimaatneutraal en klimaatadaptief (voorkomen van wateroverlast, droogte en hittestress), verkleinen we de cumulatieve milieu-gezondheidslast, maken we de openbare leefruimte aantrekkelijker en verkleinen we het beslag dat de auto op de openbare ruimte doet ten gunste van leefruimte voor inwoners/bezoekers.

De fysieke kwaliteit van de leefomgeving wordt in sterke mate bepaald door milieu-emissies (geluid, lucht, straling) van werken, vervoer en wonen. De milieubelasting heeft negatieve impact op gezondheid van inwoners. De grootste impact wordt veroorzaakt door wegverkeer. In de stad is op een aantal plekken, met name langs de tangenten, De Ring en het centrum sprake van cumulatie van milieu- en gezondheidseffecten. We sturen aan op 'schonere' auto's en een verandering van het gebruik van auto's naar lopen, fietsen en HOV (modal split). Door bij ruimtelijke verdichting aan de voorkant van voorgenomen ontwikkelingen te bezien hoe de bereikbaarheid op een andere manier in lijn met voornoemde visie kan worden gerealiseerd, kan de milieu- en gezondheidsbelasting afnemen.

In het kader van volksgezondheid en milieu zijn ook de thema's afval en water relevant. Om van huishoudelijk afval nieuwe grondstoffen te kunnen maken, is het van belang dat deze goed gescheiden worden aangeboden. Goede scheiding maakt dat de materialen als nieuwe grondstoffen brede toepassing kunnen krijgen in nieuwe producten. Dit draagt bij aan duurzame ontwikkeling (beperken CO₂, minder grondstoffen onttrekken uit de aarde, nieuwe economie/werkgelegenheid).

Volgens de wetgeving heeft de gemeente drie zorgplichten voor Water, de zogenaamde gemeentelijke watertaken:

- zorgplicht voor de inzameling en transport van stedelijk afvalwater
- zorgplicht voor afvloeiend hemelwater
- zorgplicht voor het (onder voorwaarden) in openbaar gemeentelijk gebied treffen van maatregelen tegen grondwateroverlast

Onder de naam rioolheffing heft de gemeente een belasting ter bestrijding van de kosten die verbonden zijn aan de uitvoering van deze watertaken. Het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) is het (technisch en financieel) kader bij de uitvoering van deze watertaken en de basis voor het afleggen van verantwoording. Door invulling te geven aan deze watertaken houden we droge voeten, beschermen we het milieu en leveren we een bijdrage aan een betere leefomgeving.

BBV-indicatoren

Indicator	Jaar	Eindhoven	Nederland	Gemeenten 100-300.000
<i>(wettelijk voorgeschreven en verzameld door VNG)</i>				
Fijn huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	2016	200	189	nmb
Hernieuwbare elektriciteit (%)	2016	3,7	12,6	nmb

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

Zelfredzaamheid / maatschappelijke participatie (in bijzonder: bevorderen en beschermen gezondheid van inwoners)

Preventie en bevordering van de gezondheid van inwoners; meedraaien in de samenleving en zelfregie hebben in de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% Eindhovenaren dat zich gezond voelt	85%	≥85%	≥85%	≥85%	≥85%	≥85%
% Eindhovenaren dat zich thuis om gezondheidsredenen sterk belemmerd voelt	4%	≤4%	≤4%	≤4%	≤4%	≤4%
% Eindhovenaren dat zich om gezondheidsredenen sterk belemmerd voelt in de vrije tijd	6%	≤5%	≤5%	≤5%	≤5%	≤5%

Verbonden partijen

GR GGD Brabant Zuidoost

Dit is een samenwerking tussen Eindhoven en 20 regiogemeenten met als doel bij te dragen aan een positieve ontwikkeling van de gezondheidssituatie van de inwoners. De prioriteiten voor 2019 zijn; een nieuw paraatheid- en spreidingsplan ambulancezorg, het borgen van publieke gezondheid in de omgevingsvisie en omgevingsplannen van gemeenten, suïcidepreventie, drugsgebruik terugdringen onder jongeren, vluchtelingen en arbeidsmigranten en optimaal inzetten van jeugdgezondheidszorg.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2019 richten we ons vooral op:

- Voortzetten huidige samenwerking met de GGD: de GGD heeft o.a. de opdracht om te monitoren en een signaleringsfunctie te hebben, taken voor gezondheidsbescherming uit te voeren, publieke gezondheid bij rampen en crises te borgen en jeugdgezondheidszorg te bieden.
- Voortzetten huidige samenwerking met Zuidzorg: Zuidzorg heeft de opdracht om jeugdgezondheidszorg te bieden voor kinderen van 0-4 jaar.
- Op basis van de evaluatie van de Brabantse Health Deal (BHD) wordt een strategisch en tactisch plan gemaakt voor doorontwikkeling van de BHD (roadmap). Doel is om meer outcome op de regionale samenwerking te organiseren.
- Decentralisatie van de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma vanaf 1 januari 2019. Zuidzorg, Zorgboog en de GGD gaan deze opdracht uitvoeren. Omdat dit een nieuwe taak is zullen wij hier extra aandacht voor hebben in de monitoring.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	7.947	7.830	7.906	7.906	7.906	7.906
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	7.947	7.830	7.906	7.906	7.906	7.906

7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?

Optimale riolering

Een optimale riolering voert al het afvalwater af naar de rioolwaterzuivering (rwzi) en beperkt, op een doelmatige wijze, wateroverlast en/of verstoring van de oppervlaktewaterkwaliteit door lozingen uit het rioolstelsel.

Geen wateroverlast en/of verstoring van het oppervlakte-waterkwaliteit

We streven naar een gezonde en water & klimaat robuuste(re) stad. Bij de inrichting van de openbare ruimte hanteren we richtlijnen voor de aanleg van regenwaterberging om wateroverlast of verstoring van oppervlaktewaterkwaliteit door lozingen te beperken.

Goede waterkwaliteit

De oppervlaktewaterkwaliteit is goed als deze voldoet aan de Europese Kaderrichtlijn Water en past bij de (gebruiks)functie van het betreffende oppervlaktewater en de omgeving daarvan.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% inwoners tevreden over de afvoer van het regenwater als het flink heeft geregend	78%	≥ 70%	≥ 70%	≥ 70%	≥ 70%	≥ 70%
% inwoners tevreden over de bewaking van de kwaliteit van het 'openbare water'	88%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 80%
% inwoners tevreden over de inrichting van de openbare ruimte met water	90%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 80%

Wat gaan we daarvoor doen?

Vervangen van riool

We houden de basisvoorzieningen op een doelmatige wijze (o.b.v. inspectie gegevens en integrale afstemming met overige beleidsvelden) in stand.

Aanpassen waterstructuur

We optimaliseren waterstructuren en leggen nieuwe waterstructuren aan om wateroverlast en verdroging te beperken, hittestress te verminderen en te ontharden & vergroenen voor een gezonde en water & klimaat robuuste(re) stad.

Afkoppelen verharding

Om lozingen uit het rioolstelsel op oppervlaktewater te voorkomen, koppelen we verharding af en leiden het regenwater naar waterbergingslocaties.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rioolvervanging meters	8.523	3.211	1.376	ntb	ntb	ntb
Waterstructuur (in meters)	1.410	1.310	300	ntb	ntb	ntb
Afkoppelen verharding (in hectare)	4,3	30	5	ntb	ntb	ntb

In 2019 richten we ons vooral op:

- Basisvoorzieningen in stand houden: het rioolstelsel en de hemel- en grondwatervoorzieningen houden we (samen met onze waterpartners) op doelmatige wijze in stand en verbeteren we waar mogelijk.
- Klimaatbestendig en water robuust tot in de haarvaten van de stad: door afkoppelen van hemelwater en realiseren van tijdelijke (liefst groene) waterberging in de openbare ruimte door slimme (her)inrichting.
- Zichtbare waterstructuren: deze dragen bij aan een leefbare, aantrekkelijke en gezonde stad. Ook leidt dit tot minder wateroverlast, verdroging en hittestress en verbetering van de waterkwaliteit en groenstructuren
- Beheersbaar grondwatersysteem om de aan de grond gegeven bestemming te realiseren. We bestrijden de huidige grondwateroverlast duurzaam en proberen te voorkomen dat nieuwe ontwikkelingen leiden tot grondwateroverlast.
- Gedeeld eigenaarschap voor een klimaat robuuste stad: we stimuleren (via subsidieregelingen) groene daken en gevels, groen-blauwe schoolpleinen en bedrijventerreinen, afkoppelen van verhard oppervlak en ontharden / ontsteden van particulier terrein (operatie 'Steenbreek').

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	17.756	17.591	17.834	22.452	22.452	22.231
Baten	17.966	17.891	18.585	23.203	23.203	22.982
Saldo	-210	-300	-751	-751	-751	-751
Investeringsopgave	11.979	14.670	16.443	14.135	14.250	8.058

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?

Afval wordt goed gescheiden

De gemeente heeft een wettelijke plicht tot inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Dit draagt bij aan een schone, veilige en gezonde leefomgeving. Kosten worden verhaald via de afvalstoffenheffing (kleine bedrijven via reinigingsheffing).

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aandeel restafval	44%	36%	40%	40%	40%	40%

Verbonden partijen

GR Centrum Uitvoering reinigingstaken Eindhoven en omgeving (CURE)

Cure behartigt de belangen van en de samenwerking tussen Eindhoven, Geldrop-Mierlo en Valkenswaard voor het beheer van huishoudelijke afvalstoffen en daarmee samenhangende taken. Dit, in lijn met de Wet milieubeheer en het door de overheid gevoerde afvalstoffenbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verzamelen afval

De gemeente heeft vanuit milieu-hygiënische argumenten een wettelijke plicht tot inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Daarmee wordt een bijdrage beoogd aan een schone, veilige en gezonde leefomgeving.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	278	278	264	264	264	264

In 2019 richten we ons vooral op:

- Ontwikkelen businesscase restafval naar grondstof: dit is om bestaand restafval om te zetten in nieuwe grondstof (t.b.v. circulaire economie), waaronder een passend (niet-risicodragend) plan voor REnescience.
- Beperken illegale bijzet: uitvoeren Plan van aanpak ter beperking van illegale bijzet bij ondergrondse containers.
- Uitrollen ondergrondse containers (nieuw en vervanging).
- Realiseren van een nieuwe milieustraat in Eindhoven Noord-West.
- Curatief en preventief beheer van clandestien vuil en ongedierte.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	19.383	19.206	20.543	21.301	21.716	22.187
Baten	<u>21.047</u>	<u>21.023</u>	<u>21.990</u>	<u>22.748</u>	<u>23.163</u>	<u>23.634</u>
Saldo	-1.664	-1.817	-1.447	-1.447	-1.447	-1.447
Investeringsopgave	204	1	496	0	0	0

7.4 Milieubeheer

Wat willen we bereiken?

Beheerste situatie fysieke leefomgeving

De gemeente heeft wettelijke taken om te hoog belaste situaties van bodem, geluid, luchtkwaliteit, risico's (gevaarlijke stoffen; elektromagnetische straling) te saneren en bij ruimtelijke ontwikkelingen te voldoen aan gestelde normen.

CO2 reductie

In lijn met het Klimaatakkoord van Parijs willen we in 2050 95% CO2 gereduceerd hebben ten opzichte van 1990. In 2030 moet dat 55% zijn. Hiermee neemt Eindhoven haar verantwoordelijkheid in het tegengaan van de mondiale klimaatverandering.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% inwoners dat zich (zeer) onveilig voelt als gevolg van gevaarlijke stoffen/straling/luchtverontreiniging	37%	34%	33%	33%	33%	33%
% inwoners dat last heeft van minstens één vorm van geluidhinder	34%	33%	33%	33%	33%	33%
CO2-uitstoot (% t.o.v. 1990)	pm	111%	106%	101%	nmb	nmb

Verbonden partijen

Eindhoven Airport N.V.

Samenwerkingsverband met de provincie Noord-Brabant en Schiphol Nederland BV voor de exploitatie van voorzieningen ten behoeve van de burgerluchtvaart op het militaire luchtvaartterrein Eindhoven.

GR Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB)

De ODZOB voert ten behoeve van de deelnemers taken uit op het gebied van het omgevingsrecht en levert als uitvoeringsdienst van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage aan het realiseren en borgen van de door de verantwoordelijke overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Saneren en onderzoeken locaties

Om milieu-gezondheidsrisico's te beperken worden te hoog belaste situaties onderzocht en gesaneerd. Ten aanzien van bodem, geluid en risico's zijn er autonome saneringsprogramma's. Ten aanzien van lucht zijn veelal verkeersmaatregelen nodig.

Verbeteren woonsituatie

De Brabantse Health Deal zal worden doorontwikkeld in de regionale samenwerking en concreet naar projecten worden uitgewerkt in de in ontwikkeling zijnde Roadmap Gezonde verstedelijking. Met de aanpak wordt geanticipeerd op eisen van de Omgevingswet.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gesaneerde woningen A- en raillijst	33	352	97	nbn	nbn	nbn
Aantal gesaneerde en onderzochte locaties (bodem)	131	80	80	nbn	nbn	nbn

In 2019 richten we ons vooral op:

- Bijdragen aan een duurzame en gezonde stad: beperken van de gezondheidslast van milieubronnen (lucht, geluid, straling, bodem) in de bestaande stad en bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen zoals Internationale knoop XL, ontwikkeling Eindhoven Airport.
- Slimme en gezonde verstedelijking en doorontwikkelen Brabantse Health Deal in regionale context (Roadmap gezonde verstedelijking; Milieu-Gezondheid Risico-indicator). Monitoren van de kwaliteit van de leefomgeving met meetnetten lucht en geluid.
- Omgevingsvisie/-plan(nen): we zorgen dat de fysieke kwaliteit van de leefomgeving onderdeel is van plannen voor programma's als duurzaamheid, verkeer, water en groen. We maken het effect meetbaar door monitoring.
- Duurzaamheid - Klimaat - CO2 reductie: uitvoeren acties uit Klimaatplan met name ten behoeve van de transitie naar aardgasvrije verwarming en de realisatie van een regionale energiestrategie (besparen/opwekken/opslag/etc.).
- Duurzaamheid - Circulaire economie: uitvoeren van het in 2017 vastgestelde Plan van aanpak Circulaire economie.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	14.679	9.998	10.519	10.157	7.255	7.257
Baten	7.554	5.621	6.040	5.411	3.163	3.163
Saldo	7.125	4.377	4.479	4.746	4.092	4.094
Investeringsopgave	1.205	803	388	1.302	1.102	0

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Tot dit taakveld behoren gemeentelijke taken op het terrein van de lijkbezorging: begraafplaatsen en crematoria, lijkschouw (het vaststellen dat de betrokkene is overleden), baten voor begraafplaatsrechten en afkopsommen grafrechten.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	657	694	750	750	748	748
Baten	489	701	635	635	635	635
Saldo	168	-7	115	115	113	113
Investeringsopgave	4	175	0	0	0	0

Doelenboom Programma 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

TAAKVELD	DOEL	EFFECTINDICATOR	PRESTATIE	PRESTATIE INDICATOR
TV 8.1 Ruimtelijke Ordening	Actiegebieden moeten vooruitgang boeken	% actiegebieden met hogere score BTM t.o.v. voorgaande jaar		
			Beperken doorlooptijden	% ruimtelijke instrumenten (doorlooptijd) binnen wettelijke termijn
TV 8.3 Wonen en bouwen		Rapportcijfer voor Eindhoven als stad om in te wonen en te leven		
	Een groei van de woningvoorraad die de groeiambities van de stad faciliteert	Groei woningvoorraad (netto)		
	Voldoende betaalbare woningen voor mensen met een laag inkomen.	verhouding sociale voorraad / doelgroep van beleid	Op peil houden van de sociale woningvoorraad	
	Versterken van hoogstedelijk woonmilieu (binnen de Ring)	Aantal woningen per hectare binnen de ring		
	Een energiezuinige woningvoorraad			

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Dit programma omvat de taakvelden 8.1 Ruimtelijke Ordening, 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) en 8.3 Wonen en bouwen.

Door middel van woningbouw, stedelijke vernieuwing en ruimtelijke ontwikkeling streven we naar een aantrekkelijke en duurzame woon- en leefomgeving voor huidige en nieuwe bewoners met behoud van onze identiteit als ambitieuze, solidaire en innovatieve stad. We willen immers dat Eindhovenaren trots op de stad kunnen zijn. Dat doen we door te werken aan samenhangende integrale gebiedsontwikkelingen, zoals Brainport City, Spoorzone en BIC. Daarbij is een goed functionerende woningmarkt van belang, die zowel invulling geeft aan de ambities van de stad (binden van talent) als aan de solidaire stad van twee snelheden. We transformeren en verdichten binnen de ring en we streven naar voldoende betaalbare koop- en sociale huurwoningen in al onze wijken. Hierbij stimuleren wij de verduurzaming van de (bestaande) woningvoorraad en innovatie in de bouw en we zetten in op bescherming en hergebruik van het historisch erfgoed. We faciliteren initiatieven uit de stad door slagvaardig en klantgericht samen te werken en onze ruimtelijke instrumenten zo efficiënt en transparant mogelijk in te zetten. Daarbij is het streven om inwoners zo veel mogelijk bij de ontwikkelingen in de stad te betrekken.

BBV-indicatoren

Indicator	Jaar	Eindhoven	Nederland	Gemeenten 100-300.000
<i>(wettelijk voorgeschreven en verzameld door VNG)</i>				
WOZ waarde woningen (duizend euro)	2017	211	216	199
Nieuwbouw woningen (aantal per 1.000 woningen)	2016	6,8	7,2	7,3
Demografische druk (%)	2018	58,1	69,6	63,0
Woonlasten eenpersoonshuishouden (in euro's)	2018	548	649	650
Woonlasten meerpersoonshuishouden (in euro's)	2018	619	721	714

8.1 Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?

Actiegebieden moeten vooruitgang boeken

Bij de aanwijzing van actiegebieden zijn kernopgaven overeengekomen met een horizon tot 2019. We groeien langzaam van 45% naar 60%.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% actiegebieden met hogere score buurtthermometer (BTM) t.o.v. voorgaande jaar	74%	>60%	>60%	>60%	>60%	>60%

Wat gaan we daarvoor doen?

Beperken doorlooptijden

We beperken doorlooptijden van (bouw)vergunningen, vrijstellingen en bestemmingsplanwijzigingen tot de wettelijke termijn en bij voorkeur steeds sneller en transparanter.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% ruimtelijke instrumenten (doorlooptijd) binnen wettelijke termijn	99%	99%	99%	99%	99%	99%

In 2019 richten we ons vooral op:

- Omgevingswet / -visie; ook gaan we door met de voorbereiding en implementatie van het Omgevingsplan.
- Actualisatie van de prioriteitennota.
- Actualisatie en digitaal ontsluiten van bestemmingsplannen.
- Ontwikkeling van visie op verdichting en vergroening van de binnenstad en actualiseren van de hoogbouwvisie. Waar mogelijk betrekken we Eindhovenaren bij deze trajecten. In dit verband faciliteren en organiseren we het maatschappelijk debat over de kwaliteit van de openbare ruimte en de architectuur.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	12.308	23.023	14.913	10.845	11.132	9.963
Baten	<u>5.262</u>	<u>6.664</u>	<u>4.037</u>	<u>2.367</u>	<u>3.587</u>	<u>3.098</u>
Saldo	7.046	16.359	10.876	8.478	7.545	6.865

Betreft met name actualisering van de projecten. Daarnaast zijn extra middelen toegekend voor de implementatie van de Omgevingswet (+ € 1,3 miljoen).

Investeringsopgave	4.701	14.237	17.748	16.747	16.621	23.320
--------------------	-------	--------	--------	--------	--------	--------

8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

De gebiedsontwikkeling in de stad krijgt mede vorm via grondexploitaties. Deze grondexploitaties voegen waarde toe voor met name de programma's Wonen, Economie (kantoren en bedrijventerreinen) en maatschappelijke functies (zoals Onderwijs, Cultuur, Sport). In de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) worden jaarlijks de grondexploitatieprojecten geprogrammeerd en geprioriteerd. Grond zetten we als instrument in om doelstellingen van de andere programma's te bereiken. In de paragraaf grondbeleid is informatie over de nota Grondbeleid en zijn enkele specifieke kerngegevens en kengetallen opgenomen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	46.363	49.285	53.941	80.683	25.270	36.386
Baten	<u>63.741</u>	<u>49.058</u>	<u>54.585</u>	<u>78.293</u>	<u>22.732</u>	<u>33.771</u>
Saldo	-17.378	227	-644	2.390	2.538	2.615

Betreft herijking van het MPG.

Investeringsopgave	677	13.500	13.500	13.522	13.500	1.000
--------------------	-----	--------	--------	--------	--------	-------

8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?

Een groei van de woningvoorraad die de groeiambities van de stad faciliteert

We gaan door met het bouwoffensief. Er is krapte op de woningmarkt en we zetten versterkt in op bouwen voor de doelgroepen die het nodig hebben. Motto is bouwen, bouwen en versnellen. De stad moet daarvoor ook op een slimme manier verdichten en flexibele innovatieve woonproducten ontwikkelen.

Volgende betaalbare woningen voor mensen met een laag inkomen

We streven naar een ongedeelde samenleving waarbij voor iedere doelgroep een passende woning beschikbaar is.

Versterken van hoogstedelijk woonmilieu (binnen de Ring)

Een hoogstedelijk woonmilieu is een belangrijke vestigingsplaatsfactor voor expats en (inter)nationale ondernemingen. Dit is een aanvulling op de reeds ruim aanwezige groenstedelijke woonmilieus in de randen van de stad en de regio.

Een energiezuinige woningvoorraad

In lijn met onze klimaatverordening verschuiven we van sturing op energielabels / energie-index naar sturen op CO2 uitstoot. Momenteel wordt samen met de corporaties gewerkt aan goede monitoring van de CO2-reductie.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Groei woningvoorraad (netto)	1.916	1.500 - 2.000	2.500 - 3.000	2.500 - 3.000	3.000 - 3.500	1.000-2.500
Rapportcijfer voor Eindhoven als stad om in te wonen en te leven	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Verhouding sociale voorraad / doelgroep van beleid	1,07	≥ 1	≥ 1	≥ 1	≥ 1	≥ 1
Aantal woningen per hectare binnen de ring	25	28,7	29,2	29,7	30,2	30,7

Verbonden partijen

Park Striip C.V. en Park Striip Beheer B.V.

Dit betreft een samenwerkingsverband met VolkerWessels voor ontwikkeling van het Masterplan Striip S met de ambitie om een kwalitatief aantrekkelijk en bruisend hoogstedelijk gebied te maken voor nieuwe gebruikers; cultuuruitingen, innovaties, bedrijfjes, evenementen en bewoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Op peil houden van de sociale woningvoorraad

We streven naar een goede verhouding tussen de sociale woningvoorraad en de doelgroep van beleid. Dit is een belangrijk element in de prestatieafspraken die we jaarlijks maken met de woningcorporaties.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Brainport City en Internationale knoop XL: samen met rijk en provincie ontwikkelen we een visie op de Internationale knoop XL, bestaande uit een nieuw busstation in combinatie met hoogstedelijke verdichting en vergroening van Fellenoord en het afleiden van het doorgaand verkeer via De Ring.
- Integrale gebiedsontwikkeling met maatschappelijke en economische meerwaarde voor de stad. Daarbij streven we naar een optimaal resultaat in een afweging tussen programma / maatschappelijk rendement en financieel rendement.
- Actuele gebiedsontwikkelingen: we gaan door met de ontwikkeling van Striip S en Eindhoven Noord-West (BIC) en starten met Deken van Someren, Campina en VdMA.
- Verhoging woningbouwproductie om de toenemende druk op de koop- en de huurwoningmarkt te verlichten door middel van het woningbouwoffensief.
- Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad, waarbij de betaalbaarheid voor de eindgebruiker een belangrijk aandachtspunt is.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	8.239	27.487	29.535	27.132	26.293	26.376
Baten	14.156	29.038	30.059	28.472	27.494	26.748
Saldo	-5.917	-1.551	-524	-1.340	-1.201	-372

Betreft met name actualisering van de projecten. Daarnaast zijn extra middelen toegekend voor verduurzamen van maatschappelijk vastgoed (+ € 0,7 miljoen).

Investeringsopgave	13	405	262	1.000	489	75
--------------------	----	-----	-----	-------	-----	----

Doelenboom Programma 0. Bestuur en ondersteuning

TAAKVELD	DOEL	EFFECTINDICATOR	PRESTATIE	PRESTATIE INDICATOR
TV 0.2 Burgerzaken	Tevredenheid over dienstverlening	Gemeentebrede score tevredenheid klanten Callcenter (14 040)	Nakomen van de servicenormen t.a.v. de wachttijd	Aandeel telefonische klanten dat binnen 25 sec contact heeft
		Score tevredenheid balieklanten		Aandeel klanten (met afspraak) dat binnen 5 min na afspraaktijd opgeroepen is
		Score tevredenheid klanten digitaal loket	Bieden van digitale dienstverlening	% burgerzakenproducten dat digitaal wordt aangevraagd
TV 0.4 Overhead	Een moderne, slanke, flexibele, professionele, duurzame en financieel gezonde gemeentelijke organisatie	Bedrijfsvoeringskosten per inwoner (in euro's)	Efficient omgaan met werkruimte	Werkplekfactor
		Aantal energiezuinige gebouwen ambtelijke huisvesting		
	Een organisatie waarin iedereen meedoet	Prestatieladder Sociaal Ondernemen (PSO)		

0. Bestuur en ondersteuning

Dit programma omvat uiteenlopende taakvelden op het gebied van bestuur (0.1), burgerzaken (0.2) en beheer overige gebouwen en gronden (0.3). Ook zijn er algemene taakvelden zoals overhead (0.4), treasury (0.5) algemene uitkering (0.7), overige baten en lasten (0.8) en mutaties reserves (0.10). Verder zijn er taakvelden die te maken hebben met belastingen: OZB (0.61 en 0.62), parkeerbelasting (0.63), overige belastingen (0.64) en vennootschapsbelasting (0.9).

Eindhoven is een ambitieuze stad. We bevinden ons in de top van creatieve steden in de wereld, waar het fijn is om te wonen, te leven en te werken. Deze positie willen we vasthouden en versterken. Bij een aantrekkelijke stad hoort een niveau van dienstverlening met eenzelfde ambitie. Gemeentelijke diensten sluiten hierbij altijd aan bij wat onze inwoners en ondernemers willen en verwachten. We werken samen aan de versterking van Eindhoven als een inclusieve, aantrekkelijke, innovatieve en ambitieuze stad.

De complexiteit van de samenleving vraagt meer samenspel van de partners. Dat vergt sensitiviteit voor vragen vanuit de samenleving, het voorbereiden naar bestuurlijke besluitvorming en sturen op de uitvoering daarvan.

BBV-indicatoren

Indicator	Jaar	Eindhoven
<i>(wettelijk voorgeschreven)</i>		
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	2019	7,8
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	2019	7,1
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	2019	€ 852
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom)	2019	10%
Externe inhuur (totale kosten inhuur externen x € 1 miljoen)	2019	€ 16
Overhead (% van totale lasten)	2019	8,4%

De externe inhuur is exclusief inhuur die nodig is voor het uitvoeren van maatregelen sociaal domein (€ 3 miljoen). Van deze post wordt nog bezien hoe deze moet worden ingepast in de geactualiseerde begroting sociaal domein voor 2019.

0.1 Bestuur

Wat willen we bereiken?

Dit taakveld heeft in merendeel betrekking op het realiseren van onze ambities door bestuurlijke en ambtelijk samen te werken in wisselende coalities en op wisselende schaalniveau. Samenwerking in netwerken is en wordt steeds noodzakelijker om (complexe) maatschappelijke opgaven te realiseren. Denk aan opgaven zoals ons voorzieningenniveau op een hoger plan brengen, energietransitie, circulaire economie, digitalisering, veiligheid en mobiliteit. Burgers en andere partijen ontplooiën zelf allerlei initiatieven. Wij spelen daarop in, nodigen uit en definiëren publieke randvoorwaarden. Onder andere door inzet vanuit onze kantoren in Den Haag en Brussel.

Verbonden partijen

GR Metropoolregio Eindhoven

Bestuurlijk samenwerkingsverband tussen Eindhoven en de twintig andere Zuidoost Brabantse gemeenten, draagt bij aan een excellent vestigingsklimaat voor bedrijven en inwoners in de Brainportregio. Hierbij ligt de focus op een vergaande bestuurlijke samenwerking op het terrein economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Als verantwoordelijke centrumstad van de Brainportregio blijven we onverkort inzetten op de verbinding en samenwerking met de ons omliggende gemeenten. In het Stedelijke Gebied geven we mede uitvoering aan de nieuwe agenda op het gebied van wonen en werken, voorzieningen en ruimte. Ook zal in 2019 met de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant de hernieuwde samenwerking n.a.v. de Update Metropoolregio verder vormgegeven worden op de thema's economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied. We

werken ook in 2019 constructief mee aan de door de provincie in gang gezette procedure om te komen tot een samenvoeging van Eindhoven en Nuenen c.a..

- Uitvoering geven aan de in 2018 vastgestelde Stedelijke Agenda BrabantStad waarbij we onze inzet uitlijnen met onze bestuurlijke prioriteiten en ambities. Dit doen we op een wijze die past bij ons uitgangspunt dat BrabantStad een licht bestuurlijk netwerk is en blijft met zo min mogelijk bestuurlijke drukte en zoveel mogelijk uitvoeringskracht.
- Samen met rijk en provincie en met onze triple-helix partners in de regio geven we uitvoering aan de afgesproken ambities in de Brainport Nationale Actieagenda in het algemeen en de Regiodeal in het bijzonder. Onze inwoners moeten daar uiteraard ook van profiteren. We zetten dan ook volop in om de triple-helix samenwerking van overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen, nog meer te bewegen naar een daadkrachtige samenwerking met inwoners: de quadruple helix.
- Met de Noordelijke en Zuidelijke Randstad en het rijk implementeren we het gezamenlijke uitvoeringsprogramma van de Ruimtelijk Economische Ontwikkelstrategie (REOS) ter versterking van de internationale concurrentiekracht van Nederland. Daarnaast zetten we in op verdere intensivering van de samenwerking met de G4.
- Nationaal blijven we in 2019 bestuurlijk actief in netwerken en samenwerkingsverbanden die ons helpen om onze ambities te realiseren. Voorbeelden hiervan zijn de VNG, het G40-netwerk (met name de sociale pijler) en het netwerk van directeuren Sociaal Domein.
- Op Europese schaal zetten we in op belangenbehartiging en positionering van Eindhoven en de Brainport regio via ons netwerk binnen de Europese commissie en met leden van het Europees parlement, alsmede onze internationale netwerken zoals bijvoorbeeld Eurocities, European Region Research and Innovation Network (ERRIN), The European Network of Living Labs (ENoLL) , Local Government for Sustainability (ICLEI) en POLIS (een netwerk rondom innovatieve mobiliteitsoplossingen). Europese investeringsmiddelen naar Eindhoven halen om een impuls te geven aan de realisatie van onze ambities blijft uiteraard ook in 2019 een belangrijk speerpunt, alsmede het voorbereiden op de nieuwe Europese programmaperiode die in 2021 van start gaat.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Verbinding en samenwerking: met omliggende gemeenten.
- Versterking van 3helix-samenwerking met inwoners: quadruple helix.
- Brainport Nationale Actieagenda en Regiodeal: samen met Rijk en 3helix hieraan uitvoering geven.
- Intensivering samenwerking: G4/Noord- en Zuidvleugel Randstad op ruimtelijk-economische opgaven.
- Samenwerking op Europese schaal: voor positionering, belangenbehartiging en aantrekken investeringsmiddelen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	15.321	16.325	16.775	16.658	15.491	15.394
Baten	1.609	318	414	414	414	414
Saldo	13.712	16.007	16.361	16.244	15.077	14.980
Investeringsopgave	44	272	75	10	0	145

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?

Tevredenheid over dienstverlening

Inwoners die contact opnemen ervaren een prettige, kwalitatief goede en betaalbare dienstverlening, waarbij de klant centraal staat. We streven naar een hoge klanttevredenheid. Dit alles binnen de financiële en wettelijke kaders. Digitalisering is in onze dienstverlening de rode draad, tenzij face-to-face contact noodzakelijks is.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemeentebrede score tevredenheid klanten Callcenter (14040)	9,0	≥ 8	≥ 8	≥ 8	≥ 8	≥ 8
Score tevredenheid klanten digitaal loket	9,0	≥ 8	≥ 8	≥ 8	≥ 8	≥ 8
Score tevredenheid balieklanten	8,9	≥ 8	≥ 8	≥ 8	≥ 8	≥ 8

Wat gaan we daarvoor doen?

Nakomen van de servicenormen t.a.v. wachttijd

Inwoners aan de balie van het Inwonersplein worden vrijwel direct geholpen (max. 5 min. wachttijd).

Bieden van digitale dienstverlening

Er ligt een enorme opgave in het verschiet om meer diensten en producten te vertalen naar een goede digitale dienstverlening die redeneert vanuit de behoeften van inwoners.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aandeel klanten (met afspraak) dat binnen 5 min na afspraaktijd opgeroepen is	84%	80%	80%	80%	80%	80%
Aandeel telefonische klanten dat binnen 25 sec contact heeft	74%	80%	80%	80%	80%	80%
% burgerzakenproducten dat digitaal wordt aangevraagd	38%	40%	45%	50%	55%	60%

In 2019 richten we ons vooral op:

- Versnelling digitalisering van de dienstverlening: digitale dienstverlening moet het gemak en de efficiency voor de inwoner vergroten. Het vergt echter ook een robuuste beveiliging van persoonsgegevens en andere gevoelige data die worden uitgewisseld. We houden nadrukkelijk rekening met niet-digivaardige inwoners.
- Voorbereiding verhuizing inwonersplein naar Stadhuis.
- Reisdokumentendip: in 2014 is de geldigheidsduur voor paspoorten en identiteitskaarten voor personen van 18 jaar en ouder verlengd van vijf naar tien jaar. Daarom verwachten we vanaf 2019 75% daling in het aantal aanvragen, waardoor er minder legesopbrengst is. Om een groot deel van de reisdokumentendip op te vangen, wordt dienstverlening op het Inwonersplein aangepast. Dit uit zich in minder avondopenstelling, één balie minder bemensen en het volledig op werken op afspraak.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	11.188	6.780	7.292	6.654	6.469	6.445
Baten	<u>5.205</u>	<u>4.198</u>	<u>3.573</u>	<u>2.971</u>	<u>3.045</u>	<u>2.759</u>
Saldo	5.983	2.582	3.719	3.683	3.424	3.686

Tegenover de hierboven genoemde reisdokumentendip (- € 0,8 miljoen) staan onder andere de budgetten voor het callcenter (+ € 1,1 miljoen) en Register Niet ingezetenen (+ € 0,1 miljoen) die vanaf 2019 op dit taakveld worden begroot (voorheen op taakveld 6.1).

Investeringsopgave	65	589	175	104	0	700
--------------------	----	-----	-----	-----	---	-----

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Het gaat hier om beheer, verhuur, instandhouding van gebouwen, gronden en landerijen die de gemeente (al of niet tijdelijk) in bezit heeft en niet in exploitatie neemt. Deze gebouwen / gronden passen in verwachte gemeentelijke bebouwingsuitbreiding, maar waarvoor nog geen grondexploitatiebegroting gestart is. Zie ook Paragraaf 3j - Vastgoed.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	1.108	974	1.772	1.520	1.492	1.498
Baten	2.298	146	398	109	109	109
Saldo	-1.190	828	1.374	1.411	1.383	1.389
Investeringsopgave	0	89	150	150	150	373

0.4 Overhead

Wat willen we bereiken?

Een moderne, slanke, flexibele, professionele, duurzame en financieel gezonde gemeentelijke organisatie

Om in de steeds veranderende wereld waarde te kunnen blijven toevoegen moeten we steeds sneller kunnen veranderen, aanpassen en leren. We zetten in op continue verbetering en doorontwikkeling, werken van buiten naar binnen en voeren onze bedrijfsvoeringstaken rechtmatig, efficiënt en effectief uit. Medewerkers werken hier met plezier, krijgen gelijke kansen, vertrouwen en aandacht zodat hun vakmanschap en talent optimaal tot hun recht komen.

Een organisatie waarin iedereen meedoet

Een organisatie met een divers personeelsbestand, onder andere met diverse etniciteiten en met een steeds evenwichtiger leeftijdsopbouw. We tonen onze rol als maatschappelijk verantwoorde organisatie, door ook mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie een plek te bieden. Dat blijkt onder andere uit het behouden van de derde trede op de prestatieladder socialer ondernemen.

Effectindicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bedrijfsvoeringskosten per inwoner (in euro's)	246	252	266	255	250	248
Aantal energiezuinige gebouwen ambtelijke huisvesting	2	3	4	4	4	4
Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO)	trede 3	trede 2	trede 3	trede 3	trede 3	trede 3

Verbonden partijen

ICT-coöperatie Beware

De ICT coöperatie richt zich met name op het (door)ontwikkelen, innoveren en standaardiseren van ICT-toepassingen voor digitale dienstverlening en bedrijfsvoering bij gemeenten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Efficiënt omgaan met werkruimte

De werkruimte maakt onderdeel uit van het gemeentelijk gehanteerde flex concept. De werkplek factor is vastgesteld op 0,603. Daarmee wordt verondersteld dat de beschikbare werkplekken efficiënt worden benut. Een werkplekfactor mag echter niet tot grote druk binnen de organisatie leiden, waardoor een bijstelling naar boven van deze factor zeker tot de mogelijkheden behoort.

Prestatie-indicatoren	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Werkplekfactor	0.69	0,67	0,603	0,603	0,603	0,603

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	71.086	66.869	76.152	67.861	66.750	66.265
Baten	<u>5.928</u>	<u>1.333</u>	<u>1.575</u>	<u>1.325</u>	<u>1.300</u>	<u>1.300</u>
Saldo	65.158	65.536	74.577	66.536	65.450	64.965

Betreft incidentele overbrugging in 2019 voor ingroei maatregelenpakket sociaal domein (+ € 5 miljoen). Naast de stijging van CAO, ABP-premies en indexeringen ook aanpassing voor oude taakstelling huisvesting en afschrijvingstermijn (+ € 1,6 miljoen). Vanaf 2020 daling lasten met door beëindiging huur stadskantoor (oplopend tot € 2,5 miljoen).

Investeringsopgave	11.778	17.366	21.388	7.892	3.296	6.850
--------------------	--------	--------	--------	-------	-------	-------

0.5 Treasury

Tot dit taakveld behoren de activiteiten van de gemeente met betrekking tot de treasury-functie. Zie hiervoor paragraaf 3d - Financiering.

Verbonden partijen

Bank Nederlandse Gemeenten N.V.

BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.

Enexis Holding N.V.

Zorgt voor distribueren en transporteren van energie, en voor in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van de benodigde netwerken. Het netwerk is bij wet in overheidshanden.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	-2.374	940	1.394	1.246	1.713	1.897
Baten	<u>6.754</u>	<u>4.330</u>	<u>3.712</u>	<u>3.566</u>	<u>3.612</u>	<u>3.676</u>
Saldo	-9.128	-3.390	-2.318	-2.320	-1.899	-1.779

Betreft verlaging van de omslagrente en de rente over reserves en voorzieningen (van 1,3% in 2018 naar 1,15% in 2019).

0.61 OZB woningen

Dit betreft de kosten voor de waardebeoordeling woningen in het kader van de wet Waardering Onroerende Zaken en de baten vanuit de heffing en inning van gemeentelijke onroerende-zaakbelastingen woningen.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Omschakelen naar waarden op basis van gebruiksoppervlakte: vanuit een wettelijke verplichting is Eindhoven met alle gemeenten in Nederland verplicht om per 2021 woningen te waarden op basis van gebruiksoppervlakte. Om deze reden moeten alle woningen worden herberekend naar gebruiksoppervlakte.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	0	829	990	981	946	946
Baten	<u>24.451</u>	<u>27.178</u>	<u>34.046</u>	<u>34.046</u>	<u>34.046</u>	<u>34.046</u>
Saldo	-24.451	-26.349	-33.056	-33.065	-33.100	-33.100

Stijging van de baten betreft woonlasten naar gemiddelde G40 niveau brengen (conform coalitieakkoord). Uitgaande van de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden, bestaande uit drie personen, met een eigen woning en een gemiddelde WOZ-waarde bedragen volgens het COELO in 2018 de gemiddelde woonlasten € 677. Voor 2019 wordt dit niveau in Eindhoven overgenomen, waardoor de woonlasten met bijna 9,5% stijgen bij deze woonsituatie. Voor eenpersoonshuishoudens is de procentuele stijging iets meer en voor grotere gezinnen iets minder. In euro's betekent dit voor een huishouden met een eigen woning en een gemiddelde WOZ-waarde een stijging van bijna € 59.

0.62 OZB niet-woningen

Dit betreft de waardebeoordeling van niet-woningen in het kader van de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) en de heffing en inning van gemeentelijke onroerende zaakbelastingen niet-woningen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	0	676	699	693	669	669
Baten	<u>28.114</u>	<u>30.778</u>	<u>37.989</u>	<u>37.989</u>	<u>37.989</u>	<u>37.989</u>
Saldo	-28.114	-30.102	-37.290	-37.296	-37.320	-37.320

De totale opbrengst van de OZB stijgt in dezelfde mate voor niet-woningen als voor woningen, daarmee zit Eindhoven nog steeds onder het gemiddelde van de G40.

0.63 Parkeerbelasting

In dit taakveld komen tot uitdrukking de inkomsten voor betaald parkeren, naheffing en invordering en opbrengsten van parkeerfaciliteiten en -boetes.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	0	382	418	413	398	398
Baten	<u>13.456</u>	<u>13.553</u>	<u>14.823</u>	<u>14.083</u>	<u>14.390</u>	<u>14.390</u>
Saldo	-13.456	-13.171	-14.405	-13.670	-13.992	-13.992

Betreft effecten van de intensivering van het parkeerbeleid dat - voor het Bereikbaarheidsakkoord - een bedrag oplevert oplopend van €0,3 miljoen in 2019 naar €1,5 miljoen in 2022. Daarnaast is - door een toegenomen parkeergedrag - sprake van een autonome meeropbrengst. De nieuwe parkeertarieven lopen mee in het tarievendossier 2019.

0.64 Belastingen overig

Dit betreft de heffing en inning van de overige gemeentelijke belastingen waaronder hondenbelasting, toeristenbelasting en de BIZ-heffing.

In 2019 richten we ons vooral op:

- Versnelling digitalisering van de dienstverlening.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	547	1.500	1.298	1.365	1.342	1.341
Baten	<u>2.602</u>	<u>2.488</u>	<u>2.527</u>	<u>2.527</u>	<u>2.527</u>	<u>2.527</u>
Saldo	-2.055	-988	-1.229	-1.162	-1.185	-1.186
Investeringsopgave	19	58	947	0	0	0

0.7 Algemene en overige uitkering gemeentefonds

Tot dit taakveld behoren de Algemene Uitkering, Integratie-uitkeringen – zoals de integratie-uitkering WMO en de Integratie-uitkering Sociaal Domein – en decentralisatie-uitkeringen. De gemeentefondsmiddelen zijn vrij besteedbaar, dit is een algemeen dekkingsmiddel. Inzet wordt integraal afgewogen in de kadernota en de begroting. In de mei-, september- en decembercirculaire geeft het Rijk informatie over de hoogte en verdeling. De primaire begroting 2019 is gebaseerd op de meicirculaire 2018.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	0	100	110	110	110	110
Baten	<u>423.282</u>	<u>437.142</u>	<u>462.799</u>	<u>461.339</u>	<u>458.986</u>	<u>456.352</u>
Saldo	-423.282	-437.042	-462.689	-461.229	-458.876	-456.242

Betreft met name accres 2019, de middelen voor volume groei Sociaal Domein en loon- en prijsbijstelling Sociaal Domein en middelen voor gemeentelijke taakwijzigingen, zoals het abonnementstarief WMO en Vrouwenopvang/Veilig Thuis. In 2018 is € 1,4 miljoen bijgedragen aan de voeding van de landelijke stroppenpot Sociaal Domein.

0.8 Overige baten en lasten

In dit taakveld zijn de overige baten en lasten ondergebracht die niet tot een specifiek taakveld behoren, zoals het budget voor onvoorzien uitgaven, de verrekening tussen sectoren in het kader van de afdracht van BCF en de exploitatie van deelnemingen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	-4.617	-4.521	-5.392	-4.273	-4.173	-4.173
Baten	<u>4.243</u>	<u>31</u>	<u>151</u>	<u>151</u>	<u>151</u>	<u>151</u>
Saldo	-8.860	-4.552	-5.543	-4.424	-4.324	-4.324

0.9 Vennootschapsbelasting

Alle informatie over grondbeleid (inclusief vennootschapsbelasting) is gebundeld in de paragraaf grondbeleid.

0.10 Mutaties reserves

In dit taakveld zijn alle mutaties (vermeerderingen en vermeerderingen) in de reserves opgenomen. In bijlage 8 is een verloopoverzicht opgenomen van alle reserves.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	98.220	47.932	17.971	11.430	12.013	9.771
Baten	<u>102.103</u>	<u>32.937</u>	<u>23.238</u>	<u>8.918</u>	<u>6.686</u>	<u>6.848</u>
Saldo	-3.883	14.995	-5.267	2.512	5.327	2.923

0.11 Resultaat rekening van baten en lasten

Dit betreft het saldo van de meerjarenbegroting.

Wat mag het kosten?

Exploitatie (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	-2.752	30	0	0	0	0
Baten	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Saldo	-2.752	30	0	0	0	0

3. Paragrafen

3a. Lokale heffingen

De lokale heffingen zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. Ze raken de burgers, bedrijven en instellingen heel direct in hun portemonnee. Gemeentelijke heffingen staan dan ook sterk in de publieke en politieke belangstelling. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de voorgestane wijzigingen met betrekking tot de gemeentelijke heffingen die van invloed zijn op de begroting 2019.

Geraamde inkomsten (x € 1.000)		Begroting 2018	Begroting 2019	Kosten- dekkendheid
Onroerende-zaakbelastingen		57.956	72.035	
Precariobelasting		959	1.039	
Hondenbelasting		1.029	988	
Toeristenbelasting		2.057	2.342	
Standplaatsgeld autobusdiensten		12	12	
Reclamebelasting/BIZ-heffingen		860	860	
Parkeerbelastingen		13.553	14.823	
Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	*	21.013	21.442	100,0%
Rioolheffing	*	17.431	17.764	100,0%
Begraafplaatsrechten	*	701	635	99,7%
Kanaalrechten	*	68	57	41,9%
Marktgeld	*	622	633	84,9%
Leges	*	10.912	9.691	87,6%
Totaal		127.173	142.321	

* Voor deze heffingen is hieronder een kostenonderbouwing opgesteld waaruit blijkt dat de geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten: dus hoogstens kostendekkend. Dit geldt ook voor de naheffingsaanlagen parkeerbelastingen (kostendekking: 77%).

Toelichting

- Conform het coalitieakkoord 2018-2022 wordt voorgesteld de gemiddelde woonlasten vast te stellen zoals het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) deze jaarlijks berekent. Dit betekent dat wordt uitgegaan van de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden, bestaande uit drie personen, met een eigen woning en een gemiddelde WOZ-waarde. Voor deze situatie bedragen volgens het COELO in 2018 de gemiddelde woonlasten € 677. Voor 2019 wordt dit niveau in Eindhoven overgenomen.
- De opbrengst van de onroerende-zaakbelastingen is begroot op het bovengenoemde bedrag. Voor de tarieven van de onroerende-zaakbelastingen is de jaarlijkse herwaardering als gevolg van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) van belang. De uitkomsten hiervan zijn mede bepalend voor de tarieven onroerende-zaakbelastingen voor 2019. De nu voorgestelde tarieven zijn berekend op basis van de huidige beschikbare gegevens. Definitieve tarieven worden in december 2018 door de raad vastgesteld.
- Het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) wordt eind november 2018 geactualiseerd. In afwachting van het nieuwe GRP stellen wij voor de tarieven van de rioolheffing in 2019 ongewijzigd te laten en ook niet te indexeren.

- De afvalkosten voor 2019 stijgen met 6%. Dit wordt veroorzaakt door een lagere opbrengst van gescheiden ingezameld afval, duurdere verwerkingstrajecten van andere afvalstoffen en een lichte toename van de hoeveelheid afval door toename van het aantal inwoners. Deze kostenstijging kan zonder tariefsverhoging eenmalig uit de voorziening afval onttrokken worden.
- Het tarief van de toeristenbelasting wordt niet geïndexeerd. Voor zover de toeristenbelasting meer opbrengt dan begroot, wordt dit bedrag gestort in de reserve Citymarketing, toerisme, recreatie en evenementen.
- Vanaf 2017 is de reclamebelasting in het centrum vervangen door de BIZ-heffing. Gedurende 5 jaar wordt in het centrum jaarlijks geïnvesteerd en worden extra activiteiten ontplooid. De heffing wordt niet geïndexeerd. De reclamebelasting winkelcentrum Oud Woensel is voornamelijk ongewijzigd. De begrote opbrengsten reclamebelasting en BIZ blijven gelijk.
- De voorwaarden voor het verlenen van kwijtschelding van belastingen en heffingen zijn geregeld in de Invorderingswet 1990 (*wetten.overheid.nl*). De beleidsmatige regeling is beschreven in de Leidraad Invordering.
- De gehanteerde tarieven zijn de tarieven die aan de raad worden voorgesteld. Met het vaststellen van de Verordeningen gemeentelijke belastingen en rechten 2019 worden de tarieven definitief.

Hieronder worden de woonlasten, in euro's, zoals deze zijn berekend door het COELO voor 2017 en 2018 weergegeven. Dit betreft de woonlasten van een driepersoonshuishouden met een eigen woning en een gemiddelde WOZ-waarde. De woonlasten voor Eindhoven worden vergeleken met het gemiddelde van de G40.

Woonlasten	2017 Ehv	2017 G40	2018 Ehv	2018 G40	2019 Ehv
Onroerende-zaakbelastingen	230	238	249	239	308
Afvalstoffenheffing	227	277	225	274	225
Rioolheffing	144	163	144	164	144
Totaal gemiddelde woonlasten per jaar	601	678	618	677	677

Specificaties berekeningen kostendekkendheid

Rioolheffing	x €1.000
0.8 BTW/BCF	1.544
7.2 Riolerings	6.437
Reserves en voorzieningen	7.749
Personeelskosten	1.161
Overhead	873
Totaal kosten	17.764
Eigenarendeel	16.570
Gebruikersdeel	1.194
Totaal opbrengsten	17.764
Kostendekkingspercentage	100%

Afvalstoffenheffing	x €1.000
0.8 BTW/BCF	2.978
2.1 verkeer en vervoer	1.069
5.7 Openbaar groen	1.069
6.3 Inkomen (kwijtschelding)	1.149
7.3 Afval	14.135
7.4 Milieubeheer	104
Personeelskosten	518
Overhead	420
Totaal kosten	21.442
Eenpersoonshuishoudens	6.427
Tweepersoonshuishoudens	6.493
Driepersoonshuishoudens	2.782
Meerpersoonshuishoudens	5.033
Bedrijven	707
Totaal opbrengsten	21.442
Kostendekkingspercentage	100%

Begraafplaatsrechten	x €1.000
7.5 Begraafplaatsen	597
Personeelskosten	62
Overhead	44
Totaal kosten	703
Begraafrecht	189
Grafrecht	446
Totaal opbrengsten	635
Kostendeckingspercentage	90%

Kanaalrechten	x €1.000
2.4 Economische havens	90
Personeelskosten	25
Overhead	21
Totaal kosten	136
Kanaalrechten	76
Totaal opbrengsten	57
Kostendeckingspercentage	42%

Marktgeld	x €1.000
3.3 Bedrijfsloket	147
Personeelskosten	335
Overhead	250
Totaal kosten	732
Marktgeden	633
Totaal opbrengsten	633
Kostendeckingspercentage	86%

Naheffingsaanslagen	x €1.000
1.1 Informatieverwerking	351
Personeelskosten	2.241
Overhead en kapitaallasten	1.160
Totaal kosten	3.753
Op te leggen bonnen	3.599
Oninbare bonnen	-724
Totaal opbrengsten	2.875
Kostendeckingspercentage	77%

Leges (x € 1.000)

Titel 1 Algemene dienstverlening	Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale opbrengsten	Kosten-dekking
hoofdstuk 1 Vervallen	0	0	0	0	0%
hoofdstuk 2 Taxivergunning	13	10	22	18	81%
hoofdstuk 3 Verkeer en vervoer	88	40	128	119	93%
hoofdstuk 4 Gebruik openbare grond	81	65	147	107	73%
hoofdstuk 5 Bouwhinder	15	11	26	26	100%
hoofdstuk 6 Kansspelen	23	18	41	5	12%
hoofdstuk 7 Leegstand	1	1	3	1	34%
hoofdstuk 8 Collectievergunning	3	2	6	1	21%
Kostendekking Titel 1	224	148	372	277	74%

Titel 2 Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning	Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale opbrengsten	Kosten-dekking
hoofdstuk 1 Begripsomschrijvingen	0	0	0	0	0%
hoofdstuk 2 Conceptaanvraag	109	78	187	81	43%
hoofdstuk 3 Omgevingsvergunning	3.801	2.115	5.916	5.599	95%
hoofdstuk 4 Vermindering en afwijking eerder ingediende aanvraag	0	0	0	0	0%
hoofdstuk 5 Vermindering en teruggaaf	0	0	0	0	0%
hoofdstuk 6 Bestemmingswijzigingen / herzieningen	109	70	179	110	62%
hoofdstuk 7 Sloopvergunning	16	11	27	6	21%
hoofdstuk 8 In deze titel niet benoemde beschikking en overige diensten	0	0	0	0	0%
Kostendekking Titel 2	4.034	2.275	6.309	5.796	92%

Titel 3 Europese dienstenrichtlijn	Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale opbrengsten	Kosten-dekking
hoofdstuk 1 Horeca	135	86	220	215	97%
hoofdstuk 2 Organiseren evenementen	390	315	705	164	23%
hoofdstuk 3 Prostitutiebedrijven	39	15	54	44	81%
hoofdstuk 4 Vermindering en teruggaaf	0	0	0	0	0%
hoofdstuk 5 Huisvesting	16	4	21	6	28%
hoofdstuk 6 Telecommunicatie, kabels en leidingen	189	120	309	299	97%
hoofdstuk 7 Standplaats	130	54	184	83	45%
hoofdstuk 8 Winkeltijdenwet	0	0	1	0	85%
hoofdstuk 9 In deze titel niet benoemde beschikking	3	3	6	2	39%
Kostendekking Titel 3	902	597	1.499	813	54%

Titel 1 Algemene dienstverlening	Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale opbrengsten	Kosten-dekking
hoofdstuk 1 Algemene Verstrekkingen	0	0	0	0	0%
hoofdstuk 2 Huwelijken / partnerschap	162	97	259	200	77%
hoofdstuk 3 Reisdocumenten en (vervangende) Nederlandse identiteitskaart	615	203	818	715	87%
hoofdstuk 4 Rijbewijzen	884	525	1.409	1.141	81%
hoofdstuk 5 Verstrekkingen uit de basisregistratie personen	84	73	157	150	96%
hoofdstuk 6 Verstrekkingen uit het kiezersregister	0	0	0	0	0%
hoofdstuk 7 Vervallen	0	0	0	0	0%
hoofdstuk 8 Overige producten burgerzaken	232	91	323	286	89%
Kostendekking Titel 1	1.977	989	2.966	2.493	84%

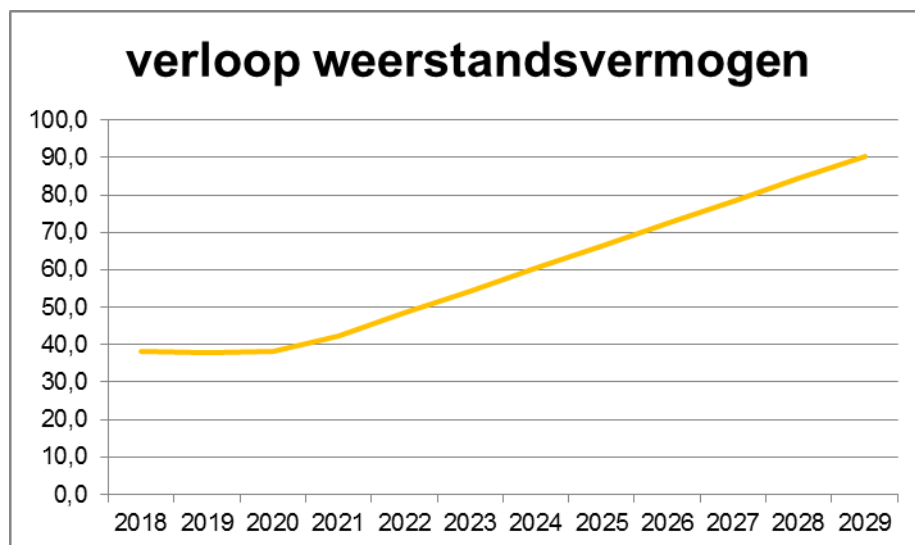
3b. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Onze gemeente kent een grote diversiteit aan beleidsterreinen zoals de decentralisaties in het sociaal domein, vastgoed, grondexploitaties, sport en veiligheid. Op al deze gebieden lopen we verschillende soorten risico's: financieel, juridisch, veiligheid, bestuurlijk, imago, maatschappelijk en integriteit. Daarom is het belangrijk dat we vooraf nadenken over de mogelijke gevolgen van beleid en dat we afwegen welke risico's we kunnen en willen nemen en welke maatregelen we nemen om de risico's te monitoren en te beheersen. Risicobeheersing is geen doel op zich maar draagt bij aan het bereiken van onze doelstellingen.

Onderstaande figuur maakt duidelijk voor welk gedeelte van de risico's we weerstandsvermogen aanhouden:

Bruto risico	Beheers maatregelen			
	Netto risico	Kwantificeerbaar	Voorziening/ bestemmingsreserve	
		Niet goed kwantificeerbaar	Van materiele omvang	Weerstandsvermogen
	Van geringe betekenis			

Het weerstandsvermogen is de belangrijkste buffer voor risico's waarvoor geen specifieke voorzieningen zijn getroffen. Vanwege de onverwacht hoge overschrijdingen in 2016, die na-ijlen in de jaren daarna, is een stevig beroep gedaan op deze bufferfunctie. Na actualisering van de meerjarenbegroting blijkt dat het weerstandsvermogen - afhankelijk van het definitieve rekeningresultaat 2018 - in 2019 en 2020 stabiliseert op een niveau van €38 miljoen en daarna weer toeneemt. Op basis van de huidige inzichten voldoet het weerstandsvermogen omstreeks 2028 aan de norm. Het weerstandsvermogen ontwikkelt zich op basis van de huidige inzichten als volgt:

De norm voor het weerstandsvermogen is vastgesteld op 10% van het begrotingstotaal. Voor 2019 komt dit uit op € 88,7 miljoen. Per 31 december 2019 rekenen we met een beschikbaar weerstandsvermogen van € 38 miljoen. Dit zetten we af tegen de gekwantificeerde risico's. Deze tellen op tot € 41 - 45 miljoen. Voor het Grondbedrijf is het risico voor 2019 becijferd op € 19 miljoen. Voor algemene risico's tellen de bedragen op tot € 22 - 26 miljoen. Het is mogelijk dat het weerstandsvermogen in 2019 onvoldoende is voor het geval dat alle risico's zich tegelijk en over de volle breedte voordoen. Die kans is overigens gering. Onderstaande risico's lichten we nader toe in bijlage 6. Samengevat geven ze het navolgende beeld:

<i>Risicobedrag > € 1 miljoen</i>	<i>Risicobedrag < € 1 miljoen</i>
Grondbedrijf (19,3), Tivolikerk (4,5), Staat bruggen/viaducten (2,5) Asbestsanering (0-2,5), Parkeren BTW plicht (2,3) De Archipel (1,9), VPB (1,1)	Attero (0-0,5), Sport BTW (0,5), Parkeren (0-0,5), ODZOB (0,2), Kledingcontract (0,1)
	<i>Algemene buffer voor vertrouwelijke risico's</i> (9)
Totaal gekwantificeerde risico's € 41 - 45 miljoen	

Naast deze specifieke risico's spelen er ook enkele algemene risico's die behoren tot de normale bedrijfsvoering, bijvoorbeeld dat geraamde budgetten ontoereikend zijn voor de onderliggende taken of wijzigingen in rijksbeleid (aanpassingen in verdeelmodellen, aangepaste wetgeving). Hoewel hier nog geen concrete aanwijzingen voor zijn, kan dit binnen het sociaal domein nog een extra onzekerheid geven van € 0 tot 4 miljoen. We kunnen niet alle risico's kwantificeren. Daar staat tegenover dat we ook de stille reserves niet optellen bij het beschikbaar weerstandsvermogen. Stille reserves zijn waardecomponenten die vanuit de voorschriften niet op de balans mogen worden opgevoerd. Het gaat daarbij onder meer om overwaarde in panden, voorraden en aandelen in andere ondernemingen en de waarde van de kunst die in ons bezit is.

De kengetallen van het BBV geven nadere informatie over de financiële positie van de gemeente. We berekenen de kengetallen op basis van een prognose van het balansbeeld (zie bijlage 1 Kerngegevens). De prognose wordt onder meer ontleend aan de investeringsplannen en het MPG. De kengetallen geven het volgende beeld:

	NL 2016	R2016	R2017	2018	2019	2020	2021	2022
netto schuldquote	68,0%	65,4%	65,1%	71,8%	71,8%	70,8%	68,9%	67,5%
netto schuldquote gecorrigeerd	56,3%	60,7%	60,6%	66,8%	67,0%	66,2%	64,8%	64,0%
solvabiliteitsratio	34,8%	20,9%	19,9%	16,2%	16,7%	17,4%	18,3%	19,2%
grondexploitatie	12,2%	12,4%	11,0%	9,9%	6,9%	4,6%	2,3%	1,2%
structurele exploitatieruimte		-2,5%	-1,6%	-1,5%	1,2%	0,5%	0,4%	0,3%
belastingcapaciteit	100,0%	87,6%	88,6%	90,4%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

De *netto schuldquote* weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en neemt na 2019 licht af. De *solvabiliteit* geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te blijven voldoen. Door de beoogde aanvulling van het weerstandsvermogen neemt de solvabiliteit toe. Het kengetal *grondexploitatie* geeft aan hoe hoog de waarde van de grond is ten opzichte van de totale geraamde baten. Uit het MPG blijkt dat we onze grondpositie de komende jaren afbouwen. Bij de *structurele exploitatieruimte* betekent een positief percentage dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. In 2019 en verder is dat weer het geval. De *belastingcapaciteit* reflecteert de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Minder dan 100% geeft aan dat de woonlasten onder het landelijk gemiddelde liggen. Door verhoging van de woonlasten lopen we het verschil met de G40 nu in. De kengetallen geven in relatie tot de financiële positie geen aanleiding tot extra bijsturing.

Bij het gemeentefonds vindt er een systeemwijziging plaats met betrekking tot het BTW-Compensatiefonds (BCF). De ruimte onder het BCF-plafond is uit de raming van het gemeentefonds gehaald. Voortaan krijgen we bij de septembercirculaire een voorschot voor datzelfde jaar. Dit is in begrotingstermen een meerjarige tegenvaller. Rijk en provincies hebben daarom afgesproken dat gemeenten ter compensatie van deze tegenvaller een stelpost kunnen opnemen. Dit moet dan expliciet worden vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen en risico's. Conform de richtlijnen van de provincie Noord-Brabant hebben we een stelpost opgenomen van € 2.135.000 structureel, gebaseerd op 100% van de realisatiecijfers voor 2017.

3c. Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen waar wij het hier over hebben zijn onder andere wegen, openbaar groen, riolering en gebouwen. Veel meldingen van burgers hebben betrekking op onderhoud van kapitaalgoederen. De burger spreekt de gemeente aan op loszittende stoeptegels, gaten in de weg, slecht onderhouden schoolgebouwen e.d. Deze paragraaf geeft een dwarsdoorsnede van de begroting in de mate van onderhoud en de financiële lasten. Deze openbare ruimte bestaat uit wegen, openbare verlichting, civieltechnische kunstwerken, groen en water (inclusief riolering).

Onderhouden van kapitaalgoederen waarborgt de continuïteit van de voorzieningen en is onder te verdelen in:

- Cyclisch jaarlijks onderhoud: betreft dagelijks of cosmetisch onderhoud, zoals papierprikken, onkruidbestrijding, straatvegen, maaien, snoeien, speeltoestellen vervangen, kolken reinigen, rioolgemaal reinigen en periodiek reinigen en onderhouden van oppervlaktewater;
- Curatief onderhoud: naar aanleiding van meldingen. De drie O's: onvoorzien, onvermijdbaar, onuitstelbaar, zijn hier van toepassing. Noodzakelijk voor permanente gebruikskwaliteit van Openbare Ruimte, riolsysteem, oppervlaktewatersysteem en oplossen van bijvoorbeeld plagen in het groen;
- Groot onderhoud zoals renovatie beplantingen en bomen, opnieuw bestraten en asfaltrenovaties.

Onderhoud Openbare ruimte

In 2006 is de Visie Openbare Ruimte vastgesteld. Hierin is de ambitie opgenomen om de basiskwaliteit in de openbare ruimte op het gebied van onderhoud voor alle wijken te behalen. Samen met het handboek Openbare Ruimte (2017), het Basisboek Openbare Ruimte (2013) en de Kwaliteitscatalogus Onderhoud Openbare Ruimte zorgt dit voor een bestuurlijk vastgesteld ambitieniveau voor het onderhoud van de stad. Daarnaast is in 2018 het nieuwe gemeentelijk rioleringsplan door de Raad vastgesteld. Hiermee is over de volle breedte van de te beheren voorzieningen de ambitie op het gebied van water beleidsmatig en bestuurlijk ingevuld. Waar tot 2006 de inputbenadering vooral richtinggevend is geweest voor het Beheer Openbare Ruimte – dat wil zeggen dat de taakstellende budgetten bepalend waren voor het kwaliteitsniveau – is momenteel de kwaliteitscatalogus voor het onderhoud van de stad richtinggevend. De kwaliteitscatalogus voor het onderhoud van de stad gaat uit van een viertal kwaliteitsniveaus (hoog, basis, laag en zeer laag) en twee kwaliteitskenmerken (schoon/netjes en heel/veilig). Met de Visie Openbare Ruimte is bepaald welk kwaliteitsniveau voor Eindhoven geldt (basiskwaliteit voor ca. 98% van de stad). Uit onderzoeken en technische inspecties blijkt hoe het onderhoud van de stad op verschillende onderdelen scoort, zie ook de taakvelden 2.1, 2.4 en 5.7. De technische kwaliteit vormt het belangrijkste afwegingscriterium, daarnaast is er ook aandacht voor de inbreng van bewoners bij het onderhouden van de openbare ruimte.

De te onderhouden hoeveelheid openbare ruimte is de afgelopen jaren netto toegenomen. De kosten van het onderhoud zijn door de prijsindexering eveneens gestegen. De druk op de middelen neemt daardoor toe. We proberen de kosten voor het onderhoud van de openbare ruimte te beperken door een tweetal bewegingen:

- van traditioneel naar natuurlijker groen beheer en spelen.
- van grijs naar groen. In alle projecten wordt zoveel mogelijk onthard. Hierdoor ontstaat een hogere kwaliteit en zijn de kosten voor onderhoud lager.

Wegen

Afgelopen jaren is uit technische inspecties (uitgevoerd door gespecialiseerde instanties) gebleken dat er sprake was van achterstanden op het gebied van verhardingen. Deze zijn de afgelopen jaren flink ingelopen. Van 29,5% in 2010 naar 13,4% in 2017. De tevredenheid over het onderhoud is in die periode (2010-2017) gestegen van een 6,6 naar een 6,8. Om de achterstanden in te lopen en toekomstige achterstanden te voorkomen is in 2016 besloten om een nieuw kwaliteitsniveau voor het onderhoud van de wegen vast te stellen: kwaliteitsniveau C, waarbij kwaliteitsniveau D geaccepteerd wordt als dit niet leidt tot onveilige situaties en kapitaalvernietiging (in totaal maximaal 9,6% van het totale areaal). In praktijk is kwaliteit D acceptabel in woonstraten in klinkers waar niet veel verkeer rijdt en waar de snelheden laag zijn. Dit geldt ook voor parkeerterreinen. Voor voet- en fietspaden staan we kwaliteit D niet toe in verband met de veiligheid. Op asfaltwegen staan we eveneens geen D

toe, omdat dit leidt tot hogere herstel-/onderhoudskosten en dus kapitaalvernietiging. De curatieve middelen zijn beschikbaar om direct in te kunnen grijpen bij eventuele gevaarlijke situaties. Incidenteel budget is beschikbaar gesteld om het vastgestelde niveau te bereiken en structurele middelen zijn beschikbaar gesteld om de kwaliteit van wegen op niveau te houden.

Bij het onderhoud van wegen blijven we inzetten op het klimaatrobuust inrichten van de stad (ontharden/vergroenen), waardoor de beheeropgave van de kapitaalgoederen zal dalen.

Openbare verlichting

De openbare verlichting in Eindhoven bestaat uit ruim 50.000 lichtpunten. Deze lichtpunten worden onderhouden op basis van de uitgangspunten "Veiligheid" (er is voldoende goed werkende openbare verlichting) en betrouwbaarheid. In het kader van de Roadmap Stedelijke Verlichting (aanbesteed in 2016) is in de periode 2017-2018 de openbare verlichting, in quadruple-helix verband, vervangen in/op verkeerstracé John F. Kennedylaan-Eisenhowerlaan, het verkeerstracé Ring en de woonbuurten Gijzenrooi, Schrijversbuurt en Woenselse Heide (West). De komende jaren wordt verder gewerkt aan een slim lichtgrid met als doel de kwaliteit van leven te verbeteren. De eerste 5 jaar gebeurt dit in eerder genoemde gebieden, waarna dit (bij goed functioneren) uitgerold wordt over de stad. Insteek is een verdienmodel, zodat er met de huidige beschikbare middelen voldaan kan worden aan de uitgangspunten van een veilige en betrouwbare installatie.

Civieltechnische kunstwerken

We hebben rond de 300 kunstwerken in beheer, deze worden elke 2 à 3 jaar geïnspecteerd. Jaarlijks wordt regulier en groot onderhoud uitgevoerd aan de bruggen en viaducten. Hier zijn voldoende middelen voor beschikbaar. Bij bruggen en viaducten die ouder zijn dan 20 jaar bestaat het risico dat de constructie niet meer voldoet, omdat de verkeersbelasting en -intensiteit sterk zijn toegenomen t.o.v. de oorspronkelijke situatie en omdat als gevolg daarvan de rekenregels zijn verscherpt. Met visuele inspecties kan niet in beeld worden gebracht of de constructie voldoende is. Door middel van risicoanalyses en herberekeningen wordt nader onderzocht of maatregelen noodzakelijk zijn. Uit de huidige risicoanalyses blijkt dat 45 kunstwerken voldoen, waarbij momenteel conform regelgeving een restlevensduur van 30 jaar geldt. De brug Wolvendijk en twee 2 fietsbruggen (Genderpark) voldoen niet en worden in 2019 vervangen. Indien een brug niet tijdig wordt versterkt of vervangen, moeten de wegen afgesloten worden voor bijvoorbeeld vrachtverkeer om de situatie veilig te houden. De kunstwerken die niet voldoen worden middels periodieke veiligheidsmonitoring gecontroleerd. Rond 2021 zijn de risico's van de kunstwerken inzichtelijk en is duidelijk welke maatregelen getroffen moeten worden. Op dit moment lopen we geen acuut risico.

Water (inclusief riolering en oeverbescherming)

Op basis van de wet "Gemeentelijke watertaken" heeft de gemeente, naast de zorgplicht voor afvalwater, ook een zorgplicht om verantwoord om te gaan met hemelwater en grondwater in de openbare ruimte. In de praktijk betekent dit vooral het beperken van hinder, overlast en schade door hemelwater en grondwater vanuit de openbare ruimte. Om te voldoen aan deze zorgplichten, werkt de gemeente met een Gemeentelijk Riolering Plan (GRP). Het GRP heeft tot doel op gestructureerde wijze te zorgen voor aanleg, beheer, onderhoud en verbetering van het gemeentelijk rioleringsstelsel en hemel- en grondwater voorzieningen gericht op de wet gemeentelijke watertaken. Voor het GRP is de reserve/voorziening "riolering" gevormd. Deze voorziening is speciaal voor vervangingsinvesteringen m.b.t. riolering.

Om de beleidsdoelstellingen voor het jaarlijks onderhoud te realiseren, voert de gemeente onder meer de volgende maatregelen uit:

- het aanleggen en onderhouden van huisaansluitingen;
- reguliere onderhoudswerken, klachten en meldingen, storingen;
- het inspecteren van riolen, het reinigen van riolering en kolken;
- het onderhouden van rioolgemalen en pompputten drukriolering;
- structurele vervanging en reparatie riolering;
- het onderhouden van watergangen en waterlossingen;
- het heffen van leges rioolheffing, rechten huis- en bedrijfsaansluitingen en havengelden.

Het rioolstelsel binnen de gemeente Eindhoven heeft een lengte van ongeveer 1300 km. Er zijn 80.400 rioolkolken en 147 gemalen. Het oppervlaktewater heeft een lengte van ongeveer 57 kilometer. Er zijn geen onderhoudsachterstanden of specifieke ontwikkelingen. In 2019 vindt reiniging en inspectie plaats in specifieke aandachtsgebieden, droogweer afvoerstelsels en gebieden met een korte levensverwachting van de riolen. Alle overige elementen van onderhoud en de frequentie en wijze van onderhoud (zoals kolken, lijnafwatering, overstorten, gemalen, bergingskelders, zinkers) staan in het meerjarig onderhoudsprogramma. Voor onderhoud van kapitaalgoederen is in de begroting 2019 een bedrag van € 6,3 miljoen opgenomen.

Voor inzicht in de tariefontwikkeling van de rioolheffing, moet jaarlijks het kostendekkingsplan worden geactualiseerd. Hiermee kunnen schoksgewijze aanpassingen van het tarief worden voorkomen. In het volgende GRP 2019 - 2022 (dat nog ter besluitvorming wordt voorgelegd) staan strategische langjarige prognoses voor vervangingsinvesteringen en verbetermaatregelen. De langjarige prognose bevat een zo reëel mogelijke planning, maar we weten op voorhand niet exact hoe het realisatietraject verloopt. Factoren die van wezenlijke invloed zijn op de planning, zijn: afhankelijkheid van de voortgang van stedelijke ontwikkelingen en andere projecten, wettelijke procedures, samenspraak, inspraak, marktwerking in de aannemerij en personele capaciteit. Op grond van de huidige inzichten verwachten we dat het saldo van de voorziening vervanging riolen eind 2019 € 7,7 miljoen is gedaald ten opzichte van de actualisatie voor de begroting 2018 (van € 15,1 miljoen naar € 7,4 miljoen). Dit komt vooral door het opnemen van nieuwe investeringen (+ € 3,8 mln) en het doorschuiven van investeringen (+ € 2,3 miljoen). Overige effecten: lagere kapitaallasten door het aanpassen van de interne rente (- € 0,1 miljoen) en actualisatie exploitatiekosten (+ € 0,8 miljoen).

In het GRP 2019-2022 zullen vervangings- en verbeteringsinvesteringen worden uitgevoerd. Voor de dekking van deze investeringen worden de begrote investeringen langjarig in het GRP doorgerekend en wordt een bijbehorend dekkingsplan vastgelegd. Vervolgens wordt de rioolheffing voor de periode 2019-2022 bepaald. De begrote investeringen voor 2019 bedragen € 17,0 miljoen.

Groen

Het groenprogramma kent de volgende kerncijfers:

Aantal stedelijke straat en parkbomen	98.000
Aantal bomen buitengebied	13.000
Oppervlakte stedelijk groen	1200 ha
Oppervlakte buitengebied	1100 ha
Kinderboerderij	1 stuk (en 4 bokkentuinen)
Speelplekken	525 stuks (en 5 omheinde speeltuinen)

De onderhoudskosten voor groen- en speelvoorzieningen worden voor 2019 begroot op € 13,4 miljoen. Dit geld wordt in de exploitatiebegroting gelabeld voor cyclisch-, curatief- en groot-onderhoud en wordt aangewend op basis van de technische staat, rekening houdend met de wensen van omwonenden. De instandhouding van het groen en de speelvoorzieningen is hiermee geborgd en geprioriteerd boven nieuwe investeringsprojecten. Jaarlijkse (geïndexeerde) beschikbaarheidsstelling van dit bedrag voor instandhouding is voor de komende jaren krap. Het budget blijft daarom in 2019 bepalend voor de projecten die kunnen worden uitgevoerd.

Behalve dat er nog een enkel eerder in gang gezet investeringsproject doorloopt tot in 2019, heeft groen voor nieuwe investeringsprojecten sinds 2016 prioriteit gekregen in het MJPS. Daarin is ook in 2019 € 0,4 miljoen prioritair beschikbaar voor groeninvesteringen. Omdat het bij investeringen in toenemende mate gaat om transitie van bestaande gebieden, wordt het periodiek noodzakelijke groot-onderhoud hiermee voor een deel voorkomen. Het is minder zeker of de onderhoudsmiddelen op langere termijn toereikend zijn. Hierbij speelt mee dat er een relatief groot deel van de bomen tegelijk geplant is, met name in de na-oorlogse wijken. Mocht het investeringsniveau in de toekomst verder teruglopen, dan komt hiermee ook het onderhoudsbudget verder onder druk te staan.

Vanwege de verwachte levensduur van bomen, beplantingen en andere inrichting van de openbare ruimte zijn grootonderhoud- en investeringsprojecten in groen het meest efficiënt als deze gelijk op lopen met andere investeringen in de openbare ruimte. Vanuit financieel oogpunt heeft meeprogrammeren met ontwikkelingen in de stad en de openbare ruimte daarom prioriteit boven het doen van investeringen voor groendoelen op zichzelf in

diezelfde openbare ruimte. De groeninvesteringsprojecten die worden opgestart zijn er mede op gericht de jaarlijkse onderhoudskosten waar mogelijk te verlagen. Dit doen we door te kiezen voor een degelijke inrichting en ook bijvoorbeeld door het omzetten van bestrating in groen of het omzetten van opgaande beplanting in gras. Bij speeltoestellen kijken we eerst naar mogelijke verlenging van levensduur voordat we in samenspraak met omwonenden kiezen voor vervanging. Waar dat kansrijk is, zetten we in overleg met omwonenden de beweging door richting natuurlijk spelen.

Onderhoud gebouwen / gemeentelijk vastgoed

Beleidskader

De gebouwenportefeuille omvat 534 gebouwen, waarvan 348 in gemeentelijk eigendom (peildatum 1 juli 2018). Het verschil in aantallen zit met name in de onderwijsgebouwen, waarvan het juridische eigendom is ondergebracht bij de onderwijsinstellingen en de gemeente slechts economisch eigenaar is. Daarnaast huurt de gemeente een beperkt aantal locaties van derden. Vanuit de verantwoordelijkheid als eigenaar verzorgt de gemeente het technisch, administratief en juridisch beheer van de in eigendom zijnde gebouwen. Conform het door de raad op 20 december 2016 vastgestelde nota Vastgoedbeleid met de vastgoedvisie "Geen vastgoed, tenzij..." hanteren wij de methodiek van Conditie Afhankelijk Onderhoud (NEN 2767) voor de permanente gemeentelijke gebouwen in de gebouwenexploitatie. Hierbij is het minimaal onderhoudsniveau vastgesteld op conditie 3 'redelijk'. De tactische en operationele koers betreffende het onderhoud is vastgelegd in het meer- jarenperspectief vastgoed (MPV) 2018 dat op 24 april 2018 door het college is vastgesteld. Hierin staat dat met uitzondering van binnen twee jaar te verkopen panden, er overal een onderhoudsplaning aanwezig moet zijn en dekking moet worden geregeld. Daarnaast geldt:

- a) registratie op basis van vier-ogenprincipe bij het opstellen van MJOP's als kwaliteitsslag, inclusief het betrekken van het betreffende beleidsdomein;
- b) aanscherpen van MJOP's teneinde dekking te vinden voor panden waar tot vorig jaar geen budget voor onderhoud beschikbaar was;
- c) verbinding leggen met dossier slim verduurzamen maatschappelijk vastgoed in MJOP's.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Het vastgestelde conditieniveau 3 'redelijk' is als volgt gedefinieerd:

- Het verouderingsproces over de gehele linie is duidelijk op gang gekomen.
- Functionele gebreken in de vorm van duidelijke tochtverlast kunnen zich incidenteel tot plaatselijk onder normale omstandigheden voordoen. Functionele gebreken die vochtverlast, onbruikbaarheid e.d. veroorzaken, mogen niet voorkomen.
- Plaatselijk kunnen zich ernstige gebreken aan materialen en/of constructies voordoen zonder dat deze resulteren in functionele gebreken. Tamelijk ernstige gebreken zoals een duidelijke verwerking kan plaatselijk tot regelmatig voorkomen. In totaliteit kan het element een zeer duidelijke vuilaanslag vertonen.
- Het werk is als matig te typeren door de toepassing van kwalitatief matige materialen en/of duidelijke onvolkomenheden in ontwerp, detaillering, uitvoering e.d. Goed uitgevoerde en duurzame reparaties kunnen regelmatig voorkomen. Ook kunnen plaatselijk reparaties worden aangetroffen die slecht zijn uitgevoerd en/of zijn uitgevoerd met minder geschikte middelen.

Actuele staat van onderhoud

De actuele staat van onderhoud van de gemeentelijke gebouwen die permanent bij ons in beheer zijn voldoet, conform het uitgangspunt, aan conditieniveau 3 ('redelijk'). Er is geen sprake van achterstallig onderhoud, tenzij er situaties zijn die aanleiding geven om dat te accepteren. Bij de meer representatieve gebouwen zal waar mogelijk een hogere standaard gehanteerd worden. Gebouwen op een herontwikkelingslocatie mogen een lager onderhoudsniveau hebben, omdat de levensduur van die panden kort is. Echte verloedering is echter niet acceptabel, ook niet in afwachting van een ruimtelijke ontwikkeling. Indien verloedering dreigt, zal kritisch worden bekeken of vervroegde sloop opportuun is, of dat door tijdelijke maatregelen het aanzien van het pand verbeterd of veraangenaamd kan worden. De meerjarige onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd. De resultaten van deze actualisatie worden vervolgens meegenomen in de P&C-cyclus.

3d. Financiering

In deze paragraaf staan het treasurybeleid en het risicobeheer van de financieringsportefeuille centraal. De komende jaren is als gevolg van investeringen een liquiditeitsuitstroom te verwachten. De leningenportefeuille neemt hierdoor toe. Dit zal druk leggen op het rentebudget. Voor 2019 blijven we binnen de gestelde wettelijke normen op het gebied van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

De kaders hiervoor zijn vastgelegd in de wet Financiering Decentrale Overheden (Fido). Het belangrijkste uitgangspunt van deze wet is het beheersen van de (mogelijk) uit de treasuryfunctie voortvloeiende risico's. De wet Fido wil grote fluctuaties in de rentelasten van openbare lichamen vermijden. De wet kent een onderscheid tussen regels voor korte en lange financiering. Het wettelijk kader is verder uitgewerkt in het treasurystatuut van de gemeente Eindhoven, dat in 2015 is vastgesteld. Hierin staan de doelstellingen, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de administratieve organisatie rond het beheer van liquiditeiten van de gemeente op korte en lange termijn.

Liquiditeiten

De gemeente Eindhoven werkt vanuit totaalfinanciering. Alle gemeentelijke inkomsten en uitgaven worden hierbij gesaldeerd voordat we ons op de geld- of kapitaalmarkt begeven. Goed inzicht in het verloop van inkomsten en uitgaven leidt tot betere sturing op de benodigde liquiditeiten voor de komende jaren, de aan te trekken externe financiering en de ontwikkeling van de rentekosten. De verwachte uitstroom in 2019 bedraagt € 85 miljoen, waarvan € 36 miljoen geherfinancierd wordt als gevolg van vervallende leningen. De liquiditeitsprognose is opgesteld met de cijfers uit deze begroting en het meerjarenplan stedelijk. Bij de investeringen is rekening gehouden met temporisering. De liquiditeitsprognose wordt gedurende het jaar regelmatig geactualiseerd.

Liquiditeitsprognose 2019 (x € 1 miljoen)	
Inkomsten exploitatie	843
Uitgaven exploitatie	-822
Subtotaal: kasstroom exploitatie	21
Financiële kasstroom	-36
Subtotaal: kasstroom vóór investeringen	-15
Netto investeringen economisch en maatschappelijk nut	-70
Totaal netto kasstroom (-/- betekent lenen)	-85

We hebben geen structurele kasoverschotten. Mocht een tijdelijk kasoverschot gemiddeld over een kwartaal boven € 4,5 miljoen uitkomen, dan moet het meerdere bij de Staat worden afgestort tegen een minimale rentevergoeding. Door middel van een liquiditeitsplanning op dagbasis wordt gestuurd op een saldo dat gemiddeld onder de limiet ligt.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

Gemeenten mogen maximaal 8,5% van het begrotingstotaal lenen via kortlopende leningen (korter dan 1 jaar). Als de kasgeldlimiet in drie achtereenvolgende kwartalen wordt overschreden, moet de gemeente maatregelen nemen (zoals het aantrekken van langlopende leningen). Voor 2019 bedraagt de kasgeldlimiet € 76,0 miljoen. Gezien de historisch lage rente op kortlopende geldleningen (<0%) zal de kasgeldlimiet zo goed mogelijk worden benut.

Door de renterisiconorm komen gemeenten tot een dusdanige opbouw van de langlopende leningenportefeuille dat tegenvallers als gevolg van renteaanpassing en herfinanciering in voldoende mate worden beperkt. Het totaal aan aflossing en herfinanciering mag jaarlijks maximaal 20% zijn van het begrotingstotaal. De renterisiconorm wordt voor 2019 begroot op € 178,8 miljoen. In 2019 blijven we binnen de norm. De te betalen aflossingen bedragen € 37 miljoen en er zijn geen renteherzieningen. Op basis van de liquiditeitsprognose zal in 2019

maximaal € 40 miljoen aan extra nieuwe langlopende leningen afgesloten worden naast € 36 miljoen herfinanciering. De hiermee gepaard gaande rentekosten zijn structureel begroot. Zolang de lange rente laag blijft, zullen leningen met looptijden langer dan 10 jaar worden aangetrokken. Op deze manier wordt langjarig het renterisico afgedekt. Door een goede spreiding van de looptijd wordt flexibiliteit in de toekomst behouden tegen zo laag mogelijke rentekosten. Het streven is om jaarlijks maximaal € 50 miljoen af te lossen op leningen waarvoor herfinanciering nodig is. Het jaarlijkse renterisico is daardoor beperkt.

BBV wijzigingen en interne rentetoerekening

De rentekosten van het eigen vermogen en de leningenportefeuille worden doorberekend via de interne rekenrente. De commissie BBV heeft in 2016 de berekening van de interne rente exact voorgeschreven. De rentekosten worden omgeslagen over de activa die integraal zijn gefinancierd. In 2019 daalt het percentage naar 1,15%. Doordat de afgelopen jaren herfinanciering is aangetrokken tegen lagere percentages dan de af te lossen leningen, is de gemiddelde rente op de leningenportefeuille jaar op jaar gedaald. Voor grondexploitaties heeft de commissie eveneens voorgeschreven hoe dit percentage berekend moet worden. Het percentage voor het grondbedrijf komt voor 2019 uit op 1,5%. Onderstaand schema geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en het taakveld treasury wordt toegerekend.

Schema rentetoerekening begroting 2019 (x € 1 miljoen)	
Saldo externe rente lasten en baten	-10,3
Rente over eigen vermogen en voorzieningen	-3,2
Totale netto rentekosten op taakveld treasury	-13,5
Doorbelaste rente naar grondexploitaties en projectfinanciering	4,6
Doorbelaste rente naar activa via renteomslag	8,1
Renteresultaat op taakveld Treasury	-0,7

Verstreckte Leningen en garanties aan derden

Het verstrekken van leningen en garanties aan derden is alleen toegestaan voor de publieke taak. Gezien de risico's zijn we hierin terughoudend. Begin 2019 heeft de gemeente voor € 43 miljoen aan leningen versterkt aan derden. Van dit bedrag is € 16 miljoen uitgeleend aan Eindhovense woningbouwcorporaties, waarvan € 4 miljoen is afgesloten met WSW-garantie. Dit zijn leningen van voor 2000. Sinds die tijd trekken woningbouwcorporaties hun leningen rechtstreeks bij banken aan met borging van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Rijk en gemeenten staan samen garant voor het WSW via de achtervangpositie. Eindhoven neemt eind 2017 voor een bedrag van € 1,25 miljard de achtervangpositie in. Momenteel zijn er geen signalen dat deze achtervangpositie zal worden aangesproken. Begin 2019 is voor een bedrag van € 16 miljoen aan leningen gegarandeerd aan instellingen die actief zijn op het gebied van gezondheidszorg, welzijn, sport en cultuur. De garanties zijn deels verstrekt met hypothecaire zekerheid.

Op de uitstaande leningen en garanties loopt de gemeente kredietrisico. Daarom wordt over (een deel van) de lopende leningen en garanties jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht bij de geldnemers. Die premies worden gestort in de reserve algemene risico's garanties en geldleningen. Als de gemeente wordt aangesproken op haar garantie, of een lening niet wordt afgelost, komt dit verlies ten laste van deze voorziening. De solvabiliteit van de geldnemers en de (hypothecaire) zekerheden voor de gemeente bepalen de hoogte van de reserve (€ 2,4 miljoen). Dit wordt voldoende geacht voor het afdekken van de risico's.

3e. Bedrijfsvoering

De complexiteit waarin de Gemeente Eindhoven opereert vraagt van onze bedrijfsvoering excellente uitvoering. Nieuwe regel- en wetgevingen zoals de implementatie van de Omgevingswet en het besluit van de Provincie Noord-Brabant om Eindhoven en Nuenen c.a. te fuseren, verlangen van ons een optimale interne en externe samenwerking. Ook de snelle ontwikkelingen op het gebied van informatietechnologie en de financiële situatie waarin we in de komende jaren voor een grote uitdaging staan, vragen om een slimme aanpak. We zetten onze middelen en werkprocessen maximaal in, daarbij kijken we niet vanuit lijn of staf maar naar het totale eindresultaat. We zijn flexibel, werken van buiten naar binnen, we gaan door met het verbeteren onze sturingsinformatie en opereren als één concern.

De digitale transformatie

De maatschappij is in sneltrein vaart aan het veranderen. De digitale transitie als fundament onder de virtualisering van de maatschappij is in volle gang, is onomkeerbaar en biedt een nieuw virtueel sociaal ecosysteem. Digitalisering heeft de potentie om mensen, bedrijven en bewegingen te emanciperen, ontwikkelen of versnellen. Het vermogen om steeds sneller te kunnen veranderen, aan te passen en te leren is een randvoorwaarde om in deze "nieuwe" wereld waarde te kunnen blijven toevoegen, juist als overheid. Dit vraagt om een gestructureerde aanpak met focus. Dit doen we door de noodzakelijke randvoorwaarden te organiseren en in te zetten op zeven interventies:

- IT projectenportfolio: we zetten verdere stappen in het op orde brengen van de basis door aan te sluiten op landelijke koppelingen, zoals een Inkoop ondersteunend Systeem te implementeren, datakwaliteit op orde te brengen, projectenportfolio in te richten en implementeren en te komen tot applicatierationalisatie.
- De Metrokaart: de inrichting en implementatie van een gemeentebrede procesarchitectuur, onze sturingsinformatie en onze IT infrastructuur.
- Digitale organisatie: Om de organisatorische landingsbaan te creëren en klaar te zijn voor de digitale transformatie moet de organisatie voorbereid worden. Dit doen we door de inrichting van een digitaal ontwikkel-, HR- en beheersteam.
- MijnAPP: een 'egovernment[1]' strategie vanuit dienstverlening aan onze inwoners en bedrijven ("Graag Gedaan") die de mens centraal zet en waar mensen regie hebben over hun eigen gegevens.
- Datagedreven met impact: we zorgen voor een "single point of truth[2]" in onze organisatie waardoor we de maximale impact bereiken met onze data; voor de organisatie en stad.
- Strijp-S als scale-up: de toepassing van de ontwikkelingen in de fysieke infrastructuur van de laatste jaren, zoals verglazing, vraagt de volgende stap zodat we de bestaande oplossingen opschalen en het huidige model doorontwikkelen zodat we klaar zijn voor nieuwe vraagstukken.
- Urban Development Institute: door een andere manier van organiseren en innoveren leren we met inwoners en partners in de stad op een andere manier te werken en zorgen we dat we sneller en effectiever kunnen innoveren/implementeren waardoor we makkelijker maatschappelijke vraagstukken kunnen oplossen.

Organisatieontwikkeling

De gemeente Eindhoven wil een professionele, efficiënte, betaalbare en klantgerichte organisatie zijn, die - samen met haar partners - de beste prestatie levert voor de stad. Na de vele aanpassingen in het werknemersbestand door de reorganisaties van de afgelopen jaren, zullen wij borgen dat medewerkers hier met plezier werken, vertrouwen en aandacht krijgen, zodat hun vakmanschap en talent optimaal tot hun recht komen. Onze ambitie is om het ziekteverzuim naar een acceptabel niveau terug te brengen. Dat betekent dat wij maatregelen treffen om het ziekteverzuim naar het hetzelfde niveau te brengen als het eerste kwartiel van de 100.000+ gemeenten (excl. G4). We investeren in 2019 in begeleiding bij ziekteverzuim, gaan op een heldere manier aan de voorkant van het werving en selectieproces selecteren op kennis en kunde, zodat ons werknemersbestand een goede afspiegeling is van de samenstelling van de maatschappij (diversiteit) en we doen in 2019 opnieuw diversiteitsonderzoek om de vorderingen vast te stellen, waarbij verjonging en vernieuwing mede als belangrijke pijlers gelden. Daarnaast stellen wij met onze digitale leeromgeving medewerkers in staat regie te nemen op de ontwikkeling van hun vakmanschap en professionaliteit. Door communicatieadvies en trainingen 'Heldere Taal', dossier schrijven en presentatietrainingen zetten we in op het communicatief maken van de organisatie. We professionaliseren onze dynamische personeelsplanning (DPP), waardoor we beter kunnen

sturen op de (toekomstige) match tussen mens en werk. We stimuleren en faciliteren een beweging naar een organisatie waar mensen steeds daar worden ingezet waar hun talenten het beste tot hun recht komen. Dit doen we op basis van de opgaves van onze organisatie. In 2019 peilen we de tevredenheid en betrokkenheid van onze medewerkers. De uitkomsten gebruiken we als basis om een nog aantrekkelijker werkgever te worden.

Informatievoorziening, ICT en digitalisering

We brengen meer samenhang aan in onze digitale agenda door ons projectportfolio te toetsen op de bijdrage aan strategische thema's. We kiezen voor projecten die bijdragen aan een betere besturing/beheersing van de organisatie, aan de verbetering van processen, het verbeteren van onze datakwaliteit en daarmee betere dienstverlening voor onze inwoners. Informatieveiligheid speelt hierbij een belangrijke rol, we voldoen aan de minimale normenkaders op dit gebied zoals de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten. Data en informatie worden binnen en buiten de organisatie steeds belangrijker voor het nemen van beslissingen en het ontwikkelen van beleid. We stellen data beschikbaar om innovatie te stimuleren. De ontwikkelingen binnen ICT zijn deels afgeleid van wettelijke taken, zoals ondersteuning bij de implementatie van de Omgevingswet, de wetgeving rondom e-facturatie, AVG en de nieuwe wet Digitaal Toegankelijke Overheid. Websites en mobiele applicaties moeten voor iedereen toegankelijk zijn qua techniek, functionaliteit én inhoud. Andere onderwerpen die prioriteit krijgen zijn o.a. de ontwikkeling van onze managementinformatie en de vervanging van de ICT werkplek. De vele ICT-ontwikkelingen die wettelijk, landelijk en lokaal spelen leiden onvermijdelijk tot een digitale transformatie van de gehele organisatie. We bereiden ons hierop voor door te investeren we in een betere structurering van ons gehele applicatie portfolio en in een verdere versterking van het gehele ICT-systeem, waarbij het uitgangspunt is: minder applicaties in plaats van meer; 1 applicatie erbij betekent dat er 2 afgestoten moeten worden. Doel is om een overzichtelijk aantal programma's te krijgen die onderhouden en ondersteunt kunnen worden, waardoor aansluiting tussen deze programma's ook vereenvoudigd wordt. We doen zelf waar we goed in zijn en betrekken de leveranciersmarkt waar dit toegevoegde waarde heeft. We opereren steeds meer in samenwerkingsverbanden; we sluiten aan bij de activiteiten van samen organiseren (VNG-besluit) zoals bijvoorbeeld Common Ground, werken samen met andere gemeenten in de regio (B5) en binnen de doelstellingen van de ICT Coöperatie Beware starten we initiatieven voor de ontwikkeling van software voor gemeenschappelijk gebruik.

Financiën

We zitten de laatste jaren in financieel zwaar weer. In 2018 zijn de nodige besluiten genomen om terug te keren naar een solide basis. Naast het doorvoeren van concrete maatregelen o.a. in het Sociale Domein, vraagt dit ook een verscherpte sturing. Voor het vergroten van de begrotingsdiscipline maken we de financiële spelregels in ons coalitieakkoord helder en toegankelijk voor de organisatie en verwachten de strikte naleving van onze kaders en richtlijnen. De in gang gezette verbetering van het financieel afsluitproces zetten we door, we kwantificeren zoveel mogelijk de risico's, we analyseren en prognosticeren maandelijks onze financiële situatie en breiden onze managementinformatie verder uit om gericht te kunnen sturen op de door te voeren beheersmaatregelen. Hierdoor zullen we ook kritisch kijken naar de verschillende indicatoren die in de begroting zijn opgenomen. Deze dienen om inzicht te krijgen in behaalde resultaten, waardoor sturing op indicatoren mogelijk is. Om kansen in de stad te realiseren denken en zoeken we mee naar andere mogelijkheden om deze waar te maken. Vanuit dat perspectief onderzoeken we op welke wijze we meer flexibiliteit in de begroting kunnen aanbrengen om gedurende het jaar beter in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen.

Rechtmatige en efficiënte inkoop

De gemeente Eindhoven besteedt jaarlijks voor vele miljoenen aan werken, producten en diensten. Wij willen een goede sturing op de contracten door een sterk contractmanagementsysteem. Deze zal centraal staan bij de controle op de contracten zodat naleving van contractafspraken sterk verbeterd en rechtmatigheidsproblemen zich niet meer voor doen. Wij zullen in 2019 onderzoeken of centraal inkopen en wellicht daarbij behorend een centrale inkoopdienst invulling geeft aan onze ambities om betere contracten af te sluiten. Daarnaast kan via inkoop onze ambitie rond duurzaamheid en sociaal, inclusief en duurzaam ondernemen ondersteund worden. Met een professionele inkooporganisatie ondersteunen wij onze sectoren bij het bereiken van ambities. We zetten in op het bereiken van maximale inkoopsynergie, door goede samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie en waar mogelijk met partners in de regio. We formuleren sterke kritische prestatie indicatoren en nutten onze overeenkomsten daadwerkelijk uit. Verder implementeren we in 2019 het purchase to pay proces van aanvraag tot betaling.

3f. Verbonden partijen

Een verbonden partij is een rechtspersoon waarin de gemeente zowel bestuurlijk als financieel een belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur of een stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen beschikbaar stelt, die zij mogelijk kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij.

Rechtspersonen zijn in te delen naar privaatrechtelijke rechtspersonen en de publieksrechtelijke rechtspersonen. Bij de privaatrechtelijke rechtspersonen gaat het primair om de stichting/vereniging, de N.V., de B.V. en de C.V. De privaatrechtelijke organisaties vinden hun wettelijke oorsprong in Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Bij de publieke rechtspersonen gaat het primair om de Gemeenschappelijke Regeling (in verschillende verschijningsvormen), die hun basis vinden in de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. Verder bestaat er nog de combinatievorm, zoals de P.P.S.-constructie (publiek-privaatrechtelijke samenwerking).

Het deelnemingenbeleid van de gemeente Eindhoven is verankerd in de nota "Op afstand verbonden". De nota, geactualiseerd in 2018, geeft een bestuurlijk-juridisch, financieel en organisatorisch kader voor de (privaatrechtelijke) deelnemingen en de (publiekrechtelijke) openbare lichamen, waaraan de gemeente bevoegdheden en taken heeft overgedragen. Het deelnemingenbeleid gaat uit van actief aandeelhouderschap om de publieke belangen binnen de verbonden partijen te borgen.

Als aandeelhouder wil de gemeente op de volgende terreinen actief invloed uitoefenen: strategie (onder andere koersbepalende investeringen), beloningen in de (semi)publieke sector (Wet Normering Topinkomens), maatschappelijk verantwoord ondernemen (waaronder social return), risicobeheersing, eigen vermogen, benoemingen bestuurders en commissarissen (met aandacht voor diversiteit) en duurzaamheid. Tussen een verbonden partij en de gemeente kunnen ook andersoortige relaties bestaan, bijvoorbeeld subsidies, inkoop en ter beschikking stelling van vastgoed.

Hieronder is uiteengezet:

- In welke verbonden partijen de gemeente Eindhoven participeert (officiële benaming);
- De vestigingsplaats van de verbonden partij;
- Tot welk type rechtsvorm de verbonden partij behoort;
- Op welke wijze de gemeente financieel belang heeft in de verbonden partij;
- Op welke wijze de gemeente een bestuurlijk belang heeft in de verbonden partij;
- Aan welk taakveld de verbonden partij een bijdrage levert en aan welke doelstellingen een bijdrage geleverd wordt door de verbonden partij, welke relevante ontwikkelingen verwacht worden en eventuele risico's die van invloed zijn op onze financiële positie.

Verbonden partij	Taak- veld	Resultaat	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Financieel belang	Exploitatie- bijdrage	Bestuurlijk belang
		2017	2017	2017	2019	2019	
Gemeenschappelijke regelingen:							
GR Centrum Uitvoering reinigingstaken Eindhoven en omgeving (CURE)	7.3	469	18.266	469	14.205	14.205	Lid AB, lid DB
GR GGD Brabant Zuidoost	7.1	70	11.985	2.754	0	0	Lid AB, lid DB
GR Metropoolregio Eindhoven	0.1	389	20.355	4.038	3.134	0	Lid AB, Lid DB
GR Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB)	7.4	0	5.055	1.577	1.319	1.319	Lid AB, lid DB

Verbonden partij	Taakveld	Resultaat	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Financieel belang	Exploitatiebijdrage	Bestuurlijk belang
		2017	2017	2017	2019	2019	
GR Veiligheidsregio Zuidoost Brabant (VRBZO)	1.1	952	44.806	7.561	14.126.323	0	Lid AB, lid DB
GR Werkvoorziening Eindhoven (Ergon)	6.4	907	6.197	10.335	38.200	0	Lid AB, lid DB
Vennootschappen en coöperaties:							
Bank Nederlandse Gemeenten N.V.	0.5	393.000	135.072.000	4.952.999	0	0	Stemrecht in AvA
Brainport Development N.V.	3.1	8	3.073	3.223	7	0	Stemrecht in AvA
Breedband Regio Eindhoven B.V.	3.1	79	4.286	1.126	1.279	0	Stemrecht in AvA + bindende voordracht 1 v/d 5 commissarissen
Eindhoven Airport N.V.	7.4	12.032	35.602	86.252	556	0	Stemrecht in AvA + bindende voordracht 1 v/d 4 commissarissen
Enexis Holding N.V.	0.5	207.000	3.860.000	3.808.000	11	0	Stemrecht AvA
Flight Forum Beheer B.V.	3.2	0	0	0	0	0	Stemrecht in AvA
Flight Forum C.V.	3.2	-328	0	0	4.669	0	Stemrecht in AvA. Flight Forum BV is behorend vennoot
ICT-coöperatie Beware	0.4	nbn	nbn	nbn	57	0	Stemrecht ledenvergadering. Een van de directeuren is tevens ambtenaar van de gemeente Eindhoven.
Muziekgebouw N.V.	5.3	-486	5.600	-2.356	0	0	Stemrecht in AvA
Park Strijp Beheer B.V.	8.3	29	1.051	327	10	0	Stemrecht in AvA + bindende voordracht 1 v/d 3 commissarissen
Park Strijp C.V.	8.3	19	29.010	2.020	1.000	0	Stemrecht in AvA
Parktheater Eindhoven N.V.	5.3	1	4.565	3.150	45	0	Stemrecht in AvA
Twice Eindhoven B.V.	3.1	372	13.932	5.235	113	0	Stemrecht in AvA + recht tot benoemen, schorsen en ontslag

Gemeenschappelijke regelingen

GR Centrum Uitvoering reinigingstaken Eindhoven en omgeving (CURE) (taakveld 7.3)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Cure behartigt de belangen van en de samenwerking tussen Eindhoven, Geldrop-Mierlo en Valkenswaard voor het beheer van huishoudelijke afvalstoffen en daarmee samenhangende taken. Dit, in lijn met de Wet milieubeheer en het door de overheid gevoerde afvalstoffenbeleid.

Cure doet dit door de focus te leggen op 4 kernwaarden, zijnde 100% hergebruik van de huishoudelijke afvalstromen, het optimaliseren van het serviceniveau voor de burgers, het beheersen en optimaliseren van de

kosten en de inzet van mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt. Hierdoor kan het product afval verder ontwikkeld worden tot nieuwe grondstoffen en kan onder andere de werkgelegenheid en de circulaire regionale economie worden gestimuleerd.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

De belangrijkste ontwikkelingen en financiële risico's bij Cure zijn:

- Recente grote projecten vragen om continuering van inhuur van specialistische kennis over diverse zaken op breed financieel terrein.
- Sinds 2016 geldt een vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen. In dit verband zijn de risico's de tijdige en juiste implementatie ervan en de potentiële druk op het resultaat. Er is eind 2017 nog geen eindbeeld. Het ziet ernaar uit dat er een beperkte belasting komt over de fictieve winst op voor afval ontvangen vergoedingen een gering percentage (2%).
- BTW Stichting Afvalfonds Verpakkingen. A.g.v. een casus bij gemeente Leek bestaat het risico dat BTW afgedragen moet worden over de op grond van de Raamovereenkomst Verpakkingen ontvangen vergoeding vanaf 2012.
- Lagere vergoedingen voor gescheiden afvalstromen (plastic, papier), als gevolg van internationale marktwerking.
- Deelnemende gemeenten staan garant voor leningen voor projecten. Cure heeft geen eigen vermogen. Bij grote investeringen waarvoor een lening nodig is, zoals bijv. bij Renaissance, staat Eindhoven voor 75% garant gezien het aandeel o.b.v. onze jaarbijdrage aan Cure. De nieuwe coalitie van gemeente Eindhoven heeft besloten geen risicovolle participatie te willen aangaan.

GR GGD Brabant Zuidoost (taakveld 7.1)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

De GGD Brabant Zuid-Oost is een samenwerking tussen Eindhoven en de 20 overige regiogemeenten, met als doel bij te dragen aan een positieve ontwikkeling van de gezondheidssituatie van de inwoners. Deze ontwikkelingen zijn beschreven in de kadernota van de GGD, waarvan de belangrijkste ontwikkelingen zijn; een nieuw paraatheid- en spreidingsplan ambulancezorg, het borgen van publieke gezondheid in de omgevingsvisie en omgevingsplannen van gemeenten, de toename van suïcide, drugsgebruik onder jongeren en vluchtelingen en arbeidsmigranten. En tenslotte het optimaal inzetten van de jeugdgezondheidszorg.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Risico's zijn met name het risico dat de loon- en materiële kosten sneller stijgen dan de in de begroting opgenomen indexering, de uitvoering van noodzakelijke activiteiten zonder financiering, het risico dat door reorganisatie of iets dergelijks wachtgelden/frictiekosten dienen te worden uitbetaald die niet door gemeenten, derden of de lopende exploitatie worden gedekt, of als gevolg van (belasting) wet- en regelgeving de kosten meer dan gemiddeld stijgen en/of tot een naheffing leiden.

GR Metropoolregio Eindhoven (taakveld 0.1)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Dit bestuurlijk samenwerkingsverband tussen Eindhoven en de twintig andere Zuidoost Brabantse gemeenten draagt bij aan een excellent vestigingsklimaat voor bedrijven en inwoners in de Brainportregio. Hierbij ligt de focus op een vergaande bestuurlijke samenwerking op het terrein economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

In 2017 is de huidige wijze van samenwerking in de metropoolregio geëvalueerd, waarna in 2018 een proces van doorontwikkeling/herijking is gestart dat in maart 2019 resulteert in een nieuw "samenwerkingsakkoord" van de 21 gemeenten in de Metropoolregio Eindhoven (MRE). De update van de Metropoolregio Eindhoven de nieuw in te richten samenwerkingsagenda 2019-2022 brengen incidenteel kosten en risico's met zich mee, die op dit moment niet goed in te schatten zijn. Tevens is er vertraging in de overdracht van de nazorg van de Gulbergen naar de provincie.

Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE): Met behulp van een extern bureau en interim manager wordt op dit moment, in samenspraak met de gemeenten, bezien hoe de organisatie uitgerust kan worden voor taken zoals deze nu en in de toekomst op het RHCE afkomen. De uitkomsten van dit proces worden vertaald in een nieuw op te stellen bedrijfsplan. Daarnaast wordt ingezet om –in lijn met voornoemde evaluatie- het RHCE

organisatorisch los te plaatsen van de Gemeenschappelijke Regeling MRE.

Afbouw personeel: De taakstellende afbouw van personeel (20%) volgend uit de reorganisatie van het SRE voor 2017 is gerealiseerd. Wordt de afbouw in de jaren 2018-2020 niet gerealiseerd dan levert dat een risico op voor de deelnemende gemeenten van maximaal € 96.000 en is niet afgedekt. In het AB-MRE is eerder dit jaar besloten om dit risico niet via een aanvullende bestemmingsreserve af te dekken. Indien de afbouw (deels) niet gerealiseerd wordt is het risico voor de gemeente Eindhoven maximaal € 32.000. De kans op dit risico voor de gemeente Eindhoven wordt momenteel als nihil ingeschat en wordt als zodanig niet opgenomen in de risicoparagraaf gemeente Eindhoven.

Naheffingen afval: De Metropoolregio Eindhoven heeft van Attero een naheffing over 2015 ontvangen van ruim € 2,3 miljoen voor te weinig aangeleverd brandbaar restafval. De Vereniging van Contractanten Afvalsturing Brabant (VVC) is hier, net als tegen de facturen voor 2011 tot en met 2014, tegen in beroep gegaan bij het Nederlands arbitrage instituut (NAI). Het tussenvonnis zegt, in tegenstelling tot het definitieve oordeel in de arbitrage over de jaren 2011 tot en met 2014, dat de gewesten/gemeenten verplicht zijn om aan Attero een compensatie te betalen voor de minderlevering in 2015. Voor het jaar 2016 heeft het MRE een naheffing ontvangen van € 2,6 miljoen, welke door het MRE aanhangig gemaakt bij het NAI. De Gemeente Eindhoven heeft conform contract voldoende restafval aangeboden aan Attero en stelt zich op het standpunt dat bij een succesvolle claim van Attero aan het gewest de bijdrage van de gemeente Eindhoven nihil is. De mogelijke claim zal volgens de gemeente Eindhoven dan ook betaald moeten worden door de gemeenten die conform contract te weinig afval hebben aangeleverd. Binnen Eindhoven wordt voor deze vordering geen claim op de voorziening afvalstoffen gelegd.

GR Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) (taakveld 7.4)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

De ODZOB voert ten behoeve van de deelnemers taken uit op het gebied van het omgevingsrecht en levert als uitvoeringsdienst van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage aan het realiseren en borgen van de door de verantwoordelijke overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De opdrachtportefeuille van de ODZOB is voor circa 30% landelijk opgelegd als verplichte basistaak, de rest van de taken zijn verzoektaken. En door de deelnemers ingebrachte budgetten voor collectieve taken en intensivering van taken.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

De belangrijkste ontwikkelingen en financiële risico's bij ODZOB zijn:

- ODZOB verwacht (ondanks toename van tarieven) een omzetting van wege een uitbreiding van de wettelijk verplichte taken (onder meer asbestverwerking en wijziging Beheer Openbare Ruimte) en vanwege een toename van vrijwillige taken van de deelnemers (vanwege aantrekken van de (woning)bouwmarkt).
- ODZOB gaat er van uit dat er geen vennootschapsbelasting verschuldigd zal zijn.
- De reserve van ODZOB is sinds 2017 maximaal gevuld.

GR Veiligheidsregio Zuidoost Brabant (VRBZO) (taakveld 1.1)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

VRBZO is een organisatie waarin de brandweer, de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de regionale ambulancevoorziening (RAV) samenwerken om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Het financiële effect van de Toekomstvisie Brandweezorg was voor de gemeente Eindhoven meerjarig negatief. Met ingang van 2019 wordt dit opgelost door een budgetverhoging voor de gemeentelijke bijdrage onder vrijval van het restant van de reserve VRBZO in 2019. In de vastgestelde ontwerpbegroting 2019 van de VRBZO zijn kostenverhogingen opgenomen oplopend naar € 2 miljoen. De structurele stijging van de loonkosten (€ 1.014.000) wordt daarbij opgevangen door een structurele stijging van de gemeentelijke bijdrage. In genoemde gemeentelijke budgetverhoging is ook hierin voorzien. Er wordt gestart met het ontwikkelen van een visie op de veiligheidszorg in 2025.

GR Werkvoorziening Eindhoven (Ergon) (taakveld 6.4)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Het Werkvoorzieningsschap regio Eindhoven (GRWRE) behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW), loonkostensubsidie en beschut werken. Daarnaast zijn er gezamenlijk afgesproken taken om bijstandsgerechtigden aan betaald werk te helpen in het kader van het Participatiebedrijf.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Er is sprake van een landelijk risico op het gebied van de WSW vanwege een lagere rijkssubsidie per WSW-werkplek (de zogenaamde efficiëncykorting). Ergon heeft hiervoor een meerjaren bezuinigingsplan opgesteld om deze efficiëncykorting binnen de eigen bedrijfsvoering te kunnen opvangen.

Vennootschappen en coöperaties

Bank Nederlandse Gemeenten N.V. (taakveld 0.5)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

De solvabiliteit van de BNG bank is in 2017 verder toegenomen. Het leverage ratio van de bank is ten opzichte van ultimo 2016 toegenomen met 0,5% tot 3,5%. De positieve ontwikkeling van het leverage ratio is aanleiding voor BNG bank om een hoger dividendpercentage voor te stellen. In 2018 zal naar verwachting zekerheid worden verkregen over de invoering van de leverage ratio, waarna BNG bank haar kapitalisatie- en dividendbeleid zal evalueren. Vooruitlopend op definitieve regelgeving wordt voorgesteld om 37,5% (2016: 25%) van de beschikbare winst na belasting uit te keren. Het restant wordt toegevoegd aan de reserves. In 2018 zullen trends als duurzaamheid, digitalisering, decentralisatie en desintermediatie onverminderd hoog op de agenda van de bank staan. Vanaf 2018 dient BNG bank haar balans en resultatenrekening te rapporteren conform de nieuwe standaard voor financiële instrumenten (IFRS 9). De bank doet geen uitspraak over de te verwachten netto winst over 2018 vanwege de aanhoudende volatiliteit van de markt.

Brainport Development N.V. (taakveld 3.1)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Brainport Development draagt bij aan de economische structuurversterking van Brainport Eindhoven, waaronder diversificatie van de regionale economie, versterking van het vestigingsklimaat en een toename van werkgelegenheid. Dat doet de onderneming door het stimuleren en realiseren van projecten en programma's, het promoten van Brainport Eindhoven in binnen- en buitenland, en het ontwikkelen, belobbyen en monitoren van de regionaal-economische strategie van de triple helix (Stichting Brainport), Brainport Next Generation.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Op 6 juli 2018 is de Regio Deal Brainport Eindhoven door alle betrokken partners (minister van LNV, minister van BZK, staatssecretaris van EZK, minister van OCW, minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, Stichting Brainport en Brainport Development) ondertekend. Ook de daarbij horende bestuursovereenkomst tussen het ministerie van LNV en gemeente Eindhoven is ondertekend. De Regio Deal bevat de kaders waarbinnen partijen zich inspanssen om de bijdrage van 130 miljoen euro die het rijk vanuit de Regio Envelop heeft gereserveerd voor Brainport Eindhoven in te zetten. De financiële stroom van middelen loopt via de begroting van gemeente Eindhoven, doordat het geld via een decentralisatie-uitkering aan gemeente Eindhoven wordt verstrekt, die het vervolgens doorzet via een incidentele subsidie naar een regiofonds onder beheer en aansturing van Stichting Brainport. De risico's voor de financiële positie van de gemeente zijn beperkt: De kosten van subsidieverlening bedragen maximaal 130 miljoen euro, welke gedekt worden uit de daartoe ontvangen rijksmiddelen. De inkomsten en uitgaven zijn één-op-één aan elkaar gekoppeld.

De Directie van Brainport Development zal het projectenportfolio grotendeels passend maken op de Brainport Nationale Actieagenda. Die agenda wordt aangemerkt als de belangrijkste, maar niet enige, leidraad voor het Jaarplan 2019 die in de aandeelhoudersvergadering van – december 2018 wordt vastgesteld. De agenda betreft

een 62-tal acties op het gebied van (1) talent, (2) kennis, innovatie en ondernemen, (3) vestigingsklimaat, (4) digitalisering en (5) maatschappelijke innovaties op het gebied van gezondheid en vitaliteit, energie en slimme en duurzame mobiliteit.

De risico's voor de financiële positie van de gemeente zijn beperkt: voor financiële risico's die voort zouden kunnen komen uit de door de vennootschap ontwikkelde en uitgevoerde projecten wordt binnen de onderneming een weerstandvermogen opgebouwd. Op basis van het risicoprofiel heeft de AvA in 2016 de hoogte van het weerstandsvermogen bepaald op € 2,8 mln. Ultimo 2017 bedraagt het weerstandsvermogen € 2,4 mln. Positieve resultaten zullen toekomstig dan ook aan het eigen vermogen worden toegevoegd.

Breedband Regio Eindhoven B.V. (taakveld 3.1)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Breedband draagt bij aan het vestigingsklimaat voor bedrijven door het in eigendom verwerven, exploiteren en doen beheren, dan wel het op andere wijze realiseren van glasvezelinfrastructuur in de regio Eindhoven ten behoeve van bedrijven, organisatie en instellingen.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

De overname van de activiteiten van de Eindhoven Fiber eXchange (EFX) was mede aanleiding voor de ontwikkeling van een nieuwe strategie door Breedband Regio Eindhoven. 2019 zal vooral in het teken staan van de verhuizing van de switch naar een nieuwe locatie vanwege het niet langer beschikbaar zijn van de huidige locatie in het Laplacegebouw op het TU/e-terrein. Daarnaast zal ook de vervanging van de switch afgerond worden. Beide ontwikkelingen vragen stevige investeringen. De meerjarenplanning geeft aan dat 2019 nog een verliesjaar wordt door eenmalige kosten die samenhangen met de investeringen en dit herstelt zich vanaf 2020. Dit betekent dat in 2018 en 2019 wordt ingeteerd op het eigen vermogen en een herstel optreedt vanaf 2020. Volgens de meerjarenplanning is de stand van de algemene reserve per ultimo 2022 € 157.639 negatief en zal naar verwachting vanaf 2023 weer op het huidige niveau van 2017 ad € 118.000 zijn. Mede door deze ontwikkelingen ontstaat voor BRE ruimte om haar nieuwe strategie te implementeren. Doordat BRE ook diensten op het gebied van zogenaamde 'laag 2'-verbindingen kan aanbieden, gaat BRE actiever de markt benaderen met het bieden van hoogwaardige breedbandverbindingen voor maatschappelijke toepassingen als zwaartepunt en zich ontwikkelen tot een maatschappelijke netwerkoperator. Dit heeft naar verwachting zowel een positief effect op het verdienvermogen, als op de maatschappelijke impact van BRE.

Eindhoven Airport N.V. (taakveld 7.4)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Samenwerkingsverband met de provincie Noord-Brabant en Schiphol Nederland BV voor de exploitatie van voorzieningen ten behoeve van de burgerluchtvaart op het militaire luchtvaartterrein Eindhoven. Coalitieakkoord 2018 zegt hierover: Duurzaamheid, klimaat, geluidsoverlast. Luchtkwaliteit, gezondheid en parkeerproblematiek zijn randvoorwaarden in de discussie over de toekomst van Eindhoven Airport. Wij hechten aan een zorgvuldig proces waar alle stakeholders in worden betrokken. Wij verwachten een goede en gelijkwaardige dialoog met Eindhoven Airport en het Rijk. Daarbij is de gebiedsontwikkeling rondom het vliegveld ook onderwerp van gesprek. Wij houden ons aan de Alders-afspraken zoals deze in de vorige collegeperiode zijn gemaakt.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Geen bijzondere (financiële) risico's. In de AVA van 2017 is dividendbeleid t/m 2019 vastgesteld door de aandeelhouders. Een en ander betekent dat een winstuitkering is gedaan ter grootte van € 458.410,-. De huidige vergunning voor Eindhoven Airport (kabinetbesluit 2015) loopt op 1 januari 2020 af. Essentieel voor de toekomst van Eindhoven Airport is een tijdige verlenging van de vergunning of een nieuwe vergunning te verkrijgen. De eerste initiatieven hiervoor zijn inmiddels genomen.

Enexis Holding N.V. (taakveld 0.5)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Zorgt voor distribueren en transporteren van energie, en voor in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie en transportnetwerken. Het is wettelijk geregeld dat het netwerk in overheidshanden moet blijven en dat energielevering bij private partijen weggelegd kan worden. Alternatieven om aandelenpakket te verkopen aan andere overheden zijn op dit moment niet voorhanden.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Enexis heeft in 2017 haar strategisch plan herijkt. De energietransitie gaat versnellen, gedreven door technologie, internationale klimaatafspraken en een groeiend maatschappelijk bewustzijn. Enexis richt de strategische koers op het realiseren van een duurzame energievoorziening. Dit gebeurt door state of the art dienstverlening en netwerken, en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen en excellent netwerkbeheer uit te voeren.

Enexis is financieel gezond. De creditratings van Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en Moody's Aa3 (stable outlook) zijn in 2017 ongewijzigd. Gedurende de nieuwe reguleringsperiode (2017-2021) daalt het gereguleerde rendement langzaam van 4,0% naar 3,0%. Het strategische plan kan worden gerealiseerd binnen dit financiële kader. Daarnaast wordt fors geïnvesteerd in een duurzame energievoorziening. De waardes van de financiële ratio's ontwikkelen zich zodanig dat ze binnen de grenswaarden van minimaal een A credit rating blijven. Het dividend bedraagt over de planperiode maximaal 50% van de netto winst, met een streefwaarde van minimaal € 100 miljoen per jaar. Dit percentage wordt verlaagd als deze uitkering ertoe leidt dat het bedrijf binnen vijf jaar haar A rating profiel kan verliezen.

Flight Forum Beheer B.V. (taakveld 3.2)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Zie Flight Forum C.V.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Zie Flight Forum C.V.

Flight Forum C.V. (taakveld 3.2)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Dit betreft een samenwerkingsverband met Schiphol Real Estate voor de ontwikkeling van een innovatief en kwalitatief hoogstaand businesspark nabij Eindhoven Airport. De ontwikkeling van dit terrein versterkt de economie van Eindhoven. Het versterkt het vestigingsklimaat, het zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en uitbreiding van bestaande bedrijvigheid en dit bevordert weer een toename van werkgelegenheid.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Door de economische crisis is er lange tijd geen grond verkocht op Flight Forum. Omdat de economie de laatste jaren flink is aangetrokken, zit de belangstelling voor deze werklocatie momenteel in de lift. Daardoor neemt op de eerste plaats de leegstand in bestaande gebouwen af. Daarnaast is er inmiddels concrete belangstelling voor de aankoop van grond, in eerste aanleg op de bedrijvencusters. Ook de belangstelling voor nieuwbouwkavels op het kantorencluster neemt toe. Er is op dit moment echter nog geen zicht op dat dit binnen afzienbare termijn zal leiden tot een daadwerkelijke verkoop van kantoor kavels. In 2018 is gewerkt aan de totstandkoming van een Masterplan Flight Forum dat een reeks projecten bevat die de aantrekkelijkheid van deze locatie moeten vergroten. Na de definitieve vaststelling van dit plan wordt in 2019 een start gemaakt met de uitvoering van een nog te selecteren aantal deelprojecten. Daarbij is de ambitie van Flight Forum hoog. De forse investeringen die nodig zijn kunnen worden bekostigd uit de geprognosticeerde exploitatie overschot/winst. Hierbij geldt dus dat de kosten voor de baten uit gaan. De investeringen moeten uiteindelijk positief bijdragen aan de verkoop van de resterende kavels. Besluit over deze investeringen dient te worden genomen in de aandeelhoudersvergadering. De aanwezige budgetten van Flight Forum CV zijn voor het realiseren van de transitie nu niet toereikend. Hierdoor is een onderzoek naar aanvullende financieringsbronnen noodzakelijk. Daarbij wordt onder andere gedacht aan het verkrijgen van subsidie, bijdragen van stakeholders/beperken opname exploitatie overschot en rendement door beleggingen.

ICT-coöperatie Beware (taakveld 0.4)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

De werkwijze van de Coöperatie verbindt beide pijlers: het leidt tot standaardisering van de infologische en technische kern en het biedt een innovatief alternatief voor de huidige situatie, waarin de markt wordt gedomineerd door een beperkt aantal spelers, waarbij gemeenten voor de ontwikkeling van hun dienstverlening gebonden zijn aan de "huisleverancier". Hiermee draagt de verbonden partij bij aan de effectiviteit en efficiency van de organisatie.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Kruispuntoverleg zes coöperaties in samenwerking met VNG om het programma Samen Organiseren mede te realiseren. Verdere vulling van de Producten en Dienstencatalogus.

Er zijn nog investeringen nodig voor de doorontwikkeling.

Muziekgebouw N.V. (taakveld 5.3)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

De exploitatie, zowel artistiek als commercieel, van het Muziekgebouw en het verzorgen van een pluriform muziekaanbod voor alle geledingen van de bevolking en met een hoge mate van toegankelijkheid voor alle geledingen van de bevolking.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Het Muziekgebouw Eindhoven (MGE) heeft sinds 2010 een niet-sluitende exploitatie. In de afgelopen jaren zijn diverse scenario's onderzocht en strategieën ontwikkeld om dit vraagstuk op te lossen. Dit heeft tot nu toe nog niet tot een definitieve oplossing geleid en blijft bestuurlijke aandacht vragen in nauwe overleg en samenwerking met directie en raad van commissarissen van het Muziekgebouw. Inmiddels is in overleg met de Raad van Commissarissen financiële deskundigheid toegevoegd aan de directie van het Muziekgebouw, met de opdracht te komen tot een sluitende begroting vanaf 2019.

Park Strijp Beheer B.V. (taakveld 8.3)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Zie Park Strijp C.V.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

zie Park Strijp C.V.

Park Strijp C.V. (taakveld 8.3)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Dit betreft een samenwerkingsverband met VolkerWessels voor ontwikkeling van het Masterplan Strijp S met de ambitie om een kwalitatief aantrekkelijk en bruisend hoogstedelijk gebied te maken voor nieuwe gebruikers; cultuuruitingen, innovaties, bedrijfjes, evenementen en bewoners. Primaire doelstelling van de gemeente is de kwaliteitsverbetering van het Plangebied, de wijk en de stad door de herontwikkeling van de huidige bedrijfsbestemming in wervende woon-, werk- en centrumfuncties zoals voorzien in het Masterplan. De doelstelling van Park Strijp C.V. is een kostendekkende grondexploitatie tegen een beheersbaar risico ten behoeve van een vernieuwd stedelijk gebied met hoge dichtheid, hoge kwaliteit en hoge mate van functiemenging, met een zodanige flexibiliteit in plan en programma dat ingespeeld kan worden op marktontwikkelingen met een wervend hoogstedelijk milieu, met ruimte voor een maximale 'woon- resp. werk-ladder', en van hoogwaardige kwaliteit.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Strijp-S heeft (zonder grote financiële effecten) de periode van brede recessie juist positief kunnen gebruiken om inhoudelijke meerwaarde te creëren. Een grote voortgang qua realisatie is gaande, waarbij binnen gezonde financiële kaders en verwachtingswaarden kan worden geopereerd.

Parktheater Eindhoven N.V. (taakveld 5.3)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

De exploitatie, zowel artistiek als commercieel, van het Parktheater te Eindhoven. Het verzorgen van een pluriform theateraanbod voor alle geledingen van de bevolking en met een hoge mate van toegankelijkheid voor alle geledingen van de bevolking.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Het Parktheater ontvangt een vierjarige subsidie (2017-2020) in het kader van de Basisinfrastructuur (BIS) regeling via de stichting Cultuur Eindhoven (SCE). Bij de toekenning van de BIS-subsidies is de subsidie voor enkele instellingen, waarvan SCE heeft ingeschat dat deze het kunnen dragen, waaronder het Parktheater, gekort met de zogenaamde solidariteitskorting. Deze solidariteitskorting draagt bij aan het flexibiliseren van het cultuurbudget om nieuwe aanbieders en/of nieuwe activiteiten in Eindhoven mogelijk te maken (met name

middels de Plus-regeling), wat de pluriformiteit van het kunst en cultuur aanbod ten goede komt. Het Parktheater heeft ook aanvragen gedaan in het kader van deze Plusregeling.

Met de oprichting van stichting SCE heeft de gemeente de uitvoering van haar kunst- en cultuurbeleid verzelfstandigd. Hiermee is een van de rollen die de gemeente had, namelijk subsidieverstrekker, verdwenen. Nu is er sprake van 2 rollen te weten verhuurder en eigenaar/aandeelhouder in de vennootschap. Voor het laatste geldt dat indertijd bij de oprichting van de NV vanwege het publieke belang gekozen is voor de deelneming. Heroverweging op dit punt zou kunnen plaatsvinden.

Twice Eindhoven B.V. (taakveld 3.1)

Doelstelling en inzicht bijdrage aan taakveld

Twice stimuleert de totstandkoming en ontwikkeling van jonge, innovatieve technologie-ondernemingen door het bieden van hoogwaardige technologische voorzieningen in vier thematische bedrijventra (Twinning 1999 - Bèta 2007 - Catalyst 2012 - M μ 2013) die niet op commerciële gronden toegankelijk zijn voor ondernemingen. Doel is om de ingestroomde bedrijven te doen uitstromen in het hightech ecosysteem van Brainport Eindhoven. Twice blijft daarmee uniek en daarmee van groot belang voor het Brainport-vestigingsklimaat. Instroom, uitbreiding en uitstroom zijn belangrijke parameters voor succes.

Belangrijke ontwikkelingen en financiële risico's

Twice heeft haar strategie herijkt voor de bestaande en nieuwe doelgroepen (start-ups, doorgroeiende ondernemingen) in het hightechecosysteem van Brainport Eindhoven met als uitgangspunt: "the preferred place for hightech scale-ups in the Netherlands". De basis blijft daarbij het bieden van huisvesting.

De formule van Twice voorziet in het afdekken van aanloopverliezen voor bedrijventra (einde 2017 nog alleen voor Catalyst) uit het inmiddels aan Twice overgedragen eigen vermogen van de Stichting Twice Support (STS). De financiële buffer hiervan is per ultimo 2017 circa 0,4 miljoen. Twice zal deze financiële buffer enkel nog benutten voor Catalyst. Catalyst presteert redelijk conform begroting in 2018 en zal nog aanloopverliezen in 2018 kennen. Naar verwachting geeft Catalyst in 2019 een summier positief resultaat. Exploitatie 2018 van Twinning, Bèta en M μ zijn conform begroting met een positief resultaat.

3g. Grondbeleid

Eindhovens grondbeleid stelt waardecreatie centraal

Het programma Grond faciliteert in beginsel doelen van andere programma's. Grond is immers een middel en geen doel op zich. Door grond in te zetten en te ontwikkelen met oog voor inhoudelijke doelstellingen van de gemeente, wordt meervoudig waarde gerealiseerd. In de nota grondbeleid "Koersen op waarden" (vastgesteld maart 2017) en de bijbehorende Uitwerkagenda (vastgesteld maart 2018) staat dan ook het begrip waardecreatie centraal. Hiermee geven we een duidelijk signaal dat gebiedsontwikkeling verder gaat dan de ruimtelijke opgave alleen. Het gaat er juist om verschillende waarden in een gebied te versterken en zo duurzame kwaliteit te maken.

Daarnaast geldt dat het speelveld van gebiedsontwikkeling de afgelopen jaren behoorlijk is veranderd, wat tot herbezinning op de rol van de gemeente in gebiedsontwikkeling heeft geleid. Op basis van een integrale afweging wordt bij nieuwe ontwikkelingen een afweging gemaakt welke rol van de gemeente passend is. Dit noemen we situationeel grondbeleid.

Integrale businesscases per project

Voor elk project binnen het programma Grond wordt daarom dit begrotingsjaar een beknopte integrale businesscase opgesteld. In deze businesscase komt naast de klassieke grondexploitatie ook het langjarig effect van het project op de totale gemeentebegroting aan de orde. Daarnaast wordt kwalitatief gerapporteerd op de maatschappelijke effecten en de concrete maatschappelijke outcome van de projecten, uitgaande van de in het beleid vastgelegde maatschappelijke waarden voor gebiedsontwikkeling:

- **Innovatie** past bij Eindhoven als Brainport door het ontwikkelen van vernieuwende oplossingen die praktisch toepasbaar en uitvoerbaar zijn. Dat moet leiden tot een meer comfortabele, mooiere en gebruiksvriendelijke stad, die beter aansluit op de gewenste flexibiliteit.
- **Duurzaamheid** is een speerpunt van het gemeentelijk beleid. Kern van het beleid is dat we bij alle ontwikkelingen maximaal waarde willen toevoegen ten aanzien van Planet, People en Profit, op een zodanige wijze dat de beoogde ontwikkelingen ook langdurig houdbaar zijn.
- **Economie / werkgelegenheid** wordt door gebiedsontwikkeling gefaciliteerd door bij te dragen aan bijvoorbeeld toevoeging van bedrijfsactiviteiten in de stad of indirect via groei van het woningbestand, een groeiende (beroeps)bevolking en toenemende consumentenbestedingen.
- Bij de kernwaarde **inclusiviteit** zetten we in op een samenleving waar iedereen tot zijn recht kan komen. Het maakt niet uit welke sociaaleconomische positie, culturele achtergrond, gender, leeftijd, talenten of beperkingen iemand heeft. Er is in Eindhoven ruimte om prettig te wonen, te werken en te recreëren.

Naast deze maatschappelijke kernwaarden blijft uiteraard ook een gezond **financieel rendement** als kernwaarde voor het programma Grond overeind. Waar aan de orde zal dan ook bij besluitvorming over projecten expliciet de afweging tussen financieel rendement enerzijds en kosten en baten van inhoudelijke waardecreatie anderzijds inzichtelijk gemaakt worden in integrale businesscases.

Rolbepaling van de gemeente in gebiedsontwikkeling: naar een situationeel grondbeleid

Naast het sturen op meervoudige waardecreatie is in de nota Grondbeleid een afwegingskader tot stand gebracht over de wijze waarop de gemeente tot een besluit komt over haar rol in gebiedsontwikkelingen. We werken met een afweging aan de voorkant van projecten, waarbij ingeschat wordt welke rol van de gemeente aan de orde moet zijn. Hierbij staat centraal welke rol nodig is om tot een gewenst resultaat te komen op het vlak van de productie van bouwrijpe grond enerzijds en de regie op ontwikkelingen anderzijds.

In de besluitvorming over het starten van nieuwe gebiedsontwikkelingen en beslissingen over grond aan- of verkoop komt deze afweging expliciet aan de orde. We leveren maatwerk per locatie, in samenwerking met partners. En waar aan de orde kan daarbij ook sprake zijn van maatwerk met betrekking tot bijvoorbeeld andere manieren van afrekenen.

In 2019 werken we verder aan het implementeren van de Nota grondbeleid en de Uitwerkagenda grondbeleid, zoals vastgesteld in 2018. De uitvoering van de Nota Grondbeleid wordt periodiek gemonitord binnen het programma en indien nodig bijgestuurd. Daarbij wordt aangesloten bij de reguliere Planning en Control cyclus.

Jaarlijks herijken we de grondexploitaties in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). De resultaten van het MPG verwerken we indien nodig in de jaarrekening en in de daarop volgende (meerjaren) begroting.

Relatie met andere taakvelden

In het BBV wordt gewerkt met taakvelden. Voor het programma Grond geldt dat de financiële verantwoording verloopt via de volgende taakvelden:

- Grondexploitatie:
 - Niet-bedrijventerreinen: taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
 - Bedrijventerreinen: taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- Private ontwikkelingen: taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening

Prognose te verwachten resultaten grondexploitaties

In onderstaande tabel staan de verwachte resultaten van de grondexploitaties en private ontwikkelingen. Deze zijn gebaseerd op de herijking voor de Jaarrekening 2017 (MPG2018) en de halfjaarlijkse actualisatie die hierop volgde.

(x € 1 miljoen)	Jaarrekening 2017		Begroting 2019
	Tussentijdse winstneming t/m 2017	Verwacht eindsaldo	Verwacht eindsaldo
Grondexploitaties	18,8	31,6	44,1
Private ontwikkelingen	nvt	4,9	5,0
Totaal	18,8	36,5	49,1

Uit de halfjaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties en private ontwikkelingen zijn geen majeure wijzigingen naar voren gekomen. Het verschil tussen Jaarrekening 2017 en Begroting 2019 ontstaat door het vaststellen van een aantal nieuwe grondexploitaties en exploitaties voor private ontwikkelingen in de periode tussen MPG 2018 en 1 juni 2018: Ontwikkeling MO/TIO, Herontwikkeling Deken van Somerenstraat, Emmasingelkwadrant, Ontwikkeling Kronehoefstraat e.o. en Bosman/Bilderdijkstraat. Dit heeft een positief effect op het verwachte eindsaldo van de totale portefeuille.

Het BBV schrijft voor dat grondexploitaties en private ontwikkelingen apart worden verwerkt. In beginsel zijn private ontwikkelingen saldoneutraal, omdat alle met de ontwikkeling samenhangende kosten voor de gemeente worden verhaald op de grondeigenaar/initiatiefnemer. Uitsluitend faciliterende grondverkoop leiden hier tot een resultaat.

Geraamde winstneming

Winstneming uit grondexploitaties bestaat uit twee componenten, te weten tussentijds winstnemen, resultaat (positief of negatief) bij afsluiten van de grondexploitatie. In 2019 verwachten we circa € 2,9 miljoen winst uit grondexploitaties.

Het verwacht resultaat uit private ontwikkelingen (afsluiten en faciliterende grondverkoop) bedraagt in 2019 circa € 0,1 miljoen.

Bovengenoemde resultaten zijn sterk afhankelijk van de daadwerkelijke realisatie van kosten en opbrengsten in zowel 2018 en 2019, als de voortgang in de grondexploitaties die we verwachten in 2019 af te kunnen sluiten. De verwachte resultaten zijn daarom inschattingen op basis van de huidige stand van zaken, maar kunnen sterk afwijken als gevolg van vertragingen of juist versnellingen in de voortgang van deze grondexploitaties en de daarmee samenhangende realisatie van kosten en opbrengsten.

Voorzieningen

De gemeente Eindhoven kent naast projecten met een verwacht positief financieel resultaat ook projecten met een verwacht nadelig financieel resultaat. De noodzakelijke investeringen zijn soms nodig om de gemeentelijke ambities en doelstellingen te verwezenlijken. Als uitgangspunt (BBV regelgeving) geldt dat voor een project met een verwachte negatief resultaat direct een voorziening moet worden getroffen. Verliezen in projecten moeten dus al genomen worden zodra ze worden geraamd.

(x € 1 miljoen)	Jaarrekening 2017	Begroting 2019
Grondexploitaties	4,9	3,6
Private ontwikkelingen	0,6	0,6
Voorraad	5,0	5,0
Totaal	10,5	9,2

Vooralsnog wordt in 2019 een vrijval van circa € 1,3 miljoen voorzien als gevolg van het afsluiten van de grondexploitatie Mariënhage. Dit in verband met het afronden van het project waarbij het negatieve resultaat van het project wordt afgedekt met de al eerder hiervoor gevormde verliesvoorziening.

Weerstandsvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit voor grondexploitaties en kostenverhaalprojecten bedraagt € 19,3 miljoen. Dit is gebaseerd op de Jaarrekening 2017 en de halfjaarlijkse actualisatie. Bij de halfjaarlijkse actualisatie zijn geen grote wijzigingen in de risico's van de grondexploitaties en private ontwikkelingen geconstateerd ten opzichte van de Jaarrekening 2017.

Afwijking 10 jaarstermijn grondexploitaties

De grondexploitatie Meerhoven (t/m 2030) heeft een looptijd langer dan 10 jaar en wijkt daarmee af van de richttermijn voor de maximale looptijd van de grondexploitaties van de commissie BBV. De raad heeft besloten om voor deze grondexploitatie gemotiveerd af te wijken van de richttermijn omdat voldoende risicobeperkende maatregelen zijn genomen die de onzekerheden en risico's gepaard gaande met de langere looptijd te mitigeren.

3h. Gebiedsgericht werken

Gebiedsgericht werken kent een lange traditie in Eindhoven. Het heeft een toegevoegde waarde in het grijpen van kansen en het omgaan met opgaven in de uiteenlopende buurten en wijken van de stad en het draagt bij aan de meer thematische ambities en doelen van onze stad. We werken hierbij samen met inwoners en ondernemers, verenigingen en in de buurt werkende professionals. Juist in deze samenwerking is de kracht van onze aanpak gelegen.

Het gaat goed in veel wijken. Tegelijkertijd constateren we dat de gevolgen van de vermaatschappelijking van de zorg steeds zichtbaarder wordt. Het gevaar van stigmatisering van mensen die kwetsbaarder zijn en hulp en ondersteuning nodig hebben ligt op de loer, maar we zien de beweging dat deze groep mensen meer dan voorheen terecht komt in die gebieden waar al een grote opgave ligt. We zien ook dat thema's als ondermijning, polarisatie en woonoverlast zich in een aantal gevallen concentreert in bepaalde gebieden. Mede om deze redenen zijn we gestart om het thema veiligheid nadrukkelijker een gebiedsgerichte vertaling te geven. Zo krijgen we meer oog en oor voor signalen uit de buurt.

Terwijl dit buiten niet direct zichtbaar hoeft te zijn, kunnen in gebieden spanningen ontstaan die mogelijk leiden tot serieuze problemen op het gebied van tolerantie, inclusieve samenleving of eenzaamheid. Buurten worden complexer en dit dwingt ons tot intensivering van de samenwerking. Het dagelijks leven van onze inwoners (de leefwereld) sluit echter onvoldoende aan de wijze waarop de gemeente en professionele partners zijn georganiseerd (de systeemwereld). De effectiviteit van ons beleid is daarom afhankelijk van de vraag hoe we ons beleid passend kunnen maken op het complexe geheel van de stad en haar uiteenlopende behoeften. Het samenspel tussen gemeente en samenleving vraagt steeds meer om flexibiliteit en het vermogen om snel te kunnen schakelen.

Daarom gaan wij de domeinoverstijgende en integrale aanpak op thema's als veiligheid, sociaal, ruimte en economie verstevigen. Onderdeel daarvan is dat we onderzoeken hoe de pilots Veiligheid, de Actiegebieden en het project Samen maken we de wijk beter op elkaar kunnen aansluiten. Door focus en afstemmen van inzet, middelen en prioritering willen we hier een flinke slag slaan.

3i. Duurzaamheid

Een duurzame stad is een stad waar het prettig wonen, werken en recreëren is. Een stad waar de lucht, bodem en water gezond zijn, die veilig en bereikbaar is. Levendig en sociaal, met goed onderwijs en voldoende werkgelegenheid. Kortom, een duurzame stad is een stad die je met een gerust hart aan je kinderen achterlaat.

Het programma duurzaamheid werkt binnen dat hoofddoel aan twee grote thema's: klimaat en circulaire economie. De aanpak binnen het programma richt zich met name op verankering van de duurzame aanpak door de gemeentelijke organisatie en partijen in de stad. Duurzaamheid moet een vanzelfsprekend onderdeel van al onze projecten en handelen zijn.

Om een duidelijke, gedeelde taal te hebben van wat duurzaamheid is, werken we met The Natural Step (een methode die organisaties helpt om stap voor stap duurzaam te worden).

Met de woningbouwcorporaties is een apart samenwerkingsverband op gebied van duurzaamheid opgericht en met partijen als 040energie en slim wonen plus werken we aan het verduurzamen van de woningvoorraad. Om duurzaamheid bij het bedrijfsleven te bevorderen zetten we enerzijds in op toezicht en handhaving en hebben we anderzijds DOE (DuurzaamheidsOrganisatie regio Eindhoven) opgericht dat zich specifiek richt op intrinsiek gemotiveerde MKB bedrijven.

Binnen de organisatie ligt de nadruk in 2019 vooral op meer duurzaamheid in ruimtelijke ordening en projecten. Vanuit energie ligt de komende jaren de nadruk op het aardgasvrij maken van Eindhoven. Dit naast de inspanningen om energie te besparen, duurzaam op te wekken en op te kunnen slaan. De stand van zaken en eventuele bijsturing ten aanzien van de CO2 reductie in de stad wordt jaarlijks aan de raad gepresenteerd middels de Klimaatbegroting.

3j. Vastgoed

Voor vastgoed richten we ons in 2019 op een drietal speerpunten:

Speerpunt: Verduurzaming

Een trend waar de gemeente Eindhoven niet omheen kan en niet omheen wil is verduurzaming. In 2016 heeft de gemeenteraad de 'Klimaatverordening 040' aangenomen als ambitie op weg naar een duurzame stad. Zo bereiden we een structurele samenwerking op het gebied van verduurzaming voor met lokale woningcorporaties. Ook hebben we de ambitie om als gemeentelijke organisatie in 2025 volledig duurzaam te zijn. Daaronder vallen ook onze eigen panden. Het eerste wapenfeit hierbij was het programma Slim Verduurzamen Gemeentelijke Gebouwen (SVGG), waarbij zeven dienstgebouwen worden verduurzaamd. Hier ging een omvangrijk en innovatief onderzoeks- en aanbestedingstraject aan vooraf. Het gevolg is een vernieuwend samenwerkingstraject met een consortium van marktpartijen. De renovatie van het Stadhuis en de Stadhuistoren zijn onder SVGG al in uitvoering genomen. De vervolgstap heet Slim Verduurzamen Maatschappelijk Vastgoed. We willen in de periode 2019-2025 komen tot verduurzaming van een kernportefeuille van ruim 125 gemeentelijke panden, waarbij we starten met 'quick wins' en wettelijk verplichte maatregelen. Niet alleen zal dit een CO2-reductie voor Eindhoven opleveren, maar vooral ook een vliegwiel creëren, waar andere partijen op kunnen aanhaken.

Speerpunt: Slim vastgoed voor geluk

Met haar eigen vastgoedportefeuille heeft de gemeente middelen in handen om bij te dragen aan diverse gemeentelijke beleidsdoelstellingen, bijvoorbeeld op het gebied van sport, welzijn en cultuur. Die doelstellingen zijn er uiteindelijk om bij te dragen aan het geluk van de Eindhovenaren.

De gemeentelijke vastgoedorganisatie is zich verder aan het ontwikkelen richting de functie van 'matchmaker': een proactieve koppelaar tussen vraag en aanbod. Ons streven is dat de gemeentelijke panden een echte katalysator zijn voor menselijke activiteiten, ontmoeting en contact.

Daartoe willen we meer inzicht krijgen in de gewenste en feitelijke prestaties van ons vastgoed, zowel in financiële als maatschappelijke zin. Dat inzicht maakt mogelijk dat er beter strategisch gestuurd gaat worden. De inzet van big data en slimme technologie kan daarbij een belangrijke bijdrage leveren, doordat diepgaande analyses steeds beter mogelijk zijn. Als we weten 'wat er leeft in de stad' kunnen we de positieve maatschappelijke impact van het vastgoed aanmerkelijk vergroten. Anders gezegd: onze investeringen in maatschappelijke voorzieningen worden beter besteed, doordat ons aanbod beter gaat aansluiten op de behoeften in de stad.

Speerpunt: Transparantie

De vastgoedorganisatie heeft en houdt de basis op orde ten behoeve van een efficiënt en effectief vastgoedbeheer en vastgoedbeleid. Door jaarlijks een Meerjaren Perspectief Vastgoed (MPV) te gaan uitbrengen kunnen we transparanter worden in onze portefeuillesturing, waarbij het vastgoed faciliterend is voor de inhoudelijke beleidsdomeinen. Nog nadrukkelijker zal dus de input van de beleidsdomeinen gebruikt gaan worden bij de portefeuillesturing.

Om echt transparant te kunnen zijn bij de inzet van vastgoedmiddelen, is het wenselijk om te gaan werken met vorm van een kostprijsdekkende huur, waarbij er vele varianten bestaan en waarbij per beleidsdomein de meest passende oplossing kan worden gezocht. Dit bevindt zich nog in de ambtelijke voorbereiding en zal in de loop van 2019 nader vorm kunnen gaan krijgen.

BIJLAGEN

1. Kerngegevens

Kerngegevens per 1 januari	2017	2018	2019
Sociale structuur			
Aantal inwoners	226.921	229.136	230.895
Inwoners < 20	45.712	45.826	46.085
Inwoners > 64 jaar	37.774	28.333	38.765
Inwoners 65 t/m 74 jaar	20.264	20.630	20.945
Inwoners 75-84 jaar	12.642	12.619	12.675
Inwoners 85 jaar e.o.	4.868	5.084	5.145
Aantal WW-uitkeringen	5.500	4.509	3.535
Aantal bijstandsgerechtigden WWB/Participatiewet ¹	7.075	6.869	6.712
Fysieke structuur			
Oppervlakte gemeente (in ha)	8.887	8.892	8.895
Lengte wegen (in km)	938	938	938
Lengte waterwegen (in km)	123	123	123
Aantal woningen	106.873	109.089	110.820
Aantal bewoners per woning	2,12	2,10	2,10
% huurwoning	52	53	53
% eigen woning	48	47	47

¹ Komt terug bij taakveld 6.3 als 'aantal verstrekte uitkeringen', echter per ultimo dienstjaar.

Algemene gegevens	2017	2018	2019
Personeel			
Formatie in fte's (incl. gemeenteraad en college van B&W)	1.788	1.824	1.830
Prijspeil	1 jan. 2017	1 jan. 2018	1 jan. 2019
Totaal personeelskosten (x €1.000)	146.429	155.193	165.924

De raad heeft naar aanleiding van de jaarrekening 2017 op 3 juli 2018 een motie aangenomen om de personeelskosten te maximeren op €140,8 miljoen. Dit bedrag betreft de realisatie over 2017 van de lasten van vast personeel, inhuur en overige lasten zoals flexibel belonen, verminderd met opbrengsten en doorbelasting naar projecten (zie opstelling op pagina 273 van de jaarrekening 2017). De bovengrens voor personeelslasten wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van autonome ontwikkelingen op het gebied van cao en pensioenpremies. Daarnaast is de bovengrens ook aan verandering onderhevig door autonome groei van bijvoorbeeld leges, parkeren, reisdocumenten en nieuwe beleidskeuzes. Voor 2019 komt de geactualiseerde bovengrens uit op €149,6 miljoen. Volgens de definitie van de motie ramen we in deze begroting €143,7 miljoen. De raming ligt nu €5,8 miljoen onder de bovengrens. Gedurende het jaar zullen er wegens ziekte of vertrek van medewerkers ten laste van deze ruimte nog aanvullende begrotingswijzigingen volgen.

Bovengrens personeelskosten	2017	2018	2019
<i>Personeelslasten vast en inhuur</i>	165,6		
<i>Personeelslasten niet via salarissysteem (o.a. flexibel belonen)</i>	0,0		
<i>Opbrengsten en doorbelasting naar projecten</i>	-24,9		
Bovengrens 2017	140,8	140,8	140,8
Stijging cao en pensioenpremies 2018		3,7	3,7
Bovengrens 2018		144,5	144,5
Stijging cao en pensioenpremies 2019			5,1
Bovengrens 2019			149,6
<i>Personeelslasten vast en inhuur</i>			165,9
<i>Personeelslasten niet via salarissysteem (o.a. flexibel belonen)</i>			1,0
<i>Opbrengsten en doorbelasting naar projecten</i>			-23,1
Totale raming personeelslasten conform motie			143,7
Ruimte tot bovengrens 2019			5,8

Algemene gegevens	2017	2018	2019
Rente			
Omslagrente	2%	1,3%	1,15%
Rente grondexploitatie	2%	1,5%	1,5%
Rente IHP; bestaande kredieten	2,5%	1,13%	1,13%
Rente IHP; nieuwe kredieten	2,5%	2,5%	2,5%
Rente reserves / voorzieningen	2%	1,3%	1,15%
Prijsstijging voor:			
Goederen en diensten	0,5%-0,75%	1%	1%
Subsidies vóór de decentralisaties	---	1,5%	1%
Subsidies WMO/Jeugd	---	2,9%	3%
Indexering inkomsten			
Tarieven, belastingen, rechten, overige	2%	2%	2%

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn middelen die de gemeente naar eigen inzicht mag besteden. Dit betreft onderstaande onderdelen.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (x 1.000)	2019	2020	2021	2022
Lokale heffingen waarvan besteding niet gebonden is				
OZB	72.035	72.035	72.035	72.035
Hondenbelasting	988	988	988	988
Precariorechten	1.039	1.039	1.039	1.039
Uitkeringen gemeentefonds				
Gemeentefonds	462.799	461.339	458.986	456.352

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (x 1.000)	2019	2020	2021	2022
Dividend				
BNG	400	400	400	400
Eindhoven Airport	113	113	113	113
Essent	15	15	15	15
Saldo financieringsfunctie				
Financieringsfunctie	-359	-394	-931	-1.176
Overige algemene dekkingsmiddelen				
Rente eigen kapitaal	667	712	768	848
Rente belegde reserves en voorzieningen	2.123	2.115	2.175	2.220
Vennootschapsbelasting	pm	pm	pm	pm
Onvoorzien	227	227	227	227

Bij de lokale heffingen geldt een onderscheid tussen heffingen waarvan de besteding gebonden is en heffingen waarvan dat niet zo is. De belangrijkste niet-gebonden lokale heffing vormt de OZB en in beduidend mindere mate de hondenbelasting en precariorechten. De belangrijkste gebonden lokale heffingen zijn de afvalstoffenheffing, rioolrechten en de legesinkomsten. De uitkeringen gemeentefonds zijn op basis van de meicirculaire 2018 opnieuw berekend en in de meerjarenbegroting 2019-2022 opgenomen. De weergegeven bedragen zijn inclusief de stelpost BCF-plafond. Het saldo financieringsfunctie betreft het saldo van alle betaalde en ontvangen rente. Er wordt geen rente bijgeschreven op reserves en voorzieningen. Deze rente valt vrij ten gunste van de algemene middelen. Jaarlijks wordt in de begroting een bedrag van € 227.000 voor onvoorziene lasten opgenomen, voor niet begrote uitgaven die onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn (de 3 o's).

Balansbeeld

Voor de berekening van de BBV-normen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risico's gaan we uit van onderstaande cijfers. De begroting 2018 is gewijzigd op basis van de realisatie 2017. In de begroting 2019 is onder meer het verwacht resultaat over 2018 verwerkt om een realistisch beeld van de indicatoren te kunnen schetsen. Omdat het resultaat over 2018 nog niet vast staat, is het nog niet meegenomen in andere bijlagen (zoals reserves en voorzieningen en vaste activa).

Balans (x €1 miljoen)	R2016	R2017	GB2018	B2019	B2020	B2021	B2022
materiële vaste activa	639	649	686	726	746	761	771
financiële vaste activa (uitzettingen)	8	8	8	8	8	8	8
financiële vaste activa (doorleningen)	40	38	43	41	40	35	30
voorraden (NIEGG en BIE)	104	93	85	60	40	20	10
voorraden (overig)	7	7	7	7	7	7	7
vlootende activa overig	89	101	90	90	90	95	95
balanstotaal activa	887	895	919	932	931	926	921
eigen vermogen	185	178	148	155	162	169	176
voorzieningen	56	59	59	59	59	59	59
vaste schulden	435	436	476	515	520	515	515
kasgeldleningen	62	70	70	50	40	35	30
vlootende passiva overig	149	152	166	153	150	148	141
balanstotaal passiva	887	895	919	932	931	926	921

(R = realisatie, GB = gewijzigde begroting, B = begroting)

2. Financieel overzicht taakvelden

LASTEN (x € 1.000)	personeelslasten	kapitaallasten	goederen en diensten	subsidies en overdrachten	overhead en apparaatskosten
0. Bestuur en ondersteuning					
0.1 Bestuur	7.640	200	3.657	3.823	600
0.2 Burgerzaken	4.448	182	1.325	953	384
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	968	156	301		288
0.4 Overhead	52.449	7.997	27.460		-12.892
0.5 Treasury		2.790	354		113
0.61 OZB woningen	813		68		109
0.62 OZB niet-woningen	544		45		110
0.63 Parkeerbelasting	358		30		30
0.64 Belastingen overig	485	85	619		109
0.7 Alg. uitkering en overige uitk. gemeentefonds					110
0.8 Overige baten en lasten		-1.125	164		443
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)					
0.10 Mutaties reserves					
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten					
1. Veiligheid					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	92	147	108	14.150	
1.2 Openbare orde en veiligheid	10.052	211	2.904	546	63
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1 Verkeer en vervoer	5.333	2.475	28.783	98	242
2.2 Parkeren	461	1.172	2.228		30
2.3 Recreatieve havens					
2.4 Economische havens en waterwegen		144	126		
2.5 Openbaar vervoer	58		2.120		301
3. Economie					
3.1 Economische ontwikkeling	1.132	4	782	202	6
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	85	-404	3.646		382
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	517	56	535	877	17
3.4 Economische promotie	756		1.125	2.483	370
4. Onderwijs					
4.1 Openbaar basisonderwijs					
4.2 Onderwijshuisvesting	521	9.099	8.639		43
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.194		6.888	5.397	202
5. Sport, cultuur en recreatie					
5.1 Sportbeleid en activering	2.018		133	245	47
5.2 Sportaccommodaties	9.179	5.266	6.063	418	168
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	968	3.349	3.278	22.313	73
5.4 Musea	3.229	333	2.418		4
5.5 Cultureel erfgoed	76	32	533	233	
5.6 Media				407	2
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.611	764	10.077	160	229
6. Sociaal domein					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6.454	496	4.340	18.251	725
6.2 Wijkteams	2.941		121	31.122	
6.3 Inkomensregelingen	4.278	1	186	122.006	1.003
6.4 Begeleide participatie	3.083		58	33.079	86
6.5 Arbeidsparticipatie	5.601		2.250	8.627	95
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.750		115	4.491	88
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.194		465	47.472	88
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1.194		540	43.447	-11
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	1.113	83	1.551	54.919	23
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.089		21	7.494	-38
7. Volksgezondheid en milieu					
7.1 Volksgezondheid			4.235	3.590	81
7.2 Riolering	1.369	2.248	4.621	2	
7.3 Afval	489	120	14.703		105
7.4 Milieubeheer	1.966	685	7.141	88	48
7.5 Begraafplaatsen en crematoria		24	651		75
8. Volkshuisv. ruimtelijke ordening en sted. vern.					
8.1 Ruimtelijke ordening	5.890	234	7.603	61	2
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	948	5.232	29.848		79
8.3 Wonen en bouwen	18.578	740	3.835		5.968
Totaal	165.924	42.796	196.693	426.954	-

LASTEN (x € 1.000)	overig	reserves en voorzieningen	Totaal lasten
0. Bestuur en ondersteuning			
0.1 Bestuur	855		16.775
0.2 Burgerzaken			7.292
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	11	48	1.772
0.4 Overhead		1.138	76.152
0.5 Treasury	-1.863		1.394
0.61 OZB woningen			990
0.62 OZB niet-woningen			699
0.63 Parkeerbelasting			418
0.64 Belastingen overig			1.298
0.7 Alg. uitkering en overige uitk. gemeentefonds			110
0.8 Overige baten en lasten	-4.874		-5.392
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)			-
0.10 Mutaties reserves		17.971	17.971
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten			-
1. Veiligheid			
1.1 Crisisbeheersing en brandweer		69	14.566
1.2 Openbare orde en veiligheid	49		13.825
2. Verkeer, vervoer en waterstaat			
2.1 Verkeer en vervoer	155		37.086
2.2 Parkeren		1	3.892
2.3 Recreatieve havens			-
2.4 Economische havens en waterwegen	21		291
2.5 Openbaar vervoer	33		2.512
3. Economie			
3.1 Economische ontwikkeling			2.126
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.227	99	6.035
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	38		2.040
3.4 Economische promotie			4.734
4. Onderwijs			
4.1 Openbaar basisonderwijs			-
4.2 Onderwijshuisvesting		883	19.185
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken			13.681
5. Sport, cultuur en recreatie			
5.1 Sportbeleid en activering			2.443
5.2 Sportaccommodaties		1.177	22.271
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie		623	30.604
5.4 Musea		222	6.206
5.5 Cultureel erfgoed		509	1.383
5.6 Media			409
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		159	14.000
6. Sociaal domein			
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		194	30.460
6.2 Wijkteams			34.184
6.3 Inkomensregelingen			127.474
6.4 Begeleide participatie			36.306
6.5 Arbeidsparticipatie	166		16.739
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)			8.444
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+			49.219
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-			45.170
6.81 Geëscaleerde zorg 18+		8	57.697
6.82 Geëscaleerde zorg 18-			8.566
7. Volksgezondheid en milieu			
7.1 Volksgezondheid			7.906
7.2 Riolering	1.846	7.748	17.834
7.3 Afval	5.126		20.543
7.4 Milieubeheer	331	260	10.519
7.5 Begraafplaatsen en crematoria			750
8. Volkshuisv. ruimtelijke ordening en sted. vern.			
8.1 Ruimtelijke ordening	1.123		14.913
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	17.834		53.941
8.3 Wonen en bouwen	194	220	29.535
Totaal	23.272	31.329	886.968

BATEN (x € 1.000)	gemeente- fonds	overige rijksbijdragen	belastingen en heffingen	goederen en diensten
0. Bestuur en ondersteuning				
0.1 Bestuur				216
0.2 Burgerzaken		476	2.823	274
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden				398
0.4 Overhead				1.375
0.5 Treasury				
0.61 OZB woningen			34.046	
0.62 OZB niet-woningen			37.989	
0.63 Parkeerbelasting			14.823	
0.64 Belastingen overig			2.027	490
0.7 Alg. uitkering en overige uitk. gemeentefonds	462.799			
0.8 Overige baten en lasten				35
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)				
0.10 Mutaties reserves				
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten				
1. Veiligheid				
1.1 Crisisbeheersing en brandweer				534
1.2 Openbare orde en veiligheid			426	751
2. Verkeer, vervoer en waterstaat				
2.1 Verkeer en vervoer		229	439	1.939
2.2 Parkeren			114	1.532
2.3 Recreatieve havens				
2.4 Economische havens en waterwegen			57	60
2.5 Openbaar vervoer			12	
3. Economie				
3.1 Economische ontwikkeling				
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur			66	5.302
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen			1.520	80
3.4 Economische promotie			2.342	1.485
4. Onderwijs				
4.1 Openbaar basisonderwijs				
4.2 Onderwijshuisvesting				2.912
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		3.690		
5. Sport, cultuur en recreatie				
5.1 Sportbeleid en activering				274
5.2 Sportaccommodaties				9.417
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie				3.534
5.4 Musea				1.143
5.5 Cultureel erfgoed				421
5.6 Media				
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		7		209
6. Sociaal domein				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie				1.577
6.2 Wijkteams		35		
6.3 Inkomensregelingen		112.252		23
6.4 Begeleide participatie				
6.5 Arbeidsparticipatie		200		
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)				
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		537		
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-				474
6.81 Geëscaleerde zorg 18+				202
6.82 Geëscaleerde zorg 18-				437
7. Volksgezondheid en milieu				
7.1 Volksgezondheid				
7.2 Riolering		238	17.764	583
7.3 Afval			21.442	10
7.4 Milieubeheer		3.193		2.647
7.5 Begraafplaatsen en crematoria			635	
8. Volkshuisv. ruimtelijke ordening en sted. vern.				
8.1 Ruimtelijke ordening		33		10.098
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)		218		51.480
8.3 Wonen en bouwen			5.796	4.002
Totaal	462.799	121.108	142.321	103.914

BATEN (x € 1.000)	overige overdrachten	renten en dividenden	overige verrekeningen	onttrekkingen reserves	Totaal baten
0. Bestuur en ondersteuning					
0.1 Bestuur	198				414
0.2 Burgerzaken					3.573
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden					398
0.4 Overhead	200				1.575
0.5 Treasury		3.710	2		3.712
0.61 OZB woningen					34.046
0.62 OZB niet-woningen					37.989
0.63 Parkeerbelasting					14.823
0.64 Belastingen overig	10				2.527
0.7 Alg. uitkering en overige uitk. gemeentefonds					462.799
0.8 Overige baten en lasten	-412	528			151
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)					-
0.10 Mutaties reserves				23.238	23.238
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten					-
1. Veiligheid					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer					534
1.2 Openbare orde en veiligheid					1.177
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1 Verkeer en vervoer			1.681		4.288
2.2 Parkeren					1.646
2.3 Recreatieve havens					-
2.4 Economische havens en waterwegen			21		138
2.5 Openbaar vervoer					12
3. Economie					
3.1 Economische ontwikkeling			345		345
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur			1.313		6.681
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	520	50			2.170
3.4 Economische promotie					3.827
4. Onderwijs					
4.1 Openbaar basisonderwijs					-
4.2 Onderwijshuisvesting	200		46		3.158
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	173				3.863
5. Sport, cultuur en recreatie					
5.1 Sportbeleid en activering					274
5.2 Sportaccommodaties			160		9.577
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie			175		3.709
5.4 Musea			59		1.202
5.5 Cultureel erfgoed					421
5.6 Media					-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie			458		674
6. Sociaal domein					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie			19		1.596
6.2 Wijkteams					35
6.3 Inkomensregelingen	2.372				114.647
6.4 Begeleide participatie					-
6.5 Arbeidsparticipatie					200
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)					-
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.544				2.081
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-					474
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	2.411		13		2.626
6.82 Geëscaleerde zorg 18-					437
7. Volksgezondheid en milieu					
7.1 Volksgezondheid					-
7.2 Riolering					18.585
7.3 Afval			538		21.990
7.4 Milieubeheer		200			6.040
7.5 Begraafplaatsen en crematoria					635
8. Volkshuisv. ruimtelijke ordening en sted. vern.					
8.1 Ruimtelijke ordening	275		-6.369		4.037
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)			2.887		54.585
8.3 Wonen en bouwen	51	70	20.140		30.059
Totaal	7.542	4.558	21.488	23.238	886.968

3. Incidentele posten en structurele mutaties reserves

Incidentele posten

Omschrijving	baten/ lasten	2019	2020	2021	2022
0. Bestuur en ondersteuning					
afoming stelpost 'route 2014'	lasten	-81	-	-	-
PI-systeem/salarissysteem	lasten	-50	-	-	-
ambtelijke huisvesting	lasten	900	-	-	-
taakstelling ambtelijke huisvesting	lasten	1.294	324	-	-
verhuisbewegingen gemeentelijke organisatie	lasten	300	-	-	-
rechtmatigheid inkoop	lasten	160	-	-	-
asbestsanering stadhuis laagbouw	lasten	900	-	-	-
inkomsten i.k.v. WAZO/UWV	baten	-200	-	-	-
vervangen personeelsinformatiesysteem	lasten	180	-	-	-
bijstelling inhuur klantencontacten en communicatie	lasten	524	-	-	-
bijstelling inhuur klantencontacten/comm.; bijdr. derden	baten	-524	-	-	-
actualisatie inhuur personeel Burgerzaken	lasten	200	-	-	-
SVGG; huur Stadskantoor	lasten	2.578	644	-	-
modernisering arbeidsvoorwaarden	lasten	-250	-	-	-
<u>mutaties bestemmingsreserves:</u>					
afoming stelpost 'route 2014'/PI-systeem	lasten	131	-	-	-
circulaires gemeentefonds/creatieve industrie	baten	-100	-100	-	-
versterken vestigingsklimaat	baten	-100	-100	-	-
vrijval claim egalisatie resultaat Grondbedrijf	baten	-	-	-	-
reserve onderwijshuisvesting	lasten	3.700	-	-	-
vrijval reserve frictiekosten VRBZO	baten	-4.455	-	-	-
project 'ons buurthuis bruiet'	baten	-291	-	-	-
project 'buurtsportcoaches 2017-2020'	baten	-252	-252	-	-
technologie-educatie	baten	-325	-	-	-
project 'Samenwerking Rwanda - Eindhoven'	baten	-75	-75	-	-
ambtelijke huisvesting	baten	-900	-	-	-
programma 'Graag gedaan'	baten	-55	-	-	-
acties minimabeleid	baten	-32	-	-	-
Holland Expat Center South	baten	-35	-	-	-
programmaplan Migratie	baten	-1.242	-	-	-
gebiedsgerichte aanpak	baten	-300	-	-	-
modernisering arbeidsvoorwaarden	lasten	250	-	-	-
actualisatie inhuur burgerzaken	baten	-200	-	-	-
meerjarenplan stedelijk	lasten	1.000	1.000	-	-
verrekening tussen reserves	lasten	689	410	-	-
verrekening tussen reserves	baten	-689	-410	-	-
<u>mutaties algemene reserve:</u>					
mutatie weerstandsvermogen	lasten	2.930	229	2.125	218

Omschrijving	baten/ lasten	2019	2020	2021	2022
1. Veiligheid					
actiecentrum ondermijning	lasten	108	103	-	-
actiecentrum ondermijning; middelen van derden	baten	-107	-102	-	-
3. Economie					
pilot programma 'creatieve industrie	lasten	202	202	-	-
buurtsportcoaches 2017-2020	lasten	252	252	-	-
Holland Expat Center South	lasten	35	-	-	-
gecalculeerd projectresultaat grondbedrijf	baten	-1.313	-	-	-
4. Onderwijs					
technologie educatie	lasten	333	-	-	-
5. Sport, cultuur en recreatie					
uitvoeringsprogramma sport	lasten	243	253	-	-
vroegtijdig school verlaten; regulier programma	lasten	751	751	-	-
vroegtijdig school verlaten; regulier pr.; middelen rijk	baten	-743	-743	-	-
impuls exploitatie sport	lasten	1.300	-	-	-
6. Sociaal Domein					
project 'ons buurthuis bruist'	lasten	291	-	-	-
project 'Samenwerking Rwanda - Eindhoven'	lasten	76	76	-	-
programma 'Graag gedaan'	lasten	442	37	1	-
acties minimabeleid	lasten	32	-	-	-
programmaplan Migratie	lasten	1.251	-	-	-
7. Volksgezondheid en milieu					
baggerplan	lasten	230	-	-	-
gemeenschappelijke regeling CURE; vrijval voorziening	baten	-795	-	-	-
natuur- en duurzaamheidseducatie	lasten	35	-	-	-
regionaal zonnepanelenproject	lasten	287	52	-	-
regionaal zonnepanelenproject; bijdragen derden	baten	-284	-52	-	-
8. Volkshuisv., ruimtelijke ordening en stedelijke vern.					
invoering omgevingswet	lasten	820	800	500	-
verduurzamen maatschappelijk vastgoed	lasten	700	700	-	-
gebiedsgerichte aanpak	lasten	303	-	-	-
boekwinst verkoop panden	baten	-1.000	-1.750	-750	-
gecalculeerd projectresultaat grondbedrijf	baten	-2.985	-	-	-
Totaal incidentele baten	baten	-16.313	-3.174	-750	-
Totaal incidentele lasten	lasten	22.357	5.423	2.626	218
Saldo incidentele baten en lasten (+ = lasten)	lasten	6.044	2.249	1.876	218

Structurele mutaties reserves

Omschrijving	baten/ lasten	2019	2020	2021	2022
0. Bestuur en ondersteuning					
<u>Onttrekkingen aan:</u>					
reserve aankoop kunstvoorwerpen	baten	-232	-232	-232	-232
reserve burgerzaken	baten	-307	-307	-307	-307
reserve duurzaamheidsfonds SVGG	baten	-201	-250	-62	-45
aan reserve financieringsfonds MIP	baten	-3.784	-4.134	-4.064	-3.957
reserve huisvesting onderwijs	baten	-753	-528	-495	-495
reserve internationale school	baten	-841	-841	-797	-797
reserve maatschappelijk nut projecten i.o	baten	-7.610	-1.221	-166	-77
reserve tentoonstellingen Van Abbemuseum	baten	-350	-350	-350	-350
reserve volkshuisvesting	baten	-25	-25	-25	-25
reserve wko's	baten	-5	-5	-5	-5
saldireserve specifiek	baten	-79	-88	-183	-26
		-14.187	-7.981	-6.686	-6.316
<u>Toevoegingen aan:</u>					
reserve aankoop kunstvoorwerpen	lasten	232	232	232	232
reserve biomassacentrale Meerhoven	lasten	259	334	459	456
reserve bodemsanering	lasten	332	332	332	332
reserve burgerzaken	lasten	447	447	447	447
reserve buurtsportcoaches	lasten	16	16	16	16
reserve duurzaamheidsfonds SVGG	lasten	65	16	303	303
reserve financieringsfonds MIP	lasten	3.232	4.232	6.425	6.092
reserve internationale school	lasten	398	398	398	398
reserve kredietrisico's gar. geldleningen	lasten	35	35	35	35
reserve maatschappelijk nut projecten/(i.o.)	lasten	3.124	2.619	111	111
reserve opkomst verkiezingen	lasten	11	11	11	11
reserve tentoonstellingen Van Abbemuseum	lasten	350	350	350	350
reserve voorbereidingskrediet investeringen	lasten	425	425	425	425
reserve wko's	lasten	15	14	14	15
risicoreserve PSV	lasten	330	330	330	330
		9.271	9.791	9.888	9.553
Totaal onttrekkingen	baten	-14.187	-7.981	-6.686	-6.316
Totaal toevoegingen	lasten	9.271	9.791	9.888	9.553
Saldo	saldo	-4.916	1.810	3.202	3.237

Structureel begrotingssaldo

Structureel begrotingssaldo	2019			2022		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
P0 Bestuur en Ondersteuning (TV 0.1- 0.2- 0.3- 0.63- 0.64- 0.8) ¹	20,6	19,8	0,8	19,3	18,5	0,8
P1 Veiligheid	28,4	1,7	26,7	28,3	1,6	26,7
P2 Verkeer, vervoer en waterstaat	43,8	6,1	37,7	41,4	5,4	36,0
P3 Economie	14,9	13,0	1,9	17,7	13,4	4,3
P4 Onderwijs	32,9	7,0	25,9	32,7	6,0	26,7
P5 Sport, cultuur en recreatie	77,3	15,9	61,4	78,8	16,3	62,5
P6 Sociaal Domein	414,3	122,1	292,2	415,1	130,4	284,7
P7 Volksgezondheid en milieu	57,5	47,3	10,2	60,4	50,4	10,0
P8 Volkshuisvesting, r.o. en stedelijke vernieuwing	98,4	88,7	9,7	72,7	63,6	9,1
Totaal van de programma's	788,1	321,6	466,5	766,4	305,6	460,8
Algemene dekkingsmiddelen (TV 0.5- 0.61 -0.62- 0.64- 0.7- 0.11) ²	4,5	540,6	-536,1	5,0	534,0	-529,0
Overhead (TV 0.4)	76,2	1,6	74,6	66,3	1,3	65,0
Vennootschapsbelasting (TV 0.9)	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien (TV 0.8)	0,2	-	0,2	0,2	-	0,2
Mutaties reserves (TV 0.10)	18,0	23,2	-5,2	9,8	6,8	3,0
Geraamd resultaat	887,0	887,0	-0,0	847,7	847,7	0,0
Incidentele baten en lasten			6,0			0,2
Structureel begrotingssaldo			6,0			0,2

¹ TV 0.8: excl. onvoorzien

² TV 0.64 excl. aanmaningen/dwangbevelen

4. Geldleningen

Opgenomen en verstrekte langlopende geldleningen en overige vaste schulden

Omschrijving (x€1.000)	Restant per 1 jan. 2019	Vermeerdering in 2019	Aflossing in 2019	Restant per 31 dec. 2019
<i>Opgenomen geldleningen:</i>				
Opgenomen leningen (voor gemeentelijke financiering en doorgeleend aan derden)	475.254	76.077	-36.952	514.379
Waarborgsommen van derden	<u>623</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>623</u>
Totaal vaste schuld	475.877	76.077	-36.952	515.002
<i>Verstrekte geldleningen:</i>				
Leningen aan woningbouwcorporaties	15.799		-874	14.925
Overige verstrekte leningen	<u>26.791</u>	<u>8.000</u>	<u>-8.511</u>	<u>26.280</u>
Totaal verstrekte leningen	42.590	8.000	-9.385	41.205

Gewaarborgde geldleningen

Lening in kader van (x€1.000):	Oorspronkelijk bedrag lening	Borgstelling per 1 jan 2019	Aflossing 2019	Borgstelling per eind 2019
Gezondheidszorg	8.187	4.766	-363	4.403
Cultuur	5.886	3.885	-182	3.703
Sport	2.872	1.237	-76	1.161
Welzijn	1.000	912	-13	900
Woningbouw	3.452	2.684	-164	2.520
Overig	5.170	2.576	-13	2.563
Totaal	26.567	16.060	-811	15.249

Per 31 december 2017 verleent de gemeente Eindhoven voor ca. € 1,25 miljard euro achtervang aan het waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Pas indien de reserve van het WSW plus de middelen (obligo's) van andere corporaties niet toereikend zijn, dienen het rijk en gemeenten renteloze leningen te verstrekken. Eind 2016 bedroegen deze samen ruim € 3,6 miljard.

5. Meerjarenraming 2019-2022

LASTEN Taakvelden		(x €1.000)					
		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.1	Bestuur	15.321	16.325	16.775	16.658	15.491	15.394
0.2	Burgerzaken	11.188	6.780	7.292	6.654	6.469	6.445
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.108	974	1.772	1.520	1.492	1.498
0.4	Overhead	71.086	66.869	76.152	67.861	66.750	66.265
0.5	Treasury	-2.374	940	1.394	1.246	1.713	1.897
0.61	OZB woningen	0	829	990	981	946	946
0.62	OZB niet-woningen	0	676	699	693	669	669
0.63	Parkeerbelasting	0	382	418	413	398	398
0.64	Belastingen overig	547	1.500	1.298	1.365	1.342	1.341
0.7	Algemene en ov. uitkering gem.fonds	0	100	110	110	110	110
0.8	Overige baten en lasten	-4.617	-4.521	-5.392	-4.273	-4.173	-4.173
0.10	Mutaties reserves	98.220	47.932	17.971	11.430	12.013	9.771
0.11	Resultaat rek. van baten en lasten	-2.752	30	0	0	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	14.429	12.982	14.566	14.560	14.560	14.559
1.2	Openbare orde en veiligheid	12.110	15.271	13.825	13.897	13.786	13.744
2.1	Verkeer en vervoer	38.557	43.450	37.086	35.694	35.906	36.205
2.2	Parkeren	3.300	3.961	3.892	3.859	3.871	3.881
2.4	Economische havens en waterwegen	259	303	291	289	288	287
2.5	Openbaar vervoer	0	345	2.512	976	976	976
3.1	Economische ontwikkeling	4.276	2.796	2.126	1.840	2.621	2.622
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.591	6.497	6.035	9.480	8.734	9.017
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1.498	2.212	2.040	2.021	2.019	2.019
3.4	Economische promotie	3.698	2.937	4.734	4.064	4.064	4.064
4.2	Onderwijshuisvesting	24.636	16.952	19.185	18.883	19.412	20.073
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	17.439	12.369	13.681	13.483	12.647	12.647
5.1	Sportbeleid en activering	1.249	1.462	2.443	2.526	2.216	2.216
5.2	Sportaccommodaties	25.262	22.369	22.271	23.090	23.308	23.505
5.3	Cultuurpresentatie, -prod. en particip.	32.311	31.824	30.604	30.909	31.034	31.101
5.4	Musea	8.175	6.355	6.206	6.231	6.247	6.297
5.5	Cultureel erfgoed	532	1.143	1.383	1.385	1.383	1.357
5.6	Media	1.028	405	409	404	404	404
5.7	Openb. groen en (openlucht)recreatie	13.721	13.635	14.000	13.843	13.868	13.935
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	43.869	33.948	30.460	28.921	28.848	28.785
6.2	Wijkteams	31.065	33.514	34.184	34.127	34.123	34.125
6.3	Inkomensregelingen	126.510	134.759	127.474	132.613	135.570	135.231
6.4	Begeleide participatie	37.298	37.678	36.306	34.640	33.794	32.752
6.5	Arbeidsparticipatie	13.545	15.527	16.739	17.188	17.319	17.276
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.548	8.429	8.444	8.379	8.380	8.381
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	39.990	31.551	49.219	50.408	48.927	48.903
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	51.218	37.322	45.170	45.515	44.270	44.240
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	68.401	62.203	57.697	57.147	56.813	56.806
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	7.621	7.865	8.566	8.565	8.636	8.636
7.1	Volksgezondheid	7.947	7.830	7.906	7.906	7.906	7.906
7.2	Riolering	17.756	17.591	17.834	22.452	22.452	22.231
7.3	Afval	19.383	19.206	20.543	21.301	21.716	22.187
7.4	Milieubeheer	14.679	9.998	10.519	10.157	7.255	7.257
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	657	694	750	750	748	748
8.1	Ruimtelijke ordening	12.308	23.023	14.913	10.845	11.132	9.963
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	46.363	49.285	53.941	80.683	25.270	36.386
8.3	Wonen en bouwen	8.239	27.487	29.535	27.132	26.293	26.376
Resultaat		945.195	893.994	886.968	900.821	840.016	847.659

BATEN Taakvelden		(x €1.000)					
		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
0.1	Bestuur	1.609	318	414	414	414	414
0.2	Burgerzaken	5.205	4.198	3.573	2.971	3.045	2.759
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	2.298	146	398	109	109	109
0.4	Overhead	5.928	1.333	1.575	1.325	1.300	1.300
0.5	Treasury	6.754	4.330	3.712	3.566	3.612	3.676
0.61	OZB woningen	24.451	27.178	34.046	34.046	34.046	34.046
0.62	OZB niet-woningen	28.114	30.778	37.989	37.989	37.989	37.989
0.63	Parkeerbelasting	13.456	13.553	14.823	14.083	14.390	14.390
0.64	Belastingen overig	2.602	2.488	2.527	2.527	2.527	2.527
0.7	Algemene en ov. uitkering gem.fonds	423.282	437.142	462.799	461.339	458.986	456.352
0.8	Overige baten en lasten	4.243	31	151	151	151	151
0.10	Mutaties reserves	102.103	32.937	23.238	8.918	6.686	6.848
0.11	Resultaat rek. van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.748	527	534	534	534	534
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.280	1.402	1.177	1.172	1.070	1.070
2.1	Verkeer en vervoer	11.590	40.819	4.288	3.941	3.867	3.867
2.2	Parkeren	1.772	1.364	1.646	1.644	1.376	1.376
2.4	Economische havens en waterwegen	118	165	138	138	138	138
2.5	Openbaar vervoer	13	12	12	12	12	12
3.1	Economische ontwikkeling	7.049	0	345	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.294	5.835	6.681	8.805	8.060	8.343
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1.859	2.195	2.170	2.170	2.170	2.170
3.4	Economische promotie	3.641	2.947	3.827	2.872	2.872	2.872
4.2	Onderwijshuisvesting	5.802	2.840	3.158	2.919	2.919	2.919
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.195	3.079	3.863	3.870	3.043	3.043
5.1	Sportbeleid en activering	425	484	274	294	94	94
5.2	Sportaccommodaties	10.708	9.469	9.577	10.015	10.215	10.215
5.3	Cultuurpresentatie, -prod. en particip.	4.718	4.158	3.709	3.709	3.709	3.709
5.4	Musea	2.981	1.264	1.202	1.202	1.202	1.202
5.5	Cultureel erfgoed	177	417	421	421	421	421
5.6	Media	0	0	0	0	0	0
5.7	Openb. groen en (openlucht)recreatie	1.452	908	674	674	674	674
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	4.158	2.445	1.596	1.595	1.595	1.595
6.2	Wijkteams	93	153	35	0	0	0
6.3	Inkomensregelingen	111.583	120.297	114.647	120.016	123.362	123.362
6.4	Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	803	219	200	750	0	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	28	0	0	0	0	0
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	4.734	4.932	2.081	1.944	1.894	1.894
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	634	474	474	474	474	474
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	2.643	2.724	2.626	2.646	2.646	2.646
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	437	437	437	437	437	437
7.1	Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0
7.2	Riolering	17.966	17.891	18.585	23.203	23.203	22.982
7.3	Afval	21.047	21.023	21.990	22.748	23.163	23.634
7.4	Milieubeheer	7.554	5.621	6.040	5.411	3.163	3.163
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	489	701	635	635	635	635
8.1	Ruimtelijke ordening	5.262	6.664	4.037	2.367	3.587	3.098
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	63.741	49.058	54.585	78.293	22.732	33.771
8.3	Wonen en bouwen	14.156	29.038	30.059	28.472	27.494	26.748
Resultaat		945.195	893.994	886.968	900.821	840.016	847.659

6. Risico's

Hieronder staan de specifieke financiële risico's die in relatie staan met het weerstandsvermogen. Dit zijn gebeurtenissen die kunnen leiden tot een financiële tegenvaller van materiële betekenis en niet is afgedekt in de begroting. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn - maken geen deel uit van de risico's in de paragraaf weerstandsvermogen. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen voor worden gevormd. Naast specifieke risico's zijn er ook algemene risico's. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld de effecten van gewijzigde wet- en regelgeving of een hogere instroom in regelingen. Tenslotte zijn er nog eigen dossiers waar we zelf nog sturing aan kunnen geven. Hieronder vallen bijvoorbeeld de reserves voor onderwijshuisvesting en ISE, die mogelijk niet toereikend zullen zijn voor de lange termijn (na de planperiode van deze begroting). Deze risico's vallen buiten de teneur van deze bijlage. Onderstaand is het beeld opgenomen ten opzichte van de jaarstukken 2017.

Programma 0

Archipel inzake project Gagelbosch

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 1,9 miljoen.

In oktober 2012 heeft het college besloten om bij het project Gagelbosch van SVVE De Archipel niet over te gaan tot het doorzetten van de subsidie van € 1.900.000. Archipel heeft hiertegen bezwaar in het kader van de AWB gemaakt. Dit bezwaar is niet-ontvankelijk verklaard. Beroep bij de rechtbank is ongegrond verklaard. Bij brief d.d.18 juni 2015 heeft Archipel laten weten hiertegen niet in beroep te gaan bij de Raad van State maar wel voornemens te zijn om een civiele bodemprocedure te starten waarin Archipel de gemeente aanklaagt voor een onrechtmatige daad en haar aansprakelijk stelt voor de schade die Archipel hierdoor heeft geleden. Vervolgens heeft het College op 24 november 2015 besloten om een mediationtraject in te gaan. Archipel heeft aangegeven geen mediation maar arbitrage te willen. Het College heeft vervolgens besloten niet in te stemmen met het voorstel tot arbitrage, wat er toe heeft geleid dat Archipel de Gemeente heeft gedagvaard. De zaak loopt nog en de rechter heeft een comparitie gepland. Afhankelijk van de uitspraak zal het vervolgetraject worden bepaald.

Asbestsaneerder Biomassacentrale Strijp T

Nieuw, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 0 tot € 2,5 miljoen.

De bewindsvoerder van de failliete voormalig asbestsaneerder van de Biomassacentrale Strijp T heeft een claim ingediend bij de gemeente. De zaak is in 2017 opgestart. In het tweede kwartaal 2018 staat deze zaak op de rol van de Rechtbank. Afhankelijk van enerzijds de stappen van partijen als (tussen)oordelen van de Rechtbank, kan de zaak voor eind 2018 afgewikkeld zijn. Maar kan ook nog als bodemprocedure ruim 1 tot 2 jaar doorlopen.

Claim Lidl planschade

Bestaand, schadekans: mogelijk.

Op grond van een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (8 februari 2017) is de gemeente gehouden haar besluit op de aanvraag van Lidl om toekenning van een tegemoetkoming in planschade te herstellen c.q. te wijzigen te nemen. Aan een onafhankelijk extern planschadeadviesbureau (SAOZ) is opdracht gegeven met inachtneming van de overwegingen van de Afdeling uitspraak een advies uit te brengen omtrent de vraag in hoeverre Lidl door het schadeveroorzakend bestemmingsplan in een nadeliger positie is geraakt en daardoor schade heeft geleden. De schade kan dan enkel bestaan uit waardevermindering van de opstal Hofdijkstraat 1. Over het vervolgens door de gemeente aangepaste besluit zal de Afdeling bestuursrechtspraak een einduitspraak doen.

Op verzoek van Lidl en de gemeente is de rechtszaak voorlopig opgeschort omdat partijen in gesprek zijn om tot een minnelijke oplossing te komen. Als een der partijen daartoe het initiatief neemt, dan wordt er een zitting gepland. Het is niet uitgesloten dat de gevorderde planschade alsnog deels zal worden toegewezen. De onderhandelingen zijn op dit moment in een ver gevorderd stadium om te komen tot een schikking.

Claim Lidl vergunning

Bestaand, schadekans: mogelijk.

Er is een claim van de Lidl vanwege inkomstenderving voor een ingetrokken vergunning voor een supermarkt aan de Hofdijkstraat 1. De verzekering dekt een deel van de claim af. Juridische stappen zijn gezet. Op verzoek van Lidl en de gemeente staat de civielrechtelijke procedure op de parkeerrol (ook wel slaaprol genoemd), omdat partijen in gesprek zijn om tot een minnelijke oplossing te komen. Als een der partijen daartoe het initiatief neemt, dan wordt er een zitting gepland. Het is niet uitgesloten dat de gevorderde inkomstenderving alsnog deels zal worden toegewezen. De onderhandelingen zijn op dit moment in een ver gevorderd stadium om te komen tot een schikking.

Gevolgen vennootschapsbelastingplicht (VPB)

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 1,1 miljoen.

Per 1 januari 2016 is onder druk van de Europese Unie de “wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen” in werking getreden. Dit betekent dat lagere overheden vennootschapsbelastingplicht (VPB) moeten betalen over de fiscale winsten die met ondernemingsactiviteiten worden behaald. Omdat de uitwerking van de nieuwe wetwijzigingen nog enkele onduidelijkheden heeft, zowel voor veel gemeenten als voor de Belastingdienst, is de aangifte 2016 nog niet ingediend. Dit zal voor 1 oktober 2018 dienen te gebeuren. Men verwacht voor die tijd duidelijkheid. De aangifte zal door Deloitte voor de Gemeente Eindhoven worden ingediend. Op basis van voorlopige uitgangspunten (waar bij de Belastingdienst nog over wordt nagedacht), is de VPB-last over het jaar 2016 berekend, maar hierbij is sprake van een risico van € 1,1 miljoen.

Ontbinding gemeentelijk kleding contract

Bestaand, schadekans: waarschijnlijk, risicobedrag: € 127.000.

In september 2016 is op initiatief van de gemeente het kledingcontract ontbonden. Hoewel op inhoud de leverancier de ontbinding lijkt te accepteren, heeft hij middels een brief een claim van € 95.000 bij de gemeente ingediend. Hierover vindt nu overleg plaats. Daarnaast staan er volgens de leveranciers nog € 32.000 aan facturen open van leveringen voor de ontbinding. Een maximaal financieel risico van € 127.000.

Nadat juridisch vertegenwoordiger de directeur bedrijfsvoering en daarna de wethouder heeft benaderd, en de gemeente de ingezette lijn niet wilden loslaten heeft deze juridisch adviseur zijn cliënt geadviseerd om naar de rechter te gaan. Dat is ook de juiste weg in Nederland. Vooroverleg met onze advocaat heeft aangegeven dat we een sterke zaak hebben, al is het nooit risicoloos.

Programma 2

Parkeerterrein 't Eindje

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 0 - € 500.000.

Parkeerterrein 't Eindje is geen gemeentelijk eigendom, maar het betaald parkeren op dit terrein wordt wel door de gemeente geëxploiteerd. De eigenaren van dit terrein hebben het contract over de exploitatie en het beheer van het terrein met ingang van 1 maart 2018 opgezegd, omdat ze van mening zijn dat er achterstallig onderhoud is. Op dit moment vinden daarover onderhandelingen plaats met de eigenaren. Voor een mogelijke extra onderhoudsimpuls is bij de tweede turap van 2017 een bedrag gereserveerd. De onderhandelingen over de onderhoudswerkzaamheden lopen. Maar de eigenaren van het parkeerterrein hebben ook de mogelijkheid om de exploitatie van dit parkeerterrein in eigen beheer te verzorgen. Als dat gebeurt, levert dat een structureel nadeel op.

Parkeren – BTW-plicht

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 2,3 miljoen.

Gemeenten zijn in principe niet belastingplichtig voor de btw, voor zover zij als overheid optreden. Naar aanleiding van een aangespannen zaak in Groningen is door de advocaat-generaal aan de Hoge Raad een advies uitgebracht, dat gemeenten verplicht zou stellen tot het afdragen van btw over haar parkeeropbrengsten. Volgens de advocaat-generaal leidt het aanmerken van de gemeente als niet-belastingplichtige, terwijl particuliere exploitanten wel btw verschuldigd zijn voor slagboomparkeren, tot een vorm van concurrentievervalsing. Op een totale parkeeropbrengst van ca. € 10 miljoen zou dat neerkomen op € 2,3 miljoen af te dragen BTW. De Hoge Raad heeft nog geen uitspraak gedaan in deze en is daarbij vrij om af te wijken van het advies van de advocaat-generaal.

Staat bruggen/viaducten

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 2,5 miljoen.

Bij bruggen en viaducten die ouder zijn dan 20 jaar bestaat het risico dat de constructie niet meer voldoet aan de huidige verkeersintensiteit. Met visuele inspecties kan niet in beeld worden gebracht of de constructie voldoende is. Door middel van risicoanalyses wordt nader onderzocht of maatregelen noodzakelijk zijn. Hierbij wordt getoetst aan het bouwbesluit. Indien er niet wordt voldaan, wordt onderzocht op welke wijze er wel weer aan het bouwbesluit kan worden voldaan. Dit kan door het kunstwerk te vervangen, maar een aslastbeperking hoort in bepaalde gevallen ook tot de mogelijkheden. In 2019 worden 10 nieuwe risicoanalyses uitgevoerd en worden naar aanleiding van de resultaten van de risicoanalyse eventuele nadere onderzoeken uitgevoerd.

Programma 4

Realisatie projecten huisvesting Onderwijs

Nieuw, schadekans: waarschijnlijk.

De bouwkosten zijn gedurende de periode 2017/2018 sterk gestegen. In aanbestedingen en calculaties zijn prijsstijgingen geconstateerd, die uitstijgen en de door de VNG in 2018 vastgestelde bouwnormen. Oorzaak lijkt de overspannen bouwmarkt en er is geen zicht op verbetering. Daarbij worden door vertragingen in de bouwvoorbereiding hogere bouweisen dwingend opgelegd aan schoolbesturen (Bijna Energie Neutraal Gebouw (BENG) en nieuw bouwbesluit), die leiden tot een aanvullende financiële druk. Dit heeft tot gevolg dat schoolbesturen de in het Integraal Huisvestingsplan voor 2016-2019 overeengekomen projecten niet binnen de vastgestelde financiële kader kunnen realiseren. Volgens afspraak in het IHP kunnen schoolbesturen deze problematiek bij de gemeente aanklaarten en dat hebben ze gedurende 2018 ook gedaan. Gedurende de laatste maanden van 2018 vinden gesprekken plaats om de problematiek te analyseren. Op basis daarvan wordt bezien hoe in goede samenwerking oplossingen kunnen worden gevonden. Dit kan leiden tot een extra financiële claim voor een extra investeringsvolume. De exacte hoogte daarvan is nog niet bekend. Het risico zal de komende jaren gaan optreden. De toenemende kapitaallasten boven begroting kunnen vanaf 2020 effect hebben. Tevens bestaat het risico dat de gemeente extra middelen moet inzetten voor lopende projecten in het IHP 2016-2019.

Programma 5

Exploitatie Tongelreep

Nieuw, schadekans: mogelijk.

De hoge uitkomst van de aanbesteding m.b.t. omvorming Tongelreep worden momenteel uitgewerkt in mogelijke uitvoeringsscenario's. Hierin zal een keuze gemaakt moeten worden wat effect heeft op de opleveringstermijn en/of structurele kapitaallasten. De kans op een latere oplevering is hoog. Een vertraging zal een negatief resultaat opleveren. Voor een specifieke bepaling daarvan is het noodzakelijk om een keuze te maken in de diverse scenario's.

Sportbesluit BTW

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 500.000.

De btw-sportvrijstelling wordt m.i.v. 1 januari 2019 aangepast. Betreft aanpassing door het ministerie van Financiën op grond van een uitspraak van het Europese Hof van Justitie. Hierdoor wordt het gelegenheid geven tot sportbeoefening door gemeenten weer vrijgesteld van btw. Dit kost de gemeente geld omdat ze de betaalde btw op onder andere investeringen in sportaccommodaties (alsmede onderhoud en exploitatie) niet meer als vooraftrek kan terugkrijgen van de belastingdienst. In de startnota (van het huidige kabinet) is hiervoor compensatie opgenomen; in totaal € 241 miljoen. Dat wordt verdeeld in € 153 miljoen voor gemeenten en € 88 miljoen voor sportverenigingen. In de meicirculaire 2018 is opgenomen dat de rijksoverheid de gemeente gaat compenseren via een nieuwe specifieke uitkering Sport (SPUK Sport). Inmiddels is meer duidelijkheid met betrekking tot uitwerking van de SPUK Sport. Aangezien er landelijk een (maximaal) plafond geldt voor de compensatie via de specifieke uitkering, wordt het onderwerp als risico aangemerkt. De aanvraag voor de specifieke uitkering Sport voor 2019 dient voor 1 december 2018 te worden ingediend. Tot moment van (definitieve) vaststelling (naar verwachting eind 2020) bestaat er vanwege het plafond onzekerheid of volledige compensatie plaatsvindt.

Programma 6

Ontwikkeling open einde regeling

Nieuw, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 5 miljoen (meegenomen in ramingen).

Met het maatregelenpakket dat is ingevoerd om de tekorten in het sociaal domein terug te dringen, was de insteek om de beoogde effecten van de visie WJJeindhoven met betrekking tot minder (duur) gebruik van zorg en ondersteuning te versnellen (de financiële dimensie van de beweging 2->1->0). Door onder andere de ontwikkelingen van de toenemende vraag naar ondersteuning op grond van jeugdwet en WMO hebben de maatregelen nog niet tot het beoogde effect geleid. Inmiddels zijn aanvullende maatregelen in gang gezet om meer in control te raken. Enerzijds gaan we meer op de toegang sturen middels de ontwikkeling van het servicebureau. Anderzijds geven we meer sturing aan de achterkant door ontwikkeling van de nieuwe beheersingsstrategie tweedelijns inclusief versterkt contractmanagement. De invoering van budgetplafonds moet meer sturing geven aan de uitgaven die we binnen het sociaal domein doen. Indien de toenemende stroom aan cliënten niet ingedamd wordt, bestaat er de mogelijkheid dat deze budgetplafonds niet houdbaar blijken. Dit risico wordt beperkt geacht omdat er volop gestuurd wordt op beperking van de instroom.

Ontwikkeling Rijksbeleid SD

Nieuw, schadekans: waarschijnlijk, risicobedrag: € 0 - 4 miljoen.

Door veranderende landelijke wet- en regelgeving die in het regeerakkoord is aangekondigd, komen een aantal grote risico's op ons af. Deze zijn nog niet in het coalitieakkoord verwerkt. Het betreft de volgende risico's:

1. We hebben een aanvraag gedaan bij het Fonds Tekortgemeenten, het bedrag waarvoor wij eventueel in aanmerking komen zal pas via de decembercirculaire worden uitgekeerd.
2. De uitname in het kader van het openstellen van de WLZ (2021) voor mensen op GGZ-grondslag is een bedreiging voor onze begroting, waarvan wij nu nog niet kunnen inschatten wat het effect op de kosten zal zijn.
3. De doordecentralisatie van het beschermd wonen budget (2021) gaat ook geld kosten als we in de realisatie onder de rijksmiddelen zitten (hetgeen op begrotingsbasis nu het geval is). Hoe groot ons nadeel zal zijn, is ook op dit onderdeel nog niet bekend.

Programma 7

Afval / businesscase REnescience

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: 0 (afwikkeling via voorziening afvalstoffen).

Er zijn voorbereidingskosten gemaakt voor de businesscase. Deze bestaan uit onderzoeken, vergunningaanvragen etc. en betreffen gemaakte kosten zonder dekking. Als REnescience niet doorgaat dan kunnen deze kosten niet geactiveerd worden en is het totale risico voor Eindhoven ca. € 2 miljoen. Er is door Attero een rechtszaak aangespannen tegen het voorgenomen besluit tot gunning. De rechter heeft Attero in november 2017 deels in het gelijk gesteld. In het coalitie akkoord is bepaald dat Eindhoven geen risicovolle participatie zal aangaan.

Afwikkeling rechtszaak leveringscontract afval 2015 en 2016 Attero

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 0 - € 500.000.

Er is door Attero opnieuw een rechtszaak aangespannen tegen de MRE regio, omdat in 2015 en 2016 te weinig afval zou zijn aangeleverd door de regiogemeenten. Alhoewel gemeente Eindhoven het leveringscontract met Attero eerder (miv februari 2016) heeft opgezegd, en daarmee geen hoeveelheidsverplichting meer heeft, bestaat er een risico dat de SRE/MRE hierop toch wordt aangesproken. Het standpunt van Eindhoven (als deelnemer van het MRE) is dat we voldoende afval hebben aangeleverd en daarmee ervan uitgaan geen claim van het MRE te verwachten.

Luchtkwaliteit i.r.t. ruimtelijke plannen

Bestaand, schadekans: mogelijk.

In de monitoringsrapportage luchtkwaliteit (december 2016) is gebleken dat in Eindhoven (en zes andere steden in Nederland) resterende knelpunten luchtkwaliteit bestaan. Naar aanleiding van de door Milieudefensie aangespannen rechtszaak tegen de staat heeft de staatssecretaris toegezegd snel met een plan van aanpak te komen om die knelpunten op te heffen. Het rijk is resultaatverantwoordelijk voor luchtkwaliteit. Met het ministerie van IenW zijn in juni 2018 afspraken gemaakt over continuering van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) in Eindhoven. In plaats van de beoogde € 20 mln is een toezegging gedaan voor € 2 mln voor te treffen maatregelen. Het rijk gaat uit van zeer optimistische positieve effecten van generieke maatregelen voor motorvoertuigen, waardoor de knelpunten binnen enkele jaren vanzelf opgelost worden. Gemeente Eindhoven heeft daarbij grote zorgen, omdat de werkelijke verschoning tot nu toe steeds achterblijft bij de berekende verschoning. Zolang het NSL voor Eindhoven geldt zal dat niet leiden tot stagnatie van ruimtelijke plannen. Op het moment van de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd moment 1 januari 2021) vervalt het NSL. Voor het realiseren van ruimtelijke plannen waarvoor op dat moment nog geen onherroepelijk bestemmingsplan is vastgesteld dient te worden voldaan aan de normen voor luchtkwaliteit. In dat geval moet de gemeente de knelpunten alsnog zelf oplossen om medewerking (bestemmingsplan, bouwvergunning) te kunnen verlenen. Mochten de luchtkwaliteitsproblemen niet opgelost worden, dan stagneren ruimtelijke plannen. Het noemen van een risicobedrag zou louter op theorie berusten.

Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant (ODZOB)

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 190.000.

In de kadernota van ODZOB werd voorgesteld om bij de vaststelling van de streefwaarde voor de algemene reserve geen rekening te houden met het risico dat bestaat uit het feit dat bezuinigingen bij gemeenten en provincie kunnen leiden tot minder opbrengsten bij de ODZOB. Aangezien dit risico meer in de invloedssfeer van de deelnemers dan van de ODZOB ligt, is voorgesteld om dit risico ook daar te beleggen, en bij de vaststelling van de na te streven weerstandscapaciteit dit risico niet mee te nemen bij ODZOB. De deelnemers dienen als gevolg hiervan zelf in hun risicoparagraaf rekening te houden met dit risico van € 665.000 (netto). Dit bedrag is bruto € 1.663.000, met een kans van 40% en is opgenomen in de goedgekeurde begroting van ODZOB voor 2018. Dit betekent voor Eindhoven, rekening houdend met ons aandeel in de opbrengstenbegroting van ODZOB voor alle deelnemende gemeenten en provincie, een bruto risico van €190.000.

Programma 8

Grondbedrijf – benodigde weerstandscapaciteit

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 19,3 miljoen.

Een toelichting hierover is terug te vinden in paragraaf 3g - Grondbeleid.

Tivolikerk

Bestaand, schadekans: mogelijk, risicobedrag: € 4,5 miljoen.

Ontwikkelaar DNC heeft gesteld dat zij met de gemeente een koopovereenkomst had gesloten voor de bouw van een SPIL gebouw. DNC zou een appartementengebouw bouwen met op de eerste twee verdiepingen SPIL. De gemeente heeft aangegeven dat uiteindelijk geen koopcontract tot stand is gekomen. Het complex is er ook nooit gekomen. De ontwikkelaar heeft vervolgens ontbinding van de door haar gestelde (door de gemeente ontkende) overeenkomst gevraagd en schadevergoeding voor de verwervingskosten van de bouwgrond en de (totale) ontwikkelingskosten, totaal € 4,5 miljoen. 2 September 2015 is uitspraak geweest waarbij de gemeente in het gelijk is gesteld. DNC heeft vervolgens hoger beroep aangetekend. De beroepszaak zal waarschijnlijk nog dienen in het kalenderjaar 2018. Een zittingsdatum is echter nog niet gepland.

7. Investerings

Overzicht investeringen (x € 1 miljoen)

	krediet totaal		gerealiseerd t/m 2017		planning 2018		planning 2019		planning 2020 en verder	
	L	B	L	B	L	B	L	B	L	B
Biomassacentrale Meerhoven	10	7	6	3	1	1	-	1	2	2
IJssportcentrum	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Indoor Sportcentrum	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Muziekgebouw	4	-	1	-	1	-	-	-	2	-
Ottenbad	4	-	-	-	1	-	1	-	2	-
Parktheater	4	-	-	-	1	-	1	-	3	-
Sporthallen	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-
SVGG Designhuis	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-
SVGG Mercado	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-
SVGG NRE	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
SVGG Stadhuis	25	-	10	-	5	-	11	-	-1	-
Tongelreep	25	1	2	1	2	-	11	-	10	-
Vrije tijdsaccommodatie	4	-	-	-	1	-	1	-	3	-
Overige invest. < € 1 mln	42	10	24	9	7	-	4	-	6	-
Gemeentelijk vastgoed	131	17	43	13	20	1	31	1	37	2
GRP	79	79	14	14	14	14	16	16	36	36
Netwerkcomponenten	5	-	1	-	2	-	1	-	1	-
Software	14	-	2	-	6	-	3	-	3	-
Werkplekinrichting	7	-	-	-	-	-	3	-	3	-
Overige invest. < € 1 mln	10	-	2	-	3	-	2	-	3	-
ICT-voorzieningen	36	-	5	-	11	-	9	-	10	-
BS De Korenaar	5	-	-	-	3	-	2	-	-	-
BS De Troubadour	3	-	-	-	2	-	1	-	-	-
BS Gunterslaer	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Klimwijs	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Lorentz Casimir lyceum	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Novaliscollege	2	-	-	-	1	-	2	-	-	-
Orionstraat 5	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-
SCE Henegouwenlaan	16	-	-	-	1	-	14	-	-	-
SCE oud gebouw	5	-	-	-	-	-	5	-	-	-
schoolgebouwen leegstaand, wissel	15	-	-	-	1	-	14	-	-	-
Spilcentrum Normandiëlaan	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
St Joris college	7	-	-	-	-	-	7	-	-	-

	krediet totaal		gerealiseerd t/m 2017		planning 2018		planning 2019		planning 2020 en verder	
	L	B	L	B	L	B	L	B	L	B
St Lucas	9	-	-	-	-	-	9	-	-	-
Van Maerlant lyceum	3	-	-	-	-	-	4	-	-	-
VSO De Korenaer	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Overige invest. < € 1 mln	41	-	34	-	7	-	1	-	-	-
Huisvesting onderwijs	121	-	34	-	15	-	69	-	4	-
Parkeren	3	-	1	-	1	-	-	-	1	-
Werkplekinrichting	5	-	2	-	1	-	2	-	-	-
Overige invest. < € 1 mln	5	-	1	-	1	-	1	-	1	-
Overige vervangingen	13	-	4	-	3	-	3	-	2	-
SPP Eindhoven Noord	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
SPP Genneper parken	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Wijk sportparken	7	-	-	-	-	-	4	-	3	-
Overige invest. < € 1 mln	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sportparken	11	-	-	-	-	-	5	-	5	-
Strategische verwervingen	55	-	-	-	14	-	14	-	28	-
Totaal economisch nut	446	97	100	27	77	15	147	17	122	38
Riolen integrale wijkvernieuwing	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-1
Riolen	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-1
Groen	18	11	5	1	7	2	3	3	3	2
Verlichting	3	3	-	1	1	1	1	1	-	-
Wegen	36	23	7	3	15	4	11	6	3	9
Overige invest. < € 1 mln	9	1	4	1	4	1	1	-	-	-5
Openbare ruimte	66	38	16	6	27	8	16	10	6	6
Challengevariant	88	70	5	5	14	14	18	7	52	45
HOV2	3	3	-	-	-	1	1	1	1	1
Overige invest. < € 1 mln	7	1	2	0	5	-	-	-	-	-
Verkeer	98	74	7	5	19	15	19	8	53	46
Totaal maatschappelijk nut	166	112	24	12	47	23	35	18	59	51
Totaal investeringen	612	209	124	39	124	38	182	35	181	89

8. Reserves en voorzieningen

Reserves	Stand 1-1-2019	Vermeer- deringen	Verminde- ringen	Stand 31-12-2019
<i>Algemene reserves</i>				
Reserve Eigen Kapitaal (2114)	55.458	2.930		58.388
Totaal algemene reserves	55.458	2.930	-	58.388
<i>Bestemmingsreserves</i>				
Reserve volkshuisvesting (2020)	61		25	36
Reserve huisvesting onderwijs (2040)	3.921	3.700	753	6.868
Reserve herstructurering sportparken SEN (2098)	71			71
Saldireserve specifiek (2116)	5.658	381	179	5.860
Reserve Internationale School (2124)	6.527	398	841	6.084
Reserve bodemsanering (2131)	156	332	410	78
Reserve integrale wijkvernieuwing (2132)	4.378			4.378
Reserve Groenvoorziening	5			5
Reserve egalisatie overhead projecten (2139)	158			158
Reserve maatschappelijk nut in ontwikkeling (2146)	38.198	3.702	7.610	34.290
Reserve buurtsportcoaches (2166)	929	16	252	693
Reserve opkomst verkiezingen (2185)	25	11		36
Reserve burgerzaken (2190)	702	447	507	642
Reserve maatschappelijk nut projecten (2193)	2.289	111		2.400
Reserve aankoop kunstvoorwerpen (2197)	871	232	232	871
Reserve tentoonstellingen Van Abbemuseum (2198)	697	350	350	697
Reserve buurtontmoeting (2223)	291		291	-
Reserve krachtwijken (2266)	300		300	-
Reserve bio-energiecentrale Meerhoven (2268)	162	259		421
Risicoreserve PSV (2276)	2.746	330		3.076
Reserve WKO's (2277)	91	15	5	101
Reserve circulaires gemeentefonds (2282)	200		100	100
Reserve MIP (2287)	25.504	4.232	3.789	25.947
Reserve huisvesting/het nieuwe werken (2291)	1.220		900	320
Res. citymarketing, toerisme, recr./evenem. (2294)	1.080		100	980
Reserve revolving fund monumenten (2296)	1.344			1.344
Reserve fritiekosten ombuigingen (2298)	850			850
Reserve frictiekosten VRBZO (2300)	6.968		4.455	2.513
Reserve voorbereid.krediet investeringen (2304)	1.280	425		1.705
Reserve groot onderhoud (2305)	24.611			24.611
Reserve Duurzaamheidsfonds SVGG (2306)	837	65	201	701
Reserve reserveringen 2016 (2308)	403		400	3
Reserve Programma Graag Gedaan (2309)	55		55	-
Reserve CO2-reductie (2311)	515		174	341
Reserve reserveringen (2312)	1.309		1.309	-
Reserve risico's garanties geldleningen (2313)	2.435	35		2.470
Totaal bestemmingreserves	136.847	15.041	23.238	128.650
Totaal reserves	192.305	17.971	23.238	187.038

Voorzieningen	Stand 1-1-2019	Vermeer- deringen	Verminde- ringen	Stand 31-12-2019
<i>Onderhoudsvoorzieningen</i>				
Onderhoudsv. Eigen huisvesting	3.934	749	712	3.971
Onderhoudsv. Maatschappelijk Vastgoed	15.192	3.793	1.764	17.221
Onderhoudsv. Overig vastgoed	1.941	439	561	1.818
Onderhoudsvoorzieningen BCB	247	69	136	180
Overige onderhoudsvoorzieningen	16	289	151	154
Totaal onderhoudsvoorzieningen	21.330	5.339	3.325	23.344
<i>Risicovoorzieningen</i>				
5115 Voorz. risico's schulddienstverlening	122			122
5226 Voorziening frictiekosten ombuigingen	802		441	361
5272 Voorziening overige WW-ers	161		125	36
Totaal risicovoorzieningen	1.085	-	566	519
<i>Overige voorzieningen</i>				
5109 Voorziening Wachtgeldverplichtingen	132		132	-
5132 Voorziening afvalstoffen	3.151			3.151
5138 Voorziening egalisatie Baekelandplein	38	38		76
5191 Voorziening voormalig personeel	980		90	891
5206 Voorziening parkeerbonds	20			20
5225 Voorziening compensatieregeling bomen	672	100	425	347
5259 Voorziening ROW	640		640	-
5263 voorziening verliesgevende facilitaire projecten	634			634
5264 Voorziening fysieke basisinfrastructuur	1.500			1.500
5266 Voorziening regeling groencompensatie	25	25	25	25
5270 Voorz. sociaal plan medewerkers ijsbaan	1.218		50	1.168
5273 Voorziening wachtgeld bestuurders	944		370	574
5274 Voorziening claims en juridische geschillen	2.500			2.500
Totaal overige voorzieningen	12.454	163	1.732	10.885
(Overige) vervangingsvoorzieningen				
5135 Voorziening Riolen	16.664	7.748	16.138	8.274
Voorzieningen onderwijs				
5110 Voorz. Ond. buitenkant bijz. basisonderwijs	205	108	-	313
Totaal voorzieningen	51.738	13.358	21.762	43.334

9. Vaste activa

	Taakveld (x € 1.000)	Aanschaf- waarde 1-1-2018	Mutatie 2018	Aanschaf- waarde 1-1-2019	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aanschaf- waarde
0.1	Bestuur	909	272	1.181	75	-	1.256
0.2	Burgerzaken	241	589	830	175	-	1.005
0.3	Beheer overige gebouw. en gronden	9.620	89	9.709	150	-	9.859
0.4	Overhead	92.816	17.366	110.182	21.388	-	131.570
0.64	Belastingen overig	1.456	58	1.514	947	-	2.461
0.8	Overige baten en lasten	1.116	-	1.116	-	-	1.116
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.322	330	2.652	218	-	2.870
1.2	Openbare orde en veiligheid	551	422	973	350	-	1.323
2.1	Verkeer en vervoer	10.879	19.284	30.163	14.974	8.899	36.238
2.2	Parkeren	26.204	1.123	27.327	325	-	27.652
2.4	Economische havens en waterwegen	4.892	-	4.892	-	-	4.892
2.5	Openbaar vervoer	6	484	490	-	-	490
3.1	Economische ontwikkeling	-	125	125	-	-	125
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.732	15	4.747	161	-	4.908
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	337	13	350	240	-	590
4.2	Onderwijshuisvesting	286.878	14.108	300.986	68.808	-	369.794
5.2	Sportaccommodaties	124.598	7.629	132.227	19.501	-	151.728
5.3	Cultuurpresentatie, -prod. en particip.	80.636	3.218	83.854	1.852	-	85.706
5.4	Musea	3.415	431	3.846	397	-	4.243
5.5	Cultureel erfgoed	1.291	-	1.291	-	-	1.291
5.7	Openb. groen en (openlucht)recreatie	10.128	4.989	15.117	3.456	2.745	15.828
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	13.208	574	13.782	669	-	14.451
6.3	Inkomensregelingen	90	-	90	-	-	90
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	2.916	150	3.066	14	-	3.080
7.2	Riolering	84.724	733	85.457	16.443	16.138	85.762
7.3	Afval	2.378	1	2.379	496	-	2.875
7.4	Milieubeheer	13.083	39	13.122	388	388	13.122
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	277	175	452	-	-	452
8.1	Ruimtelijke ordening	1.132	37	1.169	17.748	6.431	12.486
8.2	Grondexpl. (niet-bedrijven terreinen)	104.198	13.500	117.698	13.500	-	131.198
8.3	Wonen en bouwen	28.802	405	29.207	262	-	29.469
		913.835	86.159	999.994	182.537	34.601	1.147.930

	Taakveld (x € 1.000)	Afschrij- vingen per 1-1-2019	Afschrij- ving 2019	Boek- waarde 1-1-2019	Boek- waarde 31-12-2019	Rente- lasten	Kapitaal- lasten
0.1	Bestuur	741	211	440	304	4	215
0.2	Burgerzaken	309	177	521	519	5	182
0.3	Beheer overige gebouw. en gronden	549	49	9.160	9.261	107	156
0.4	Overhead	51.705	7.277	58.477	72.588	759	8.036
0.64	Belastingen overig	1.528	79	-14	854	6	85
0.8	Overige baten en lasten	-		1.116	1.116	13	13
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	895	126	1.757	1.849	21	147
1.2	Openbare orde en veiligheid	505	205	468	613	6	211
2.1	Verkeer en vervoer	1.716	1.522	28.447	33.000	359	1.881
2.2	Parkeren	7.090	867	20.237	19.695	233	1.100
2.4	Economische havens en waterwegen	1.567	106	3.325	3.219	38	144
2.5	Openbaar vervoer	12	-	478	478	-	-
3.1	Economische ontwikkeling	3	3	122	119	1	4
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	907	11	3.840	3.990	46	57
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	87	32	263	471	4	36
4.2	Onderwijshuisvesting	86.592	5.972	214.394	277.230	3.127	9.099
5.2	Sportaccommodaties	47.752	4.185	84.475	99.791	1.081	5.266
5.3	Cultuurpresentatie,-prod. en particip.	21.466	2.634	62.388	61.606	715	3.349
5.4	Musea	1.827	310	2.019	2.106	23	333
5.5	Cultureel erfgoed	863	27	428	401	5	32
5.7	Openb. groen en (openlucht)recreatie	2.680	622	12.437	12.526	142	764
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	5.358	396	8.424	8.697	100	496
6.3	Inkomensregelingen	-		90	90	1	1
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	1.522	66	1.544	1.492	17	83
7.2	Riolering	16.980	1.466	68.477	67.316	782	2.248
7.3	Afval	318	94	2.061	2.463	26	120
7.4	Milieubeheer	2.211	390	10.911	10.521	125	515
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	85	20	367	347	4	24
8.1	Ruimtelijke ordening	1.041	247	128	11.198	66	313
8.2	Grondexpl. (niet-bedrijven terreinen)	-	-	117.698	131.198	874	874
8.3	Wonen en bouwen	8.512	504	20.695	20.453	236	740
		264.821	27.598	735.173	855.511	8.926	36.524

10. Subsidies

Begrotingssubsidies

Voor het verstrekken van subsidie is een wettelijk voorschrift vereist. Artikel 4:23, derde lid, onderdeel c van de Algemene wet bestuursrecht bepaalt dat een wettelijk voorschrift niet vereist is indien de begroting de subsidieontvanger en het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld vermeldt. De bedragen in deze lijst zijn ramingen, mede gebaseerd op de gemeentelijke begrotingsrichtlijnen voor subsidies. Via budgettendossiers en door middel van subsidieverlening wordt het te verlenen bedrag bepaald. De Algemene Subsidieverordening (ASV) is in 2014 door de raad vastgesteld. Hiermee is een vereenvoudiging van subsidieprocessen, administratieve lastenverlichting, deregulering en tegemoetkoming aan het duale stelsel gerealiseerd. De raad heeft kaderstellende en controlerende taken, het college bestuurlijke en uitvoerende taken. De raad is op zes momenten betrokken bij het subsidieproces: (1) vaststellen van het beleid via het coalitieakkoord en de beleidskaders (inhoudelijk kader), (2) vaststellen kadernota (inhoudelijk en financieel kader), (3) vaststellen begroting inclusief inhoudelijke doelstellingen (financiële en inhoudelijke kaders), (4) vaststellen ASV (juridisch kader), (5) vaststellen van de begrotingssubsidies (juridisch kader en financieel instrument) en (6) besluiten via separate raadsdossiers.

Subsidieontvanger	Taakveld	Subsidie 2018 * (x €1.000)	Subsidie 2019 (x €1.000)	
Ruimtelijke ordening				
Trefpunt Groen Eindhoven	5.7	135	136	
Brabants Landschap	5.7	20	20	
Sport en Recreatie				
Stichting Jeugdsportfonds Eindhoven	5.1	243	245	
Wonen Welzijn en Zorg				
COC-Eindhoven	6.1	45	-	**
Federatie overleg voor ouderenorganisaties	6.1	95	-	**
Platform Gehandicaptenbeleid Eindhoven	6.1	115	-	**
Stichting Bomanshof	6.1	208	-	**
Stichting Vredesburo	6.1	24	24	
Agog	6.1	5	-	**
Stichting Voedselbank	6.1	60	-	**
Bed Bad Brood	6.1	716	674	***
St. Nieuwkomers en Vlucht.werk Brabant Centraal	6.1	828	525	***
Project toekomstperspectief	6.1	565	567	***
Onderwijs en Jeugd				
Stichting De Jonge Onderzoeker	6.1	37	-	**
Slachtofferhulp	1.2	60	-	**
Stichting Kinderopvang Kluppluz	6.1	1.568	1.717	***
Dr. A.F. Philips Sterrenwacht	6.1	1	-	**
FNV, afdeling Eindhoven	4.3	6	-	**
RSV.VO (trajectbegeleiding 17-)	4.3	148	105	***
Stichting Leergeld	4.3	492	497	
Jeugdcultuurfonds Eindhoven	6.1	77	78	

Subsidieontvanger	Taakveld	Subsidie 2018 * (x €1.000)	Subsidie 2019 (x €1.000)	
Stichting Zuidzorg	7.1	3.390	-	**
WIJeindhoven	6.2	30.512	30.442	***
Economische ontwikkeling				
Stichting Eindhoven Marketing (EHV365)	3.4	464	469	
Stichting Glow	3.4	750	758	
Kunst, Cultuur en Design				
Federatie Eindhovense Carnaval	3.4	100	101	
Stichting Intocht Sint Nicolaas	3.4	18	18	
Stichting Lichtjesroute	3.4	76	77	
Stichting 18 September	3.4	52	53	
Stichting Fakkeltocht	3.4	2	2	
Koningsdag	3.4	100	101	
Stichting Cultuur Eindhoven	5.3	21.352	21.567	
Capital D inzake Dutch Design Week	5.3	200	202	
Capital D inzake Dutch Design Awards	5.3	200	202	
Design Academy Eindhoven inz. Graduation Show	5.3	100	101	

* Voor betere vergelijking tussen 2019 en 2018 presenteren we de gewijzigde begroting voor 2018.

** Begrotingssubsidie is in 2019 overgeheveld naar de subsidieregeling Opdracht Sociaal domein om gelijkwaardiger om te gaan met aanvragen voor subsidies.

*** Naast reguliere indexering aanpassing in 2019 vanwege taakstelling of eerdere onder-/overbesteding.

Niet-verrekenende gebouwgebonden kosten (x €1.000)

Naam instelling	Gebouwgebonden kosten ¹	Waarvan verrekend in huur ²	Bijdrage gemeente ³
Dr. A. Philips Sterrenwacht	7	-	7
Stichting Loket W Dynamo	410	183	227
Novadic: Dagopvang Kanaaldijk Noord 15c	80	118	-38
Muziekgebouw Eindhoven N.V.	2.638	1.810	828
Stichting Cultureel Centrum de Effenaar	785	244	541
Parktheater Eindhoven N.V.	1.772	608	1.164
Coöperatieve vereniging Natlab	522	224	298

¹ Kosten die gemeente maakt met betrekking tot het gebouw

² De huur die de gemeente in rekening brengt bij de instelling. De raad heeft besloten de fiscale huur in rekening te brengen. Bij nieuwe contracten passen wij dit toe. Lopende contracten kunnen wij niet eenzijdig aanpassen.

³ De bijdrage van de gemeente bestaat uit de niet via huur verrekenende gebouwgebonden kosten. De middelen welke vrijvallen vanuit de onderhoudsvoorziening maken geen onderdeel uit van het overzicht.

11. EMU-saldo 2019-2022

	Omschrijving	2018	raming 2019	raming 2020	raming 2021	raming 2022
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	15.025	-5.267	2.512	5.327	2.923
+2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	27.238	27.598	30.310	30.769	30.155
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	14.646	13.358	18.317	18.332	18.521
-4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	92.046	147.936	45.153	25.817	15.391
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0	0
+6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijpmaken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0	0	0
+8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op de exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
-9	Lasten op de balanspost voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	19.713	21.762	21.762	21.762	21.762
-10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovengenoemde posten	0	0	0	0	0
+11	Verkoop van effecten: a. Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b. Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie ?	Nee -	Nee -	Nee -	Nee -	Nee -
	Berekend EMU-saldo	-54.850	-134.009	-15.776	6.849	14.446

12. Afkortingenlijst

AB	Algemeen Bestuur	CRvB	Centrale Raad van Beroep
APV	Algemene Plaatselijke Verordening	CURE	Centrum Uitvoering Reinigingstaken Eindhoven en omgeving
ASV	Algemene Subsidieverordening	CV	Commanditaire Vennootschap
AU	Algemene Uitkering	DAE	Design Academy Eindhoven
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders	DB	Dagelijks bestuur
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	DDF	Dutch Design Foundation
AWB	Algemene Wet Bestuursrecht	DDW	Dutch Design Week
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten	DNC	De Nieuwe Combinatie
B5	De vijf Brabantse gemeenten Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch, en Tilburg	DOE	DuurzaamheidsOrganisatie stadsregio Eindhoven
B&W	Burgemeester en Wethouders	DPP	Dynamische Personeels Planning
BBL	BeroepsBegeleidende Leerweg	DSC	DETO Sportlust Combinatie
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten	E&C/EC	De sector Economie & Cultuur van de gemeente Eindhoven
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen	EFX	Eindhoven Fiber Exchange
BCB	Brandweer en CrisisBeheersing	EJV	Eindhovense Jacht Vereniging
BCF	BTW CompensatieFonds	EKV	Eindhovense Kano Vereniging
BIC	Brainport Industries Campus	EMU	Economische en Monetaire Unie
BIG	Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten	Enoll	European Network of Living Labs
BIP	Brainport International Program	ESF	Europees Sociaal Fonds
BIS	BasisInfraStructuur	EU	Europese Unie
BIZ	BedrijfsInvesteringsZone	FIDO	(wet) Financiering Decentrale Overheden
BOM	Brabantse Ontwikkelings Maatschappij	FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	fte	fulltime-equivalent (personeel)
BRE	Breedband Regio Eindhoven	G4	De vier grote gemeenten: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht
BS	Basisschool	G32	Netwerk van 32 (middel)grote steden in Nederland
BSN	Burger Service Nummer	GB	Grondbedrijf
BSO	Buitenschoolse opvang	G&D	Goederen & Diensten
BTM	Buurtthermometer	Gg!	Graag gedaan!
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde	GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten	GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
BV	Besloten Vennootschap	GR	Gemeenschappelijke Regeling
BZK	(Ministerie van) Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan
C4	De vier Brainport Campusgemeenten Best, Eindhoven, Helmond en Veldhoven	GRWRE	Gemeenschappelijk Regeling Werkvoorziening Regio Eindhoven
CAK	Centraal Administratie Kantoor	GS	Gedeputeerde Staten
CAO	Collectieve ArbeidsOvereenkomst	HbH	Hulp bij Huishouden
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	HBO	Hoger Beroeps Onderwijs
CKE	Centrum voor de Kunsten Eindhoven	HHT	Huishoudelijke Hulp Toelage
COC	Vereniging voor integratie van homoseksueliteit, opgericht als Cultuur- en Ontspanningscentrum	HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden	HTCE	High Tech campus Eindhoven
CRSD	CliëntenRaad Sociaal domein	ICLEI	International Council for Local Environmental Initiatives
		ICT	Informatie en Communicatie Technologie
		IHP	Integraal HuisvestingsPlan (onderwijs)
		i.o.	In oprichting
		IOS	InkoopOndersteunend systeem

ISE	Internationale School Eindhoven	RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
IT	Informatie Technologie	RMC	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (Schoolverlaters)
ITS	Intelligente TransportSystemen	ROW	Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties (bedrijven)
IU	Integratie Uitkering	RSV.VO	Regionaal samenwerkingsverband voor Passend Voortgezet Onderwijs
IWV	Integrale WijkVernieuwing	RvC	Raad van Commissarissen
KEIT	Kennis- en Expertisecentrum Inclusie en Toegankelijkheid	S&P	Standard en Poor's
KSF	Knowledge Society Forum	SCE	Stichting Cultuur Eindhoven
LEA	Lokale Educatieve Agenda	SD	sector Sociaal Domein van de gemeente Eindhoven
LKS	Loonkostensubsidie	SEN	Sportpark Eindhoven Noord
LUCI	Lighting Urban Community International	SGE	Stedelijk Gebied Eindhoven
MBO	Middelbaar BeroepsOnderwijs	SGE	Stichting Gezondheidscentra Eindhoven
MDW	Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit	SP	Socialistische Partij
MGE	MuziekGebouw Eindhoven	SPIL	SPelen, Integreeren en Leren
MIP	Meerjaren InvesteringsProgramma	STS	Stichting Twice Support
MJOP	Meerjaren OnderhoudsProgramma	SVGG	Slim Verduurzamen Gemeentelijke Gebouwen
MJPS	MeerJarenPlan Stedelijk	TDK	Technologie, Design en Kennis
MKB	Midden- en Kleinbedrijf	TIO	Hogeschool TIO Eindhoven
MO	Maatschappelijke Ontwikkeling	TUe	Technische Universiteit Eindhoven
MPG	Meerjaren Prognose Grondexploitaties	Turap	Tussenrapportage
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	TV	Taakveld
NAI	Nederlands Arbitrage Instituut	UA	Urban agenda
NATLAB	NATuurkundigLABoratorium	UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
NCW	Netto Contante Waarde	VDMA	Van der Meulen-Ansems
Nnb	Nog niet bekend	VN	Verenigde Naties
NRE	Nutsbedrijf Regio Eindhoven	VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit	VPB	Vennootschapsbelastingplicht
Ntb	Nader te bepalen	VRBZO	Veiligheidsregio Brabant ZuidOost
NV	Naamloze Vennootschap	VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
ODZOB	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant	VSB	Goede-doelenorganisatie die culturele en maatschappelijke initiatieven ondersteunt
OMO	Ons Middelbaar Onderwijs	VSV	Voortijdig SchoolVerlaten
OOGO	Op Overeenstemming Gericht Overleg	VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
OOO	Onvoorzien onvermijdbaar onuitstelbaar	WA	Wettelijke Aansprakelijkheid
OR	Openbare Ruimte	WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
OV	Openbaar Vervoer	WAZO	Wet Arbeid en Zorg
OVAA	Stichting Overleg Allochtonen en Autochtonen	WEB	Wet Educatie Beroepsonderwijs
OZB	Onroerende Zaak Belasting	WGT	Werkgelegenheidsteam
P&O	Personeel & Organisatie	WKK	Warmtekraftkoppeling
P+R	Park and Ride	WKO	Warmte-Koude Opslaginstallatie
PDC	Producten Diensten Catalogus	WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
PPS	Publiek-Private Samenwerking	WO	Wetenschappelijk Onderwijs
PrO	Praktijkonderwijs	WOZ	Waardering Onroerende Zaken
PSO	Prestatieladder Sociaal Ondernemen	WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
RD	sector Ruimtelijk Domein van de gemeente Eindhoven	WW	WerkloosheidsWet
REOS	Ruimtelijke en Economische OntwikkelStrategie		
RIB	Raadsinformatiebrief		

